

**CELEBRIORES
CONTROVERSIÆ
CANONICO-
THEOLOGICÆ**

SUPER RUBRIC. XXXIX.

Lib. V. Decretalium.

SIVE

*De Censuris Ecclesiasticis
in Communi, & Particulari.*

Corollarijs etiam practicis

Contus ELUCIDATÆ *Nazarethani.*

Studiô, & Opera

P. F. JACOBI HOFFSTETTER

à Labaco, Ordinis Minorum S. P. Francisci
Strictioris observantiæ in Labacensi studio
actualis Sacrorû Canonum, & SS. Theologiæ
Lectoris generalis, ac Provinciæ Definitoris.

IMPRESSÆ

De Licentia utriusque Superiori-
tatis Ordinis, & Officij Episcopalis.

Anno à partu Virginis M. D. CCXVI.

LABACI, Formis Joannis Georgij Mayr, Inclytæ
Provinciæ Carniol. Typogr.

153117 153117
CONSECRATÆ

IN

*Religiosissimæ Devotionis
& Reverentissimi obsequij
Tesseram*

JLLUSTRISSIMO

ET

EXCELLENTISSIMO
DOMINO, DOMINO

GUIDOBALDO

Sacr. Rom. Imp. Comiti,
& Domino

De STARHEMBERG.

Inclyti Ordinis Teutonici
Equiti,

Commendatori Labaci,

Sacræ Cæs. & Cath. Regiæ Majest.

Confiliario

Actuali Intimo,

Campi Mareschallo Generali,

& unius Legionis pedestris

Chiliarchæ,

N 897/1971

nec non per Regnum Sclavoniæ
Generali Commendanti,
Olim Hesperiaë
P R O - R E G I.

*Domino, Domino, ac Pa-
trono meo Colendissimo.*

 *Ensuras, & pœnas Ca-
nonicas, id est, Ecclesiæ,
militantis arma spiri-
tualia Tibi ex utrôque
sago pro DEO, & Cæsare Duci
laureato defero Comes Excellen-
tissime debitum honoribus Tuis*

obsequium, nimirum nonnisi glorioso orthodoxæ fidei, & Austriae bonæ causæ Vindici dedicandum; quod quidem illustre Tuo Marte, vulneribus, sanguine, victorijs comparatum encomium quanquàm modestia Tua refugiat: tot tamentantæque vel contra barbaros defensæ, vel DEO Cæsarique reductæ Provinciæ adstruunt, & confirmant. Quam enim in vastissimis Hungariæ regnis urbem etiam fortissimam designabit quispiam, cujus è Muselmannorum manibus extorquendæ Tu magna, aut potior pars non extitisses, propagato Tui Nominis Virtutisque terrore in remotas, atque ultra Bulgariam sub Otthomana tyrannide gementes regiones? subinde Italia novum incomparabili Tuxæ fortitudi-

tudini amphitheatrum aperuerat, in quo non multo milite, sed maximo robore rem, ac Jura Austriaca adversus numerosissimum hostem defendisti, promovisti. Sed Germania cum Hungaria, & Italia per angustum spatium fuerant explendæ martialis Tuxæ gloriæ: quare per superata maria in Catalauniam penetrasti, ubi sub gloriosissimis auspicijs Invictissimi nunc Cæsaris atque Hispaniarum Regis Catholici **C A R O L I V I**, Austriaca labara in Aragoniam, Valentiam, ipsūque earum terrarum caput Madritum intulisti, tot tantisque interim superatis difficultatibus, ut, quæ à Te gesta sunt, suspexerit, qui nunc vivit, & porro suspecturus sit, quæ etiam in seros annos vivet orbis

*Austriacus immortalis cum gloria
tam fortunati bonæ suæ causæ vin-
dicis. Quem victoriarum cursum
posteaquam stitissent concessæ belli
induciæ, Tua tot palmarum Du-
cem Te recepit Ordinis Tui longè
Illustrissimi Ecclesia Aemonensia
intermania, ut, quem armatus per
barbaras terras induxisti Cultum
Divinum, etiam pacificus inter or-
thodoxos populos propagares. Stat
enim verò ante plaudentium oculos
Tuis curis, auspicijs, & impendijs
supremo Numini erecta ædes splen-
didissima, quam, cum invenisses
lateritiam, effecisti marmoream,
æternùm pietatis Tuæ in superos
munificentissimæ monumentum,
testatura semper, quàm rarâ con-
cordiâ Religiosus Belli-Dux ea-
dem manu, qua arma, etiam tuis*

DEO

DEO pietatēque in superos tra-
ctaveris. Sed vereor, ne Tuæ lau-
dum propriarum hosti modestiæ
gravior sim, quanquam metacen-
te nulla ætas Tua, atque Tuorum
sagô, & togâ celeberrimorum Ma-
jorum decora longè illustrissima
celebrare desinet: quare imbecilli
meæ facundiæ terminum pono,
unūmque efflagito, ut, cum Eccle-
siastica hæc arma è scholasticis meis
lectionibus producta Tuum Tibi,
tanquam Religionis catholicæ lau-
reato Vindici debitum ex meo ob-
sequium effeceris, eadem Tuis bo-
noribus dicata gratiosissimè susci-
pias, quæ ubi sapientissimâ Tuâ
Censurâ probaveris, nihil erit, quod
censores ulli curarum ingerant ad-
versus tam potentis Mæcenatis pa-
trocinium, cujus Religiosam, ac
lau-

triumphatricem illam totiésque laureatam Manum reuerentialissimè veneror, quam ut optimi Cœlites in majus Ecclesiæ Catholicæ subsidium diutissimè incolumem, & sartam tectam conseruent, precari nunquam desinam.

**Jllustrissimæ Excellentiæ
Tuæ**

Infimus Capellanus & Seruus

P. F. JACOBUS HOFFSTETTER
Franciscanus.

ELENCHUS
Controversiarum.

Controversia *Clebriores* De Censuris in genere.
fol. 30.

Controversia prima. De Subiecto passivo Cen-
suræ 34.

Controversia secunda. An Subditus delinquens
extra Dicecesim incurrat Censuram latam
pro sua Dicecesi? 38.

Controversia tertia. De Causa propter quam. 47.

Controversia quart.a De Causis excusantibus à
Censura. 55.

Controversia quinta. De Absolutione à Cen-
suris. 69.

De Excommunicatione in genere. 79.

Controversia Interiacens. De Definitione, Di-
visione, Excommunicationis, & maturita-
te, quâ ferri debet. 82.

De Excommunicatione majori. 88.

Controversia prima. Utrum privet usu activo
omnium Sacramentorum? 88.

Controversia secunda. Utrum privet beneficio
Ecclesiastico obtinendo, aut obtento? 92.

Controversia tertia. Qualis excommunicatio in-
curratur ob percussionem Clerici, vel Re-
ligiosi? 103.

Controversia Selecta. An leges Pontificiæ vetantes lectionem librorum prohibitorum in Germania vigeant? 111.

Controversia quarta. De Excommunicatione minori. 123.

De Suspensione. 126.

Controversia unica. De Suspensione ab Officio, Ordine, Beneficio. 126.

De Interdicto. 134

Controversia unica. De Administratione Sacramentorum tempore Interdicti. 136.

De Irregularitate 141.

Controversia prima. De Irregularitate ex defectu Lenitatis. 143.

Controversia secunda. De irregularitate ex delicto in communi. 151.

Controversia tertia. De Irregularitate ex homicidio voluntario. 154.

§. I. Homicidium casuale. 154.

§. II. Homicidium morale. 157.

§. III. Homicidium Physicum. 163.

Appendix prima. De Bigamia. 169.

Appendix secunda. De Excommunicationibus Pontifici summo reservatis. 172.

Appendix tertia. De Judice Rei in causa seu criminali seu Civili secundum allegata, & probata nocentis, re ipsa verò innocentis. 176.

Appendix quarta. An Sacerdos accusato Civiliter fure incurrat irregularitatem, quia indicavit locum, ubi fur latitans posset comprehendi? 188.

PRÆFATIO HISTORICA

DE

Ortu, Progressu, & Occasu

DOCTORIS SUBTILIS

JOANNIS DUNS

SCOTI

Professione Franciscani, Doctrina

Primigenij, Pietate Mariani.

Salvo in reverentia observantia Decreto Urbani VIII. Summi Pontificis ad innocentia Joannea comendationem hæc scribo; tum ne ullum non minus solidæ, quam subtilis doctrinæ, & cœlitus humanitæque approbatæ eruditionis Author dignissimus lateat; tum ut adversantium dicta cuilibet retundere liceat, quæ calumniandi libido de mortis ejus genere mendaciter effutivit, ita enim plerique clausis oculis in odium ejus impingunt, laudant, quæ sciunt, vituperant, quæ ignorant; & id, quod sciunt, eo, quod ignorant, corrumpunt (*Tertul. Lib. Apol. cap. 3.*) sed cum inter ex-

▲

traneos

traneos facile sit inimicos invenire (*Tertul.*
cap. 1.) non miror, si Scoti occasus tempora-
lis, & per naturam debitus ridendâ fabulâ va-
pulat, id quod in præsentia mea accidit re-
petita vice, & hinc scribendi argumentum.

Et quidem, ut ab incunabulis innotescat,
pijs admodum genitoribus natus est Joannes
Duns Scotus Anno Christi 1274. quo S. Bo-
naventura Doctor Seraphicus Sanctissimam
Vitam absolvit, imperscrutabili DEI Provi-
dentia sic suaviter disponente, & pufillo Fra-
trum Minorum gregi prospiciente, ut uno
doctrinæ sole occidente, alter Minoribus
oriretur. Ita tamen, ut etsi universo orbi
cunctisque nationibus utiliter illuxerit, plu-
res adhuc harum pro eo sibi vendicando di-
micent. Anglia suum esse contendit, Sco-
tia sibi abreptum queritur, Hibernia alteri à
se nequaquam deberi calamitat, & esto prior
debiliori fundamento inniti censeatur, Scoti
tamen cum Hibernis pro Scoto æquali ratio-
num pondere decertare videntur: neque
video causam Hibernis favorabiliorem, nisi
cum Hiberni olim Scotos se vocari solitos
autamant, ipsâ Provinciarum Ordinis Mi-
norum partitione, tempore sancti Bonaven-
turæ factâ, comprobante, quæ sic habet:
Provincia Hiberniæ, sive Scotiæ. Adeo ut Sco-
tia major idem quod Hibernia esse debeat,
sicque

sicque intelligendum Scoti subsequens Epitaphium:

Scotia me genuit, Anglia me suscepit.

Gallia me docuit, Colonia me tenet.

Hiberniæ igitur adjudicatus, hanc Patriam habeat, vel eâ ratione sibi competentem, quâ cognomine *Duns*, & *Scoti* agnomine insignitur: illud à civitate, vel oppido nativo, hoc à regno, vel familia deductum: à *Duno Duns* contractè pro *Dunsius*, vel *Dunensis*, à regno verò *Scotiæ*, seu *Hiberniæ Scotus* nuncupatus; testatur enim *Gerardus Mabru* Ordinis S. Benedicti in vita S. Stidani die 31. Augusti in fine tomi 3. celebriores quosque Auctores usque ad annum 800. imò 1000. absoluto nomine *Scotiæ*, nullo addito, *Hiberniam* intellexisse, ac propterea *Scotum Hibernum* patriâ esse plus satis constare.

Primis ætatis annis sapientiam quærere cæpit, ob mentis tamen stuporem, & ingenij hebetudinem non absque tædioso labore, qui litteras illi defacili exosas reddidisset, ni die quadam (ut vetusta fert traditio apud *Cavellum c. 1.*) sub arbore solitarius benignissimam Virginem DEI Genitricem copiosis lachrymis, & precibus, ut intellectum illuminare, vivum, & vegetum scientiisque capessendis promptiorem efformare dignaretur,

tur, orasset: etenim mox somno correpto DEI para dignanter apparuit, scientiarum affluentiam, & summam in ejisdem capiendis exprimendisque facilitatem spondit, hoc tamen fœnore adjectâque conditione, ut sibi per easdem, ubi occasio se se obtulerit, fideliter studeat inservire. Somno devicto magnam super apparitione, & intellectûs hebetudine sublatâ, sensit lætitiâ, ut crescente in eo quotidie sapientia, ad doctrinæ mensuram etiam devotionem in Virginem illuminatricem caperit ampliare.

Adolescens jam grammaticis imbutus, Oxonium à duobus Minoritis ductus, horum gratia in fratrum æde commoratus fuisse, & Instituto nomen dedisse scribitur: ast ubi loci initiatus fuerit, dum Hiberni Dunum, Scoti Dunfrisiun, *Joannes Major* Oxonium, ut reliquos silentio transeam, assignant, sub incertitudine remansit, nisi fortè Epitaphium præmissum liti decidendæ sufficiat. Utut sit, Oxonij aîrioribus litteris operam dedisse indubitatum est, & quidem sub Guilielmi Varronis ferula, & non Alexandri Alensis disciplina, ut erroneè prætendit *Bzovius*, talem Scoto præceptorem assignans, qui 20. & amplius annis ante discipuli ortum vitam suam ad occasum deduxit. Brevissimi verò temporis decursu adeò profecit, ut in omni

scibili Magister famosissimus evaserit, & in celeberrimis Oxoniensi, & Parisiensi Universitatibus Professor primarius omnium aggratulatione meruerit acclamari, & qui antea mente fuscus, obtususque ingenio dicebatur, *Doctore subtilis* nomen sibi vindicaverit. Guilielmo Varrone Oxonio Parisios avvocato, Præceptori suo suffectus est, ubi ad eum floruit, ut catervatim illuc confluerint Auditores, & qui ter mille communiter esse solebant, sub annum 1300. quo Scotus illic docuit, triginta millia reperta fuisse, scripsit *Pitfeus de Acad. Oxon. C. 6.* concurrabant enim, ait: *Rodolphus in Vita Scoti*, & finitimis cunctis civitatibus, & penè ex omni mundi angulo, ad Eum audiendum, & videndum, quem quasi quoddam cœli oraculum venerabantur. *Nihil enim tam occultum,* inquit Pitfeus, " & abstrusum, quod per-
" ipicax ejus ingenium non penetraverit, &
" è tenebris eruerit, nihil denique tam no-
" dosum, quod ille non dissolverit; nihil, in-
" quam, ad eum erat difficultate interceptum,
" vel densa caligine involutum, quod Scoti
" ingenium non potuerit explicare.

Oxonij degens, præter Philosophica, doctrinâ insignes commentarios in quatuor libros sententiarum scripsit, ut hi soli æterno ipsius encomio sufficere valeant. **Quam-**

vis autem quorumcunque opiniones impugnet, feliciter eneruet, tali tamen id præstat modestia, & religione, ut nè verbum injuriosum minùs cautè protulerit, sed cum sana doctrina animi quoque candorem noverit retinere. Audi *Cajetanum ad 1. p. D. Thomæ* sic præfantem, "Theologi complures, nèque adeo contemnendi, magnum sibi nomen ingenij ac doctrinæ facturos hinc se esse putaverunt, si veluti munitissimas arces fortissimi Duces solent, ita illi partem hanc primam suis machinationibus oppugnarent. Joannes verò Scotus egregia præter cæteros, hac in re, laboravit subtilitate, & copia, quippe qui singula ejus partis verba labefactare contendat.

Quod autem præ cæteris mireris est, hominem catholicorum, & orthodoxorum Doctorum placita impugnantem, nihil minus catholicum, nihil non orthodoxum dixisse: ut merito *Antonius Posssevinus Soc. Jesu in Apparatu* fateri voluerit, inquit: "Scoti doctrinæ grave testimonium extat, quod ejus libri absque ullo erroris nævo usque in hanc diem trecentos circiter annos in æcumenicis Concilijs inviolati permanserint. Certè cum illud D. Augustini de laude charitatis verum sit. Serm. 39. de Temp. ad med. "Ille tenet, quidquid latet, & quid

" quidquid patet in divinis sermonibus, qui
 " charitatem servat in moribus; haud mi-
 " rum fuerit, si ingenium Doctoris subtilis
 " modestiâ, & charitate præditum, altissi-
 " mos sensus eruere potuerit ad veritatem
 " indagandam. Huic accedit *Guilielmus Vor-*
vilongas, qui in fine 4. sent. Scotum ipsum
 compellens admirabundus exclamat: " Mi-
 " rum, tot sublimia scribens, quod in errore
 " non es deprehensus aliquo. Idem invenies
 " apud *Petrum Rodulphum* & *Bargium* accu-
 ratè notatum.

Unde stupeo sanè, cum Philosophastros
 quosdam, levioris armaturæ, & edentulos
 Scoto-Mastiges de modestissima, & charita-
 tem undequaque redolente doctrina tum
 ore, tum calamo minus consideratè protu-
 lisse reperio. Fateor, cum mihi hujusmodi
 quispiam mentem occupat, nequeo illum
 cum Apostolo Juda non redarguere dicente:
 " quæcunque quidem ignorant, blasphe-
 " mant, quæcunque autem naturaliter tan-
 " quam muta animalia norunt, in his cor-
 " rumpuntur. Hi sunt murmuratores que-
 " rulosi secundum desideria sua ambulantes
 " & os eorum loquitur superba, mirantes
 " personas questûs causa. De his aptissimè
Cyrellus in Joa. lib. c. 21. " Fatuis sanè con-
 " suetudo hæc est; semper enim sublimiori

22 doctrinæ, quam ipsi non intelligunt, de-
 23 trahere solent, cumque attendere magis
 24 deberent, & subtilitate rerum elevari, con-
 25 tra dejiciuntur, & durum appellant ser-
 26 monem, quem admirari deberent, non
 27 aliter igitur quàm edentuli soleant, mol-
 28 liora enim eligunt elementa, solidiora ve-
 29 rò, ac meliora edulia magnopere vitu-
 30 perant, ægrotationem suam celare stu-
 31 dentes, mentis quòque acumine privati,
 32 scientiam abhorrere solent, quæ magno
 33 studio, magnaque opera esset conquiren-
 34 da. Hæc ille. Inspiciendus est Scotus ut
 intelligatur, priusquam impugnandus pro-
 vocetur, & vel cæcutientem non latebit,
 quod non modò pietas christiana orthodo-
 xum Doctorem decens, verùm etiam do-
 ctрина, & humilitas pari passu in ejus lucu-
 brationibus gradientur. Eligit ille quidem,
 quod veritati propinquius, eâ tamen animi
 moderatione, ut nullius præjudicio (nomine
 videlicet plerùmque suppresso) veritas suo
 remaneat loco, & impugnatorum reveren-
 tia nunquam proscribatur. Imò ut sui Le-
 ctorem juratum sibi faciat, tantum abest,
 quod, ne eundem ab aliorum devotione
 divelleret, propria frequenter placita, non
 secus ac aliorum cribret, ut hoc ipso, non
 solùm animi integritas, sed veritatis, non
 glo-

gloriæ sollicitudo, in eo fuisse, qui sapit, invidiosoque livore malè affectus non est, vel nolens intelligat.

Hæc sunt, quæ gravissimos scriptores in miras *Scoti* Laudes texendas impulerunt. *Pitfe cit.* ait: " fuit Viringenio planè ad-
" teras factò, & ad miraculum subtili, atquè
" acuto, ut non tam hominè acie mentis stu-
" pendum, quàm inter argutos Philosophos
" quendam dixeris DEUM. Historia uni-
" versalis Hartmanij Schedelij : " Joannes
" Scotus Ordinis Minorum Theologus sub-
" tilissimus, Anno Domini 1300. vel circa,
" velut alter Apollo floruit, & præ cæteris
" Theologis subtilissima quædam opera edi-
" dit. Sexcentorum aliorum loco unicum
adhuc addam *Cajetanum* S. R. E. Cardinalem,
virum suorum judicio inter discipulos D.
Thomæ præcipuum : Hic loco cit. q. 14.
ar. 13. referens argumenta Scoti contra D.
Thomam docentem, DEUM certò scire fu-
tura contingentia ex eorum reali præsentia,
actualique coexistentia adæternitatem, tria
ingenuè fatetur; videlicet nullum Thomi-
stam ante ipsum sive verbo. sive scripto po-
tuisse tueri præfatum D. Thomæ assertum
contra Scoti argumenta, quæ *Cajetanus* ibi-
dem adducit. Fatetur item se per annos quin-
decim illorum solutionem ignorasse, & mo-

dum hæc in re D. Thomam defendendi non habuisse. Et tandem ait, post irritam speculationem, opus fuit è cœlo delapsa responsa Scoti objectionibus opponere, quasi miraculosè nudius tertius à Patre Luminum per preces solutionem aliquam acceperit: vide *Mastrium*, & *Bellutum* in vit. Scoti. Quod luculentissimum scoticæ subtilitatis testimonium esse, quis non videt? & sanè cœlitus acquisitæ doctrinæ.

Parisiis migrans Superiorum jussu Baccalaurei, dein statim Doctratûs laureâ insignitus fuit, & in Comitijis Tolossanis Regens creatus 1307. quod ita refert *Possevinus*.
 " Primum locum in schola Parisiensi assectu-
 " tus, Academiam illam multum illustravit,
 " Theologiâ scholasticâ multis subtilitatibus
 " auctâ. Occasio verò, quâ se Parisios tran-
 " stulit, ea est, quâ inter Fratres Minores, &
 " Prædicatores de pia Immaculatæ Conceptionis
 " DEI paræ sententia quotidiani invalesce-
 " bant scholastici tumultus (ac Scotus præ
 " cæteris solidissima hac de re posuit funda-
 " menta) adeo, ut Apostolico jussu publica
 " desuper indicta fuerit disputatio, Apostolicis
 " etiam præsentibus legatis, ad eam Scotus
 " etiam missus lubens Oxonium deservit, ut
 " quod hic in 3. *Sent.* pro Virginis illuminatri-
 " cis Sux Conceptu defendendo succincte, sed
 " soli-

solidè scripserat, Apostolico in confèssu Ei-
 dem Divinæ Puerperæ gratus depromeret:
 quod *Pelbartus Temesvarius lib. 4. p. 5. ar. 3.*
 sic scribit: " Adversæ partis tutoribus se op-
 " posuit ingeniosissimus Doctör, magnum
 " fuit pondus argumentorum, quibus impe-
 " tebatur, erántque numero ducenta, omnia
 " sine interruptione, quieto, & tranquillo
 " animo attentè audivit, & mirabili memo-
 " ria suo ordine reassumpsit, solvendo intri-
 " catas eorundem difficultates, & nodosos
 " syllogismos eâ facilitate, qua Samson Da-
 " lilæ ligamina in favorem Philistinorum po-
 " sita disrumpebat. Addidit Scotus multas,
 " & fortissias rationes probans Virginem
 " Sanctissimam sine peccati originalis macu-
 " la conceptam. Actus obstupescit sapi-
 " entissimam illam Universitatem Parisien-
 " sem, quæ in gratificationem Scotum cele-
 " berrimo nomine Doctöris subtilis insigni-
 " vit. Hoc effecit, ut eadem Universitas
 " statuerit, ne ulli ad scholasticos gradus pa-
 " teret promotio, ni Virginem Sacratissimam
 " à noxa Originali se defensurum juraret.
 " Multi hac de re plurima scripserunt, verum-
 " tamen, ubi se ab Adversariorum importuni-
 " tate expeditos desiderant, nullius, nisi Scoti
 " id evincunt argumentis. Unde benè ad rem
 " nostrá *Salazar. ar. lib. de Concept. c. 13. §. 42.* " Sub-
 " tilis-

22 tilissimus Doctor, quemadmodum omni-
 23 bus Theologis Immaculatæ Conceptionis
 24 propugnandæ auctor extitit; ita etiam
 25 nihil prætermisit, quod in hac re ad majo-
 26 rem gloriam facere posset, &c. Joannes
 27 Duns Scotus præcipuus, ac maximus pu-
 28 ræ Conceptionis Vindex, qui tantam
 29 huic doctrinæ sua auctoritate fidem com-
 30 paravit, quantam nullus alius ante, vel
 31 post ipsum. Hinc vetustum, sed impoli-
 32 tum, ejus sepulchro appensum Epigramma.

Concepta est Virgo primi sine labe parentis,
 Hic tulit, hic hæresi prælia dura dedit:
 Inde genus meriti tantùm sibi Papa refundes,
 Doctor subtilis, dicitur, inde dedit.

Nec mireris Scotum tam feliciter pro
 Virgine Congressum fuisse; fert enim in
 interrupta Parisiensium traditio, quod ad
 disputationem procedens, coram obvia
 marmorea Beatissimæ Virginis Statua pro-
 stratus oraverit, & versu illo, *Dignare me,
 laudare Te, Virgo Sacrata, da mihi virtutem
 contra hostes tuos*, sæpius ingeminato, statua
 ipsa capitis inclinatione clientem de palma
 reportanda certioraverit, & in hunc diem sic
 inclinatum perseverare, testantur *Ferchius* in
 Vita Scoti, *Pyneda* Soc. Jes. & plurimi autho-
 ritate

ritate his non inferiores. Huic quidam ad-
cecinit sequenti disticho.

Teradijs Virgo, calamo tu Scote decoras,
Illam, flecte genu, flectet Imago caput.
Profecto cœlesti opus fuit auxilio, ut ex-
tenus invalesceret Scoti sententia, quam
ex adverso per tria, & amplius sæcula doctissi-
mi viri impugnarunt; hodie verò totus ca-
tholicus orbis hac in re voto sese scotistam
profitetur.

Parisijs Victor effectus, cum 1308 extra
lutetiam die quadam cum discipulis lassatum
studijs animum recrearet, mandatum Patris
Ministri Generalis Gondisalvi, quo Coloniam
migrare jubebatur imperturbatus accepit,
& incunctatè eò versus itinera instituit (obe-
dientiam mirare) nec rogantibus discipulis,
ut Parisios Valedicturus rediret, annuit, sed
sanctè respondit: *Pater Generalis Coloniam ire
jubet, non ad conventum ad salutandos Fratres
redire.* Causas ab quas, Parisiensibus alio-
quin gratissimum virum, Coloniam destinari
contigerit, graves quilibet supponit, duæ
tamen assignantur. Aliqui volunt, ipsum
Academix erigendæ, vel jam institutæ stabi-
liendæ destinatum: alij Begardorum plus in
Germania, quàm Italia insolescenti hæresi
compescendæ missum volunt adeo enim in-
valuerat illa, ut Minoribus, & Prædicatori-
bus

bus è Suggesto Verbum DEI Evangelizan-
tibus sequaces ipsius obloqui non timuerint:
alij verò, ut discipulis Alberti Magni, qui
contrariam de conceptione Virginis redin-
tegrabant, Coloniae palmam pro Virginis
puritate præriperet, utpote qui Parisijs Ma-
gistros superaverat. Esto quidem hæc om-
nia motiva simul concurrisse potuerint Sco-
to-Coloniam Agrippinæ destinando, veriùs
censeo ipsum ab urbis primoribus postulatù,
quod vel ex eo firmiter reor, quod advenien-
tem proceres, totùsque cum Populo obujam
factus Clerus exceperit. Et quàm validè
sele tum Immaculatæ Virginis impugna-
toribus, tum hæreticæ fæciltrenvus Athleta
opposuerit, effectus priori Epithaphij disti-
cho comprehensus luculenter ostendit, &
vita à pluribus conscripta, quod hæreticos
illos ore, scripto, & frequenti congressu nul-
lo loco tolerari passus profligaverit, suffi-
cienter demonstrat testimonijs plus satis au-
thenticis.

Tandem his gloriose peractis palmisque
fidei illustrandæ, moribus reformandis, Re-
ligioni amplificandæ, posteris erudiendis,
virtutibus meritisque ditissimus *Consumma-
tus in brevi, explevit tempora multa* Anno
1308. VI. Idus Novembris, ipsa omnium
Sanctorum octava die ad Sanctorum om-
nium

nium communionem, æternamque requiem evocatus est. Ita ultra tabellas sepulchro appensas omnes concludunt; ut mirum sit, quomodo *Abrahamus Bzovius* non sit veritus sequentia posteritati transcribere, dicens: " Manifesti, aut certè occulti alicujus criminis apoplexia correptus pœnas persolvit, ita quidem, ut nimis festinato funere, pro mortuo tumultus, quàm redeunte vita serò morbi impetum natura discuteret frustra ad petendam opem miserabili mugitu edito, pulsatoque diu sepulchri lapide, eliso tandem capite perierat. Error iste primum habuit *Jacobum Philippum Bergomensem* auctorem, à quo omnium primò *Hartmannus Schedel* Nurenbergensis, & *Sabellius* illum hauserunt: sed *Tribemius* apud eosdem reperi- tum, tanquam commentitium neglexit; no- vitenim, uti scriptor domesticus, & loco vicinior, apoplexiam hujusmodi nimis levi- ter excogitam, quam ante Bergomensem illum nullus retulerit, neque ullum Germa- niæ, maximè Coloniae, monumentum in- dicaret: proinde figmentum præteriens sic scribit: " Joannes Duns moritur tempori- bus Alberti Imperatoris Anno 1308. VI. Idus Novembris Coloniae apud Minores se- pultus. Idem tiam in Chronico Hirsau- giensi: Anno, inquit " Prænotato, obiit in
 — Co-

" Colonia Joannes Scotus, Doctor subtilis,
 " Ordinis Minorum, ibidem in suo conven-
 " tu ad introitum Sacristiæ sepultus, qui,
 " quanta scripserit, quam subtilia, & profun-
 " da in Theologia, omnes noruat, & nos in
 " libro nostro de scriptoribus Ecclesiasticis
 " adnotavimus. Sane Trithemius, Author
 accuratissimus, siquid circa mortem Scoti
 notandum occurrisset, utpote, qui annum,
 mensem, diem, sepulturam, & hujus locum,
 tam soleter inquisivit, haud missum fecisset.

Ut improbabilius adhuc sit vivum sepul-
 tum fuisse festinato nimium funere; huic
 enim opponitur totius Ordinis laudabilissi-
 mus mos, sequenti primò post mortem die
 defunctos Fratres tumulandi. Ecquidem
 quis credat, Magistrum Doctoremque tam
 famosum, omnium votis postulatum, om-
 nium Jubilo ante paucos menses exceptum,
 ita festinanter ad sepulchrum trahi potuisse,
 ut ex copiosis, quos plena edocebat schola,
 discipulis, quos absentes fingunt, nullus
 adesset? Adhæc mense Novembri mortuus
 creditur, quo vel maximè studia florent, in-
 credibile est, ita foris feriatos discipulos, ut
 nullus adfuerit, qui hujusmodi sensum so-
 porem Doctori familiarem fuisse commemo-
 rassit, uti fabulæ hujus imprudenter asserunt
Authores.

Quod verò vi morbi decussâ, frustra diu pulsato sepulchro, & miserabili mugitu opem implorasse, ac tandem eliso capite interiisse dicatur, planè voluntarium est, adeoque ridiculum; nullus enim est, aut fuit unquam in Ecclesia Franciscanorum Coloniae concameratorum sepulchrorum usus, Fratres enim effosâ, & superinjecta humo terræ committuntur; quo modo nec spirare, nec mugire, nec pulsare possunt tumulati. Adhæc perpetuus Religionis ritus est, manibus, pedibusque ligatis mortuos Fratres inhumare, & quidem in Provincia Coloniensi præterea asserere cadaveri substrato hoc illi assolent alligare; unde esto daremus hominem sanum, & viribus validum manuum, pedumque nexu asseri alligatum, extra sepulchri angustias, in concamerato repositum fuisse, certè is nec assurgere, nec capite desuper pulsare poterit, quomodo ergo ægrotus, multisve horis cum infirmitate luctatus, id tanta vehementia præstare potuit, ut capite eliso perierit? vulc tamen *Bravins*. Scotum ad miserabilem mugitum diu pulsasse, cujus, præter audientes, quis testis esse poterat? si repetitè diu pulsavit, diu quoque audiri debuit, maximè præfato loco humatus; verum quis tam crudelis, qui tanto de omnibus benè merito Viro tali in extremitate non succurrisset?

risset? Unde factum, quæso, quòd ante *Paulum Jovium*, duobus sæculis Scoto posterioriorem tam horribilis, & insoliti casûs nemo meminerit? Profecto si hoc ad vulgi, & Prælatorum notitiam fama detulisset, Sacrilegum, sui que homicidam loco sacro non tolerassent, sed exturbare coacti fuissent Franciscani, & non ad Chorum honoratiore sepulchro transferre.

Estò *Bergomensis* cit. secundo post Scotum sæculo apoplexiam Scoti morti affingat, fabellam tamen, quæ sequitur expunxit, adeo, ut admiratio tantò graviùs me occupet, quomodo nimirum P. *Bzovio* Viro Religioso, fraterna charitate conjuncto, Annalistæ Ecclesiastico unicus *Jovius* tantæ fuerit auctoritatis, ut rem tam gravem, Minorum Instituto exosam, Doctori classico, & Viro Religiosissimo, amplissimæ scholæ fundatori injuriosam transcribere non erubuerit? sanè ante *Jovium* non est, quem *Bzovius* assignet tragœdiæ hujus memorem, aut qui Scotum sui ipsius homicidam referret: duobus ab obitu Scoti decursis sæculis, nullo auctore citato, aut traditione deductâ, vulgi etiam deficiente rumore, solius *Jovij* auctoritas fabulosum hoc mortis genus Ecclesiasticis *Bzovium* quid coegerit annalibus inferere, indignum, & venalis pennæ indicium est.

Subaudio *Bzovium* dentosum suum calammum excusare nitentem, cum se Joviniana verba retulisse solum non verò fidem extorsisse allegat; immemor tamen sui: nam quid sibi volunt propria ipsius illa verba, quibus narrationem exorsus est, dicendo, *hoc anno volens, nolens, ex humanis obiit Joannes Duns*. Cur etiam, si fidum agebat descriptorem, narrationi Jovianæ, de festinato funere, mugitu, &c. manus sibi devorasse in secundæ editionis auctario addidit Authorem citans *Genebardum*; sed dolosè, hic enim postquam sincerè ex *Tritheimio* Scotum Coloniae obiisse solum retulit, addidit de præpropeto funete, rumorem incertum dubio hoc verbo fertur, *Bzovius* verò dubium indicante verbo omisso, certum efficere voluit, quod *Genebarde* fabulosum fuit.

Reperit *Bzovius* apud Authores *Jovio*, & incetto rumore multo graviores, *Bonifacium VIII.* extrema manuum sibi devorasse, & caput ad parietem elisisse, quæ tamen omnia diruto sepulchro integra reperta fuere; & ipse *Bzovius* ex diligenti inquisitione sic retundit; "Falsum est quod in Regis *Philippi*, atque *Columnensium* gratiam; aliqui impostores olim dixere, quasi *Bonifacius* in tam violentum morbum inciderit, ut sibi ipse manuum ex-

"trema eroserit, & furenti similis capite
 "parieti eliso decesserit. Poterant teste
Bzovio animi passiones hæc de Bonifacio
 effingere, neque plurimi authenticare rem
 poterant Authores, quomodo Scoto detur-
 pando unicus illi suffecit *Jovius*? sanè si ve-
 ritati indagandæ, quod præcipuum histo-
 rici munus est, & non famæ dilacerandæ
 pronior fuisset, reperiens, quod *Jovius* Sco-
 tum Orbi, & Urbi famosum manifesto, vel
 certè occulto crimini luendo, apoplexia
 correptum scripserit, ob judicium falsi sub-
 sistere debuisset: etenim vacillatio, non fi-
 dei, aut propriæ sententiæ, sed studiosæ
 calumniæ index est: si enim Scotus rerum
 sacrarum illusor, dubitabundus in fide,
 depravator ingeniorum fuit, ut mordax
Bzovij calamus exaravit, cur, quæso, de
 manifesto Scoti crimine dubitatur, & in Di-
 vinæ voluntatis secretum arbitrium refer-
 re conducit? ast quia illa dicere, non pro-
 bare, licuit, ideo ad tenebras confugiunt,
 ut minus depræhendantur quasi hæcenus
 dubitarint Christiani *Bzovium*, *Joviumque*
 historiarum fabulosos confutores, DEI con-
 siliarios fuisse, aptumque falsitati sit præsi-
 dium imposturæ temeritatem & periculum
 advocare, vel quod rerum Conditor cel-
 lavit, sine revelatione definire: occulta
 relinquamus ei, qui scrutator est cordium,

& neque Ecclesiæ de occultis, quoad usque talia sunt, judicare concessit. Nigredinem tingere, aut falsum vero honestare difficile admodum est; proinde quia manifesti criminis Adversarij Scotum arguere nequeunt, occultum (ut nullum sit) divinant, quasi minus sit in Divinæ Voluntatis secreta, quàm in publicam hominù fidem impingere, & sub umbra licentius foret, quàm in publico, sub omnium oculis, sole falsum dicere.

Scotum manifesti criminis nunquam traductum fuisse de facili ostendam, & ex parte jam præstiti: cum de ejusdem doctrina tractans, quæ illi objiciuntur crimina, vel omnino nulla, vel falsa dignissimis evici testimonijs. Ex abundanti tamen placet adhuc ad commune Divini Naturalisque juris remedium, quod usu testium introductum, & ad veritatem contra maledicorum diçteriatuendam concessum est. Sed quinam suo innocentiam Scoti corroborare valebunt testimonio? utique noti, experti, coævi commilitones, Prælati.

Primò sese offert Religionis Alpha Minister Generalis *Gondisalvus*, de quo sic *Alvarus Pelagius in 2. lib. de plauctu. c. 8.* " Sanctæ
" memoriæ *Gondisalvus Hispanus*, Provin-
" ciæ *Gallitiæ*, nobilis genere, sed nobilior
" vita, & moribus, & evangelica pauper-

"tate: ut de testis hujus integritate dubi-
 tandum non sit: Hic autem Scotum paten-
 tibus suis ad baccalaureatum præsentans,
 sic ait: " Dilectum in Christo Patrem Joan-
 nem Scotum, de cujus vita laudabili,
 scientia excellenti, ingenuisque subtilissimo,
 alijsque insignibus conditionibus partim ex-
 perientia longa, partim fama, quæ ubi-
 que divulgata est, informatus sum ad
 plenum, dilectioni vestræ, &c. Epistolam
 hanc per extensum invenies apud *Tessignia-
 num l. 3. histor. seraph.*

Attendat nunc, quisquis philalethes est,
 personam dicentis, & tempus; laudatur in
 Scoto vita, scientia, &c. quâ fide? publica
 & privata, quibus universim testimonia, ful-
 ciuntur, famâ videlicet & experienciâ. Quis
 ita testatur? supremus Ordinis Moderator,
 officio vigilantissimus, vita probatissimus,
 ut supra *Pelagius*. Quo tempore? cum de Scoti
 præ pluribus promotione agebatur, quando
 nimirum vel maximè de vita, & moribus in-
 quirendum: & hoc quidem 1304. quarto
 ante Scoti mortem anno. Sed fortasse dein-
 criminofus effectus; potuit sanè homo fra-
 gilis cadere, potuit & in bono perseverare:
 hujus porrò postremi argumentum est, quod
 anno 1307. ut prædixi, Parisijs Regens in-
 sti-

stitutus fuerit, qui honor haud deferebatur criminosis.

Perseverantiam adhuc probat, quod is unicus est tot Ordinis doctissimis viris idoneus repertus fuerit, qui Coloniam hæresi profligandæ, & alijs Conceptionem Virginis maculantibus vincendis, destinaretur, utve totus Colonix Clerus occurreret probat adhuc eandem statua Virginis, quæ Parisijs Scoti precibus flexo collo pro Scoticæ sanctitatis testimonio in hodiernum diem inclinata perdurat: probat item perseverantiam, ipse Salvator, cum enim hujus cunas Scotus Parisijs ipsa Natalis Domini nocte intimius contemplatione perspiceret, contemplanti Divinus sese Pusio in brachia, & amplexus devoti servi concedidit, *Marian. 2. p. l. 7. c. 3.* teste; ut autem disparuit visio, altiora elegit, carnibus deinceps abstinuit, nudipes incessit, etiam Sandalijs rejectis, indumentum ad mortem usque non mutavit: quid hic manifesti criminis usque ad annum 1308. & ultimum Scoti ætatis in ipso somnare poterat *Bzovius.*

Adeamus transitum, sepulchrum, posthumam famam inquiramus, & vel ipsa epitaphia adversarios intentatæ Scoto calumniæ convincent. Inter reliqua sepulchro appensa sequentia unum continebat.

Tempora post Christum, propria dulcedine
lethum

Venit atrox raptim carcere composito.

Propria, inquit, *dulcedine lethum*, quæ omnem violentiam excludunt pateticè.

Aliud.

Clauditur hic rivus, fons Ecclesiæ, via, vivus
Doctot Justitiæ, studij flos, arca sophiæ &c.
Dux fuit hic veri, claustrilux, & tuba veri.

Aliud.

Hic humilis casta Francisci cordula renes
Strinxit, erat sapiens, Presbyter officio,
Fervabat studio, nulli virtute secundus.

Quod didicit, totum mox alios docuit.

Si coëtaneos testes cupias, en discipulum
Scoti *Antonium Andream*, qui in fine suorum
commentariorum in *Metaphysicam* ait de
Scoto loquens, "cujus fama, & memoria
" in benedictione est. *Wovilon* quempiam
ejus laudibus parem esse negat. *Jacobus*
Breullius Benedict: de *Antiquit. Parisiens.* ait:
"cujus memoria nunquam peritura præfer-
"tim inter scholasticæ sapientiæ Professo-
"res, & eruditionem, quam scriptis suis in-
"seruit, hæreticorum impietati retundendæ
"opportunam. *Marcus Ullisipon.* vitâ san-
ctum prædicat. *Ambrosius Catherinus* in di-
sput.

Sput. de Immaculata Concept. ad S. Triden.
 Synodum p. 1. ironice, & per improprium
 Adversariorum infert. " Ergo in eorum nu-
 " merum, qui in hanc hæresim incurrerunt,
 " imprimis Joan. Scotum includere oportet,
 " cujus laus quanta sit in Ecclesia, & me-
 " rito soli pravè affecti mente non conspiciunt.
 Ut tædium vitæ unicum adjicio *Ludovi.*
Mango. in vita Scoti dicentem : " non de-
 " sunt homines quàm plurimi, qui eum san-
 " ctum vocent, ex eo, quod sancta, & sacra
 " volumina scripserit. Claudam cum *Au-*
berto Mirao historico sincero : " Joannes
 " Dunsius Scotus Doctor subtilis cognomen-
 " to, Ordinis Franciscani moritur Colonix
 " octava Novembris Fabulosum illi mortis
 " genus Paulus Jovius in elogijs virorum
 " doctrinæ illustrium, affinxit; utpote cu-
 " jus nulla sit Colonix memoria in Monaste-
 " rij Archivij, aut epitaphijs varijs tumulo
 " appensis.

Consule *Anton. Possevinum*, & alios, quos
 refert *Cavellus*, &c. quibus à publico crimine
 Scotum vindicatum, vel coactus advertes.
 Consule varias ejus funeris translationes,
 primò enim ad ingressum sacrarij propè al-
 tare SS. trium Regum reconditum fuit;
 dein ad Chori medium sub campana hono-

rificè 1499. reconditum. Sepulchrum hoc
comptè describit Wadingus Tom. 1.

Sed fortè apoplexia, & subitanea mors, si
non manifestum, saltem occultum crimen
indigitat : ita volunt Adversarij, sed nihil
minus impiè quam temerariè : non enim
mortis, sed anteaetæ vitæ habenda est ra-
tio : *mala enim mors*, inquit S. Aug. 1. civit.
c. 11. "putanda non est, quam bona vita
"præcesserit : non itaque curandum est eis,
"qui necessariò morituri sunt, quid accidat,
"ut moriantur; sed moriendo quò ire co-
"gantur. Quid autem interest, quo mor-
"tis genere vita ista finiatur. Quis filios,
& filias Job ruina domûs subitò oppressos
damnabit? quis Simeonem stillitem fulmi-
ne percussum, cujus animam ab Apostolis
efferri vidit S. Abbas Julianus? quis sanctum
Agatonicum à Leonibus discerptum, quem
alias in noctis frigore fovebant? Quis San-
ctum Bellinum à canibus laceratum? plures
invenies apud *Bonavem. Connor.* in Elencho
encomiorum Scoti; ut Martinum V. Joan-
nem Albertum Poloniæ Regem, Paulum II.
Carolus VIII. Galliæ Regem : quod viri
indies, aqua terrâ, runis domorum, & pa-
rietum tumultantur? præterita vita, non vio-
lenta mors, reputatur ad præmium, vel ad
pœnam. Mors omnium certa fuit, causam
sibi

sibi DEUS reservavit: quid si igitur Doctorem subtilem apoplexia tactum, vel alia quapiam subitaneâ, & exotica morte abreptum dixerim, nihil in eo singulari præter commune multorum factum, quod pijs sanctisque vires manifestum est, contigisse, reperies, mors enim vitæ cursum abrumpit, non mutat statum. Reducendi sunt ergo Adversarij, ut citra vitium discurrant. Vita Scoti Sancta, & inaccusabilis fuit: ergo & mors: consequentiam reperies in sap. cap. 4. *Iustus quacunq; morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.*

Nullo itaque modo sive ad laudé, sive ad vituperiû struatur, admittenda est violenta mors Scoti, acceleratum funus, quod merum figmentum esse, ultra rationes adductas evincit silentiû omnium, qui *Jovij* tempora præcesserunt, eorum maximè qui non dissimulanter, sed palam, & acriter in Scotum scripserunt, ejusque doctrinam labefactare ad ultimum potentiæ conati sunt. Ex his præter domesticos *Ochamum*, & *Aureolum*, fuerunt Assertores D. Thomæ; *Hervæus*, qui decimo septimo post Scoti obitum anno decessit, & cum ipso Scoto Coloniae de summis Theologiæ apicibus disputavit, *Eckio* viro pijsimo referente. Item *Paludanus*, qui eodem tempore floruit, apud

apud hos nulla est memoria, sive de apoplexia, sive de extasi, sive quod hâc vel illâ affectus tumultus fuerit. Quæ omnia incertitiam, vel inadvertentiam *Bzovij* arguere, quis non videt? sequamur ergo traditionem scriptorûve Colonienfes, quibus rerum domesticarum major fuit cura, major quoque debetur fides, prout veritatis, & historiæ regulæ docent, mortemque Scoti naturalem more aliorum, celerem tamen brevique morbo præeunte fuisse haud ambigamus.

Alia, quæ de Scoti pietate, & virtutibus innumeri propemodum scripsere in præcitate *Wadingo* reperies. Quin imò à varijs Authoribus collocatur in numero Beatorum, ac *Bartholomæus Pisanus*. *Antonius Andreas*. *Marianus Florentinus*. *Marcus Ulfipon*. *Philippus Jofa*. *Gilbertus Bruno* Abbas Cisterciensis referunt, Joanni Scoto à Scotis Dunfrisijs deferri honoré Sanctis propriam. In varijs Ordinis Ecclesijs signanter Urbis Nolæ reperitur ejus icon aureolis beatorum ornata. His aliisque insignis Pietatis Joannæ testimonijs motus quidam Italiæ Princeps Anno 1704. nova prece petijt ut Joannem Duns Scotum Doctorem subtilem, & Marianum Regnans Sanctitas CLEMENS XI. albo Sanctorum inferere dignaretur, teste

Petro Antonio à Venezia in suo historico orto Seraphico. Tom. 2.

Ut tandem in fine ex ungue leonem agnoscas, quidve animo gesserit, lege, quod is in 4. d. 50. q. 1. docuit. " Non id curandum quod creatura, sed quod DEUS offendatur; quod ne committatur, eligendum potius in nihilum reduci, idque propter sincerum DEI amorem, non propter pœnas gehennæ fugiendas. Hinc non solum doctrinæ, sed & pietatis, ac virtutum exempla imitanda posteritati reliquit: ut protestari dabeam, me non tantum calumnias ejus morti afflictas retundendi gratiâ hæc diffusius præmississe, quam cuilibet narratiunculam hanc legenti stimulum adhibendi causa, quo in DEUM (omni offensâ declinatâ) Ejusque Sanctos pietatem, in profectu humilitatem, erga majores reverentem obedientiam servare adlaboret.

CONTROVERSIÆ
CELEBRIORES

CANONICO-
THEOLOGICÆ

SUPER

Tit. XXXIX.

Lib. V. Decretalium.

DE

*Censura in genere, Corol-
larijs etiam practicis,
Elucidatæ.*

Corollarium Proëmiale.

1. **C**ensura à Censore derivata indicat munus animadversionis, & coërtionis, quo Ecclesiæ Prælati utuntur in sibi subditos aliquandò rebelles, refractarios, & in malis operibus aut flaccescentes, aut penè consumptos: eam *Enricus Pirhing lib. V. Tit 39. Sect. 1. §. 1.* describit in genere, " est pœna quædam spiritualis,

" ac

ac medicinalis privans usu aliquorum bonorum spiritualium per Ecclesiasticam potestatem inflictâ delinquenti, donec à contumacia recedat. Dicitur usu bonorum spiritualium ad differentiam bonorum temporalium, seu corporalium, circa quæ potestas Ecclesiæ indirectè versatur: quare censura primariò privat bonis spiritualibus, secundariò, & indirectè bonis temporalibus V. G. communicatione humana.

2. De fide est, potestatem, & virtutem sacrosanctam esse in Ecclesia Catholica instituendi censuras: sicut enim medicina corporalis duplicem sanandi vim habet, qua utitur sapiens Medicus, nempe quandoque per medicamenta suavia, quandoque mordicativa; ita in medicina spirituali alia virtus suavis est per piam exhortationem, spiritualium bonorum communicationem, & sacramentorum administrationem; virtus verò mordax est per increpationem, & Sacramentorum subtractionem: & utraq; virtute uti debet Medicus spiritualis pro infirmorum conditione, & morborum varietate.

3. Veritas hujus constat ex illo *Matth. 18. ver. 17.* "Quod si non audierit eos: dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus: & post
ver.

ver. 18. " Amen dico vobis , quæcunq̄e
 " alligaveritis super terram , erunt ligata &
 " in cælo: Cum ergo ethnici , & publicani
 extra communionem Ecclesiæ reputentur ;
 taliter debet secundum Ecclesiam reputari
 extra communionem , qui morbidus , qui
 rebellis , qui contumax in malo , & ideo cen-
 suratus est.

4. Ob Excommunicatus traditur Sathana ex auctoritate practicata per D. Paulum *1. ad Corinth. 5.* ubi Apostolus fornicatorem manifestum tradidit Sathanæ : at hoc videtur impium , & crudele : ergo. R. Sathanas idem est ac Tortor non animarum tantum , verum etiam corporum , tradere autem tortori potest contingere dupliciter , aut cessando à protectione torquentis , aut exponendo , sive jubendo tortori , ut affligat. Excommunicare igitur secundum præsentem Ecclesiæ statum est Sathanæ tradere per subtractionem protectionis , quæ protectio consistit in Suffragijs , & usu sacramentorum , quibus munimur contra hostis insidias. Tempore autem Ecclesiæ primitivæ , quando Dæmones ipsis Apostolis subijciebantur , & manifestanda erat fides per miracula , excommunicati non tantum exponebantur , sed etiam corporaliter ad mandatum Apostoli vexabantur à Sathana:
 &

& istud decuit in principio Ecclesiæ fieri ad
 terrorem vel propter excellentiam Aposto-
 lorum: nunc autem licet non ita vexentur
 in corpore, & spiritu, vexandi tamen ex-
 ponuntur, & pro tanto dicuntur Sathanæ
 tradi, & verè excommunicari: hinc argu-
 menti Min. Nego, " ut Spiritus saluus sit in
 " die Domini nostri Jesu Christi.

5. Advertat porrò aurea *Chrysofolomi* ver-
 ba *Hom. 4. in Epistolam ad Habreos.* quis
 quis hanc Ecclesiæ traditam potestatem,
 aut non curat, aut contemnit: " Nemo
 " vincula contemnat Ecclesiastica, non est
 " homo, qui ligat sed Christus, qui nobis
 " hanc dedit ligandi potestatem, & efficiens,
 " ut homines in sua potestate habeant tan-
 " tum honorem. Nam nos quidem uti vo-
 " lumus potestate ad solvendum. Imò ve-
 " rò vellemus, ne hoc quidem esse necesse,
 " nullum enim volumus esse apud nos vin-
 " ctum, sed si necesse habuerimus, igno-
 " scite: non enim lubentes, nec volentes,
 " sed magis quàm vos vincti dolentes, vin-
 " cula injicimus: si quis autem illa contem-
 " nat, audiet tempus Judicij, quod ipsum
 " doceat.

Controversia I.

De Subjecto passivo Censuræ.

Utrum unus idémque viator possit pluribus seu diversæ, seu ejusdem rationis censuris irretiri?

Respondeo. *Una Censura irretitus capax manet etiam plurimum seu diversæ, seu ejusdem rationis; idémque probabilius dicitur de irregulari.*

6. Sic communiter doceri testatur *Dian.* quo ad primam partem paragraphi *pa. 5. tr. 9. R. 60.* fundamentum enim censuræ est actus contra præceptum præcipiens, aut prohibens: sed potest quispiam actus & formaliter, & moraliter plures seu ejusdem, seu diversæ rationis transgressiones committere: ergo. Nec refert, quòd semel excommunicatus hoc ipso privetur omnibus bonis communibus Ecclesiæ; quia eadem privatio potest induci pluribus titulis, tum in ordine
ad

ad satisfaciendum pluribus: tum quod quælibet censura ita sit per se privativa eorum bonorum, ac si per aliam privatus non foret. Sumitur instantia à peccato mortali privativo gratiæ, & illativo poenæ: item ab absolutione sacramentali cadente supra peccata jam semel confessa, & remissa.

7. Potest prætera evenire, ut propter unicum objectum materiale plures censuræ ferantur à diversis diversam habentibus potestatem, quorum fora læduntur: in quo casu objectum formale, seu contumacia singularis respectu singulorum Præsidum erit multiplex: item fieri potest, ut unicum delictum constans pluribus circumstantiis speciem mutantibus puniatur censuris pluribus: sic in sententia *Suar. disp. 5. sect. 3. n. 8.* percutiens unica actione duos Clericos duplici censura ligatur, cum in duas personas reus sit. Pariter qui Religiosum eundem & sacerdotem percuteret; quia duplici diverso statui injuriam irrogat.

8. At major difficultas est in secunda paragraphi parte: utrum qui commisit plura homicidia contrahat plures irregularitates necessariò manifestandas in petitione dispensationis? Negant graves DD. *Henricq. Sanch. Filiu. Cas. Pal. to. 1. tr. 3. disp. 16. §. 4. n. 16.* cum enim irregularitas se habeat per

modum habitûs, seu formæ privativæ, non potest amplius ex eadem causa inhabilitari, aut privari.

9. Confirmant primò. Si quis ter, aut quater contraxit nuptias, non contrahit plures irregularitates necessariò explicandas *Sancb. L. 7. de Matrimonio. disp. 86. n. 24.*

10. secundò. Si quis plures filios ejusdem Patris levet, unicam compaternitatem contrahit. Tertiò. Si cum sorore sponsæ sæpius fornicetur, unicum impedimentum affinitatis incurrit, nec in dispensationis petitione opus est explicare numerum patratarum fornicationum.

11. Affirmant contra *Con. Avil. Rodrt. Suar. Lib. 6. de Legibus. cap. 4. n. 12.* quæ sententia cum teste *Baum. to. 2. tr. 11. q. 40.* lit de stylo, & praxi curiæ Romanæ, amplectenda est: cujus ratio prima; quia in genere moris potest quispiam eadem re ex diversis capitibus privari. Dein negatur, irregularitatem esse habitum, & formam, est quippe potius causa efficiens inhabilitatis, sicut excommunicatio privationis bonorum Ecclesiæ. II. Quia negari non potest, irregularitatem ortam ex pluribus homicidijs esse moraliter graviolem, & ob majorem deformitatem inde consurgentem specialiter à Jure considerari, quod non fit in alijs speciebus irregularitatis; hinc docet *Corad. L. 59*

cap. 3. In supplicatione pro dispensatione super homicidium, necessariò exprimendam esse qualitatem homicidij.

12. Ad fundamenta opposita, dictum est *n. 11.* irregularitatem esse causam efficientem; & quanquam daretur, esse causam formalem privativam, nihil obstaret. Ad primam confirmationem *n. 9.* negat hoc ipsum *Corad. Lib. 2. cap. 2. n. 24.* & testatur, id esse contra notorium stylum curiæ Romanæ, & amplior disparitas est, quia tanta deformitas non reperitur in pluralitate Bigamiæ quam in pluralitate homicidiorum.

Ad secundam *n. 10.* dispar quoque ratio est; quia compaternitas consurgit etiam ex diversitate Parentum naturalium, qui in hoc casu plures nequaquam sunt. Et in tertia confirmatione, affinitas multiplicatur per personarum corruptarum numerum, qui in casu adducto non habetur: secus fit in irregularitate homicidij. Verùm,

13. Quæres. An exercens Judicis, aut Assessoris officium in causa sanguinis, & petens dispensationem super defectu lenitatis, teneatur explicare numerum actuum exercitorum? Resp. non videri explicationem esse necessariam, neque enim is numerus major, aut minor apprehenditur formaliter ad majorem deformitatem, prout fit

in multiplicatione homicidiorum, sufficit proinde exponere, se officium Judicis, aut Assessoris in causis capitalibus exercuisse: cum non constet de stylo curiæ opposito.

Corollaria practica

14. **H**inc in praxi censuræ subjectum est homo vivus, non defunctus, quem absolvere nil aliud est, quam viventibus dare facultatem, ut eum in loco sacro sepe- liant, orentque pro eo: baptizatus: usus rationis capax.

15. Deinde ad incurrendam Juris censuram sufficit, quod sit doli capax; unde hanc incurrere potest etiam septennis, aut inferioris ætatis, quando malitia supplet ætatem; hominis autem censuram ex communi DD. sensu non incurrit, nisi qui nubiles attigerit annos,

Controversia II.

An Subditus delinquens extra Diœcesim incurrat censuram latam pro sua Diœcesi?

Resp. **S**ubditus non incurrit censuram latam per le-

gem, aut statutum, si delinquat extra Diocesim, aut si delictum su inchoatum in proprij Episcopi territorio, sed consummatum in alieno; probabilius tamen videtur, quod incurrat latam per sententiam directè respicientem bonum subditi, vel aliarum personarum, quanquam extra Diocesim delinquat.

16. Prima Pars de censura lata per *legem*, aut *statutum* docetur communiter cum *Covar. in cap. 2. de Constit. in 6.* Lex enim, seu statutum in hoc differt à *præcepto*, vel *sententia* (licet nullam inter hæc differentiam agnoscere velit *Basil. Ponce lib. 5. de Matrim. cap. 7. §. 2. n. 19.*) quod statutum directè respiciat territorium legislatoris; sententia verò immediatè personam subditam, cujus quasi ossibûs cohæret, quocunque terrarum discesserit. *Laym. cap. 11. n. 2.* atqui jurisdictio Episcopi non se extendit ultra suam diocesim, & extra territorium Jus dicenti non paretur *L. ult. ff. de Jur. om. Jud.* ergo.

Oppositum tamen tuetur *Cas. Pal. to. 1. tr. 3. dp. 1. p. 24. §. 5. n. 21.*

17 Adde cum *Henriq. Sa. Avil. de cens. pa. 2. cap. 3. dp. 2. dub. 5.* Si quis subditus Episcopi delinquat in loco exempto (licet sit solum exemptus quoad personas V. G. in Monasterio contra *Suarez, & Coninch, volentes, exemptionem etiam quoad locum ipsum requiri*) non incurreret excommunicationem: quia locus exemptus, & locus extra territorium æquiparantur quoad Jurisdictionem; nam quamquam locus ille sit quo ad situm de territorio Episcopi, non tamen est quoad Jurisdictionem, Hinc infert *Bonacin. dp. 1. q. 1. p. 11. n. 9.* accedentem ad monasteria Monialium exempta incurrere censuram latam per statutum contra accedentes; nam accessus fit in territorio Episcopi; non tamen incurreret latam contra colloquentes cum Monialibus, cum collocutio fiat in loco exempto.

18 Secunda Pars requirit nimirum consummationem delicti in territorio Episcopi: docetur à *Gordono* post *Suarez dp. 4.* quoad censuras; secus quoad alias pœnas, vel effectus: cum enim *L. 1. C. ubi de Crimine, &c.* habeatur, posse crimina utrobique puniri, ubi commissa, vel inchoata fuerint, delinquens utrobique habetur reus: at ve-
rò

id serentis censuras mens non est, ut ea incurrantur ante delicti consummationem; tum quod sine hac non possit dici crimen revera perpetratum, seu causam censuræ datam fuisse; tum quod statutum tam gravis pœnæ sit valdè odiosum, & strictæ interpretationis. Quare & communiter docetur, censuram latam contra committentem aliquod delictum, non comprehendere mandantem, aut consulentem, licet hi censeantur moraliter committere delictum. *Sanch. Lib. 3. de Matrim. d. 49. n. 2.*

Corollaria practica.

19. **H**inc pro praxi sequitur I. Si v. g. Stuprum sit in tua Diœcesi prohibitum sub excommunicatione, & raptam virginem in aliam Diœcesim deportes, ibidemque corumpas, non incurris censuram latam contra stupratores, licet per tactus stuprum inchoes in tua Diœcesi.

20. Secundò. Si lata sit censura contra occidentes in Ecclesia, ille qui sagittam jaceret intra Ecclesiam suæ Diœcesis existens, & occideret hominem in alterius Diœcesis loco existentem, non foret censuræ obnoxius *Suar. L. cit. qui n. 10. & 11.* objectionibus respondens docet tamquam sibi probabilius,

bilius, eum tamen incurrere censuram, qui vulnus lethale intra Dioecesim infligeret, quamquam mors extra eam sequatur: quia tota actio, ex qua intrinsecè mors secuta fuit, posita est intra territorium, ita ut ratione hujus actionis dici possit consummatum homicidium in Ecclesia quoad effectum suum intrinsecum. Verum alij A. A. etiam in hoc casu à censura talem excusant.

21 Quæres. Titius causam dedit homicidio, aut abortui, deinde verò resipiscit, confitetur, absolvitur, nec in potestate sua amplius habet causam tollendi, incurreretne censuram, aut irregularitatem? Negant *Hurd, Mazuchel* apud *Dian. p. 8. tr. 7. R. 85.* mors enim secuta non est amplius voluntaria Titio nec in se, nec in sua causa. Titius præterea jam est in statu gratiæ, amicus DEI, neque amplius rebellis Ecclesiæ: his videtur accedere *Pal. dum de Censuris d. 1. p. 7. n. 15.* docet, mandantem vel consulentem posita revocatione, & pœnitentia non fore reos censure, secus irregularitatis. Ad hoc *Facund. L. 7. c. 7. n. 17.* negat Titium incurrere reservationem peccati: ergo nec censuram.

22 Resp. Cum communi apud *Tamb. Lib. 10. t. 4. §. 7. n. 25. & §. 8. à n. 16.* Titium, dumodo ex data ab eo causa secutus fuerit effectus, incurrisse censuram, & irregularitatem:

tem : quia licet censura non incurratur, nisi propter peccatum mortiferum, non tamen requiritur, ut peccatum illud tunc formaliter actualiter committatur, quando contrahitur censura, sed sufficit commissum fuisse in sua causa, ex qua deinde consequitur opus externum, quod semper manet saltem denominativè voluntarium, & liberum.

23 Ad rationem oppositam dico : plures effectus censurarum non repugnare statui gratiæ; & licet Titius non sit contumax Ecclesiæ pro foro interno, pro externo tamen, & juridicè adhuc manet rebellis; quia censuræ per solam internam resipiscentiam non tolluntur. Quod ex *Pal.* adducitur, rectius negat *Less. L. 2. de Just. cap. 13. dubit. 3.* denique contra *Facund.* incurriâ Titio etiam reservationem docent *Sot. Sanchez. Pal. t. 1. t. 2. d. 1. p. 3.* dari tamen potest dispar ratio ex eo, quod idem peccatum non teneatur bis confiteri.

TERTIA PARS.

24 DE censura lata per *Sententiam* generalem aut specialem satis controversatur. Negant enim talem censuram incurriâ delinquente in aliena Diœcesi subdito *Præpos. Hurd.* aliique, quorum sententiam pro-

probabilem vocat *Dian. p. 5. t. 9. R. 37.* Subscribo tamen affirmantibus, *Sagro. Suar. Pal. t. 1. tr. 3. d. 1. p. 24. §. 5. n. 2.* potest enim superior dirigere subditum quoad bonum ejus spirituale, aliorumque suorum, etiamsi in alieno territorio versentur: atque talis sententia, aut præceptum directè respicit, & immediatè personam subditi, non verò territorium, quodeum stringit, & obligat, quamquam alibi existentem. Quare hic locum non habet regula Juris: Extra territorium jus dicenti impunè non paretur; quia Episcopus non dicit Jus extra territorium suum, sed subditus obligationem personalem in Episcopi sui territorio contractam secum defert. Nec enim obstat diversitas territorij; quia in hoc nullus actus corporalis, nec ulla exterior vis ab Episcopo exercetur.

Corollaria practica.

25 **H**inc sequitur primò. Si Episcopus sub censura vetet, ne subditus extra Diocesim Missam faciat, aut æconomi sæcularis munus obeat, &c. sacrificans, aut ad instar æconomi sæcularis officium exercens incurret censuram etiam in aliena Diocesi.

26. Sequitur secundò, & à fortiori, si Epi-

Episcopus commorantem subditum in aliena Diœcesi sub censura ad synodum vocet, non comparens reus erit censuræ: delictum inobedienciæ committitur in territorio proprii Episcopi.

27 Sequitur tertio. Superiores Regularium posse jurisdictionem in suos exercere ubivis locorum, cum sint illis penitus subiecti, ubicunque demum existant.

28 Sequitur quarto. In favorabili sententia *Sanch. Connich. Dian. Laym. c. 4. n. 5.* advenas, & peregrinos brevi tempore commorantes, nullâ illic constituta habitatione, non ligari censuris ejus loci sive per statutum, sive per sententiam generalem latis: cum enim non sint subditi ferentis, non peccant contra statutum: latius quoque probat cum *Sanch. cit. Laym. l. 1. t. 4. c. 12. n. 4.* eos non obligari legibus, aut consuetudinibus particularibus ejus loci defectu jurisdictionis legislatoris localis, nisi forum sortiantur vel ratione domicilij, vel delicti, vel contractus per *cap. ult. desor. compet.* aut nisi leges tales sint, quæ specialiter feruntur ob bonum, & utilitatem talis reipublicæ, vel ob pacificam communicationem cum incolis. Videri potest *Sanch. l. 3. de Matrim. d. 13. q. 1.* oppositam tamen rigidiorum sententiam docent *Suar. & alij* quos citat, & sequitur *Barbos. in Collect. t. 2. l. 2. c. 31. n. 4.*

29 Quæres primò. Utrum Episcopus existens extra suam Diœcesim possit aliquandò suum subditum excommunicare? Negat *Præp. D. 5. n. 34. Resp. cum Barbos. de off. & potest. Epif. p. 2. alleg. 6. n. 17.* affirmative, quandò non vertitur cognitio causæ, eò quod crimen sit manifestè clarum, & quandò effectus confertur in Diœcesim Episcopi: sic enim non læditur jurisdictio alieni territorij.

30 Quæres secundò. Utrum Episcopus possit suum subditum in aliena Diœcesi, ad quam post patratum in sua crimen fugit, malitiosè existentem citare? Affirmat cum non paucis *Laym. l. 1. t. 4. c. 4. n. 7.* moveri possunt primò. quia citationis executio per nuncium non est actus jurisdictionis. *Secundò.* potest sine causæ cognitione excommunicare: ergo etiam citare. *Tertiò* id videtur haberi in *cap. Romana. de foro compet. in 6.* *Quartò* denique videtur summus in terris Pontifex hanc Diœcesano præbere auctoritatem.

31 Resp. Negativam videri probabiliorè, quam cum pluribus defendit *Dian. p. 5. r. 9. R. 34.* nisi vel privilegium, vel consuetudo adfit in contrarium: quia citare aliquem, si hæc citatio proferatur à Judice, si ve à nuncio, est actus Jurisdictionis: nam tam

pro-

pronunciatio mandati, quàm ejus promulgatio, vel intimatio spectat ad actum judiciale, quin à Juris Consultis appellatur fundamentum Judicij: & hanc sententiam servari in praxi, atque olim jam servatam Romanorum tempore ostendit *Dian. cit. n. 9.* dum Judices Loci mittebant literas ad Magistratus Locorum, ubi Rei consistebant ad eos citandos.

32 Hinc negatur ratio Laym. *ad secundum* dispar ratio est: quia in tali excommunicatione nullus fit strepitus judicialis, nec actus corporalis in alieno territorio, secus in citatione. *Ad tertium* in eo capitulo intelliguntur citati fuisse auctoritate Judicis Loci mediantibus literis deprecatorijs ad eundem missis ab externo Judice. *Ad quartum* non satis constat, talem auctoritatem concessisse Pontifices.

Controversia tertia.

De Causa, propter quam.

§. I.

REsp. *Causa, propter quam ordinariè infligitur censura, est peccatum mortale.*

33 Ratio: Cum enim censura sit poena gravissima, requiritur proportio culpæ, prout ex communi *Conninch. d. 13. d. 8. Conclus. 2.* notans dicit, quod licet in sacris canonibus reperiatur lata excommunicatio propter causam *absolutè* levem, eam tamen *respectivè* ex circumstantiis accidentibus, & concurrentibus fuisse gravem.

34 Hinc fieri potest in praxi *primò*, ut si superior ferat præceptum de re secundùm se leviter mala, aut indifferenti, ex qua tamen prævideat oriturum grave damnum, obligetur subditus abstinere sub gravi peccato, & sub censura, si quæ lata fuisset. Fieri potest *secundò* ut subditus vel ex ignorantia, vel alia ex causa excusetur à culpa mortali, & in hoc casu nec censuram annexam incurret. *Laym c. 4. n. 1.*

35 Dixi *ordinariè* infligitur: inferius enim dicitur, excommunicationem minorem incurri ex causis levibus v. g. quod quis salutet excommunicatum non tolleratum, &c. idem est de suspensione levi.

S. II.

Externum.

36 Ad incurrendam censuram sufficere actum purè internum, docent non pauci Canonistæ, dum asserunt hæreticum

om-

omnino occultum incurrere excommunicationem per *Clement. 1. de. H. H.* Sed opposita est verior, quam cum Communi propugnat *Pal. p. 7. n. 4.* Ecclesia enim militans non ligat neque iudicat actus purè internos, cum de his tamquam sibi incognitis non possit judicialiter cognoscere, hinc illa proverbialia enata sunt, *Ecclesia non iudicat de occultis.* Item: *non habent latentia peccata vindictam:* & habetur *cap. Tua nos. cap. Sicut tui de Simonia.*

Corollaria practica.

37 **EX** utroque paragrapho infertur *primò;* nec propter hæresim purè internam, quæ nec verbò nec signò aliò exterius iudicetur, incurrì censuram *Barbosi cit. n. 6.*

38 *Secundò.* Licet actus internus sit mortaliter malus, externus autem venialis e. g. percussio levis inflicta Clerico ex mortaliter pravo animo, non tamen incurreretur excommunicatio. *Sanch. l. 2. in Decal. c. 8. n. 7.* cum requiratur actus etiam externè gravis, perfectus, & consummatus in ea specie, quam statuit lex, quæ utpote pœnalis restringenda est.

39 Infertur *tertiò.* *Vasq.* approbatus à
D Tu-

Turian. & Dian. p. 5. t. 9. R. 56. non incurri poenam impositam, quando actus externus non est signum externum sub peculiari ratione malitiæ, propter quam imponitur censura e.g. si decenter interfis Missæ cum exteriori compositione, animo autem irridendi Missam, quem tamen animum nulla ratione externè proderes, &c. quia talis actus non est malus, nisi ex fine, & intentione, quæ latet Ecclesiam de occultis non judicantem.

§. III.

Ab Ecclesia non tantum specialiter, sed etiam sub cōminatione censuræ prohibitum.

40 **R**equiri specialem prohibitionem, docetur ferè ab omnibus, excepto *Cajetano* apud *Sanch. lib. 9. de Matrim. d. 32. n. 13.* etenim ex verbis Christi Domini apud *Matth. cap. 18. Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* colligitur, censuras institutas esse contra inobediens, & contumaces Ecclesiæ. Hinc pro praxi infert *Suarez. l. 4. de censu.* quod licet actus peccaminosus sit contra Jus naturale, aut Divinum, si tamen desit specialis ejus
pro-

prohibitio Ecclesiæ, aut hæc invincibiliter ignoretur, non incurratur censura.

41 Pari consensu tenent DD. cum *Pal.* cit. n. 7. requiri *comminationem censuræ*: tum quod *Trident. Sess. 25. cap. 3.* prohibeat ferri excommunicationem, nisi tentatis prius alijs mitioribus medijs: & fieri potest, ut quis moveatur sola comminatione censuræ: tum quod censura ex dictis infligatur propter absolutam, & ultimam contumaciam, quæ exerceri nequit sine prævia monitione pœnæ. Hinc pro peccato *purè* præterito in ejus punitionem non posse ferri censuram: tum quod non adsit specialis ista contumacia: tum quod præteritum quæ tale mederi non possit; censura autem sit pœna medicinalis.

42 Dices *primò*. Pœna naturaliter consequitur ad culpam, & est in ipsa culpa jam volita. *Secundò*. Pœna infernalis incurritur ab ignorante Ethnico. *Tertiò*. Quicumque transgreditur præceptum, hoc ipso est inobediens.

43 Resp. *Ad primum*. Pœnam medicinalem extraordinariam, & à lege ad specialem finem institutam non consequi naturaliter, nisi esse volitam in culpa, & nisi specialiter sciatur. *Ad secundum* docent Theologi, pœnam infernalem saltem quoad pœnam

damni esse necessariam, & non extraordinariam. *Ad tertium* quilibet transgressor præcepti est inobediens inobedientia communi seu generica, non autem specifica, & tali, quam explicuimus.

S. IV.

Hinc deducitur aliquam monitionem præmittendam esse etiam ad valorem Censuræ.

44 **H**Oc colligunt *Suar. Sot. Laym. c. 52 n. 4.* ex verbis *S. Pauli ad Titum cap. 3. Hæreticum hominem post unam, & alteram correptionem evita.* & apertè habetur *c. saceris de senten. Excom. & c. Romana* eodem *in 6.* Ratio sequitur ex dictis: tum quod censura quâ talis non feratur nisi in contumaces: tum quod non feratur, nisi pro præveniando, seu avertendo delictum tuturum, vel propter pendentem satisfactionem ex præterito peccato.

45 Dixi: *censura quâ talis*: notat enim *Pal. p. 5.* suspensionem, aut interdictum aliquando infligi non ut censuram, sed ut pœnam, vel viadictam, quo casu non prærequirunt monitionem,

46 Dixi secundò : *aliquam monitionem*, non equidem semper canonicam illam trinam, seu unam pro trina (de qua *Avil. p. 2. cap. 5. disp. 1. du. 7.*) hanc enim non esse necessariam, dum *censura est sententia lata*. quæ ipsò factò incurritur, tenet communis cum *Dian. p. 5. t. 9. R. 98.* : nam ipsa lex, aut præceptum Judicis sub tali comminatione latum continuò admonet; ut meritò censeatur contumax, qui illi obedire recusat, id quod maximè locum habet, dum quid fieri *prohibetur* sub censura; nam si aliquid fieri *præcipitur*, ordinariè requiritur monitio, ut legitimè constet, an fuerit pertinaciter in mora.

47 Hoc ipsum etiam de censura sententiæ ferendæ affirmant graves AA. apud *Bonacin. d. 1. q. 1. p. 9. n. 3.* Sed negativa est mitior, & verior. *Suar. Laym. Hurd. Pal. n. 7.* & apertè colligitur ex *cap. Reprehensibilis de Appell.* videlicet non esse ferendam censuram, nisi præmissâ canonicâ monitione: quia de ratione censuræ est, ut imponatur in delicti præservationem, seu emendationem, cum sit pœna medicinalis: at verò si propter delictum factum posset imponi, jam non esset medicina, sed potius vindicta. Hinc magnum discrimen est inter easum priorem; nam excommunicatio *sententiæ latae* non in-

fligitur à Jure & incurfa à delinquente: in excommunicatione verò *sententia ferenda* videndum est prius, an Reus sit contumax; id quod apparere non potest, nisi præmissâ monitione. Unde *Suar. Laym. & Pal.* notant, delictum, quod tractum successivum non habet, nec relinquit obligationem satisfaciendi e. g. blasphemiam, non posse tam facile prohiberi cum comminatione censuræ ferendæ.

48 Denique canonica hæc monitio exigitur multo magis, dum à Prælato fertur per modum Judicij, prout cum *Vasq.* docet *Suar. d 3. sect. 10.* nihil enim distinguit *cap. reprehensibilis de Apell.* dum ait; nec Prælati, (nisi canonica monitione præmissa) suspensionis, vel excommunicationis sententiam ferant in subjectos, nisi forte talis sit culpa, quæ ipso suo genere (addit *Glos. ex se, seu ipsò factò*) suspensionis, vel excommunicationis pœnam inducat. Cum ergo exceptio firmet regulam in alijs, rectè inferimus, ad omnem aliam censuram, quæ ipsò factò non incurritur, necessariam esse monitionem canonicam, & redit ratio hætenus adducta.

Controversia quarta.

DE

Causis excusantibus à Censura.

S. I.

A Censura incurrenda excusat defectus potestatis ex parte ferentis, quæ etiam per legitimam appellationem suspendi potest.

49 **P**OTestas ferentis deficit, si vel jurisdictione simpliciter careat, vel impeditam habeat per censuram, vel suspensam per legitimam appellationem, de qua agimus: hujus enim ea vis est, ut causam à Judice, à quo appellatum est, eximat, & ad illius superiorem devolvat, sicque impediatur censuram *cap. à Judice. De Appell.* Ipso autem Jure irrita est quælibet sententia, quæ fertur post talem appellationem *Navar. in cap. cum contingat. De Rescriptis.*

50 Ut autem hunc effectum sortiatur appellatio, interponi debet sive verbis, sive factò ante tempus statutum censuræ incurrendæ: si enim post censuram validè latam interponatur, non suspenditur effectus cen-

suræ: quia excommunicatio, & quævis alia censura executionem secum trahit, ut communiter tradunt DD. cum *Pal. p. 3. n. 4. cap. is cui. de sent. Excom. in 6.*

§ 1. Requiritur secundò, ut sit legitima, id est, ex rationabili causa facta; alias tanquam inanis, & frivola non excusabit à censura nisi fortè Judex eam voluntariè admittat. Quod si appellans censeat legitimam ex fundamento probabili, excusabitur in foro conscientiae à censura, & ab irregularitate, quamquam Judex appellationem rejiciat tamquam frivola *Laym. c. 6. n. 2.*

§. II.

Deinde excusat innocentia ejus, in quem profertur, hinc probabilius videtur, illum qui propter culpam in re non existentem juridicè tamen probatam censura feritur, in conscientia non obligari, quin neque directè ex vi censuræ debere gerere se in publico ut censura irretitum; secùs ex præcepto, & obligatione Juris naturalis.

52 Si causa nec re ipsâ, nec secundum allegationes subsistat, indubium est, censuram esse nullam, item quamquàm causa subsistat re ipsâ, at non secundum publicam notitiam Judicij, rectè docet *Navar.* habendam esse censuram pro nulla, quamquàm Judex privatâ sua notitiâ sciat crimen occultum; judicare enim debet in re tam odiosa ex notitia publica, & tamquàm persona publica.

53 At lis est inter DD. an ligeris e. g. excommunicatione lata propter crimen, quod quidem nunquam commisisti, juricidè tamen convictus es illius?

54 Affirmant in utroque foro te ligari nonnulli apud *Pal. p. 8. n. 13.* moventur primo: quia *Canon non solum c. xi. q. 3. ibi: Sententia Pastoris seu justa, seu injusta sit, gregi timenda est.* Secundo: quia Judex procedens juxta allegata, & probata justè procedit. Tertio: quia propter bonum publicum potest Ecclesia suis bonis privare subditum etiam innocentem. Quarto superiori juricidè præcipienti tenemur obedire etiam in conscientia.

55 Alij è contra negant te innocentem ligari ullâ censurâ pro foro interno, secus pro foro externo, ita ut vi præcepti, & censure late te genere debeas in facie Ecclesie tamquam censuratum: justo enim Judicis

præcepto teneris obedire, saltem quantum præcisè necessarium est ad publicam disciplinam, & Judicis authoritatem tuendam, cum *Suar. Laym. c. 6. n. 3.* quibus quidem ad effectum assentitur. *Pal. à n. 14.* dissentit tamen quoad causam directè obligantem, cum quo

56 Dico primò. Taliter censuratum nec in foro interno, nec in facie Ecclesiæ obligari directè ex vi præcepti, & censuræ abstinere ab illis actibus, qui per censuram prohibentur. Ratio; quia censura illa nulla est; tum quod falsa præsumptione nitatur; quod autem nullum est, nullum præstat impedimentum; tum quod apparenti tantum censuræ non competat illi effectus, qui debentur veræ: tum quod durum valde sit, credere Ecclesiam velle obligare innocentem ad tam graves pœnas sine omni sua culpa ponendas.

57 Dico tamen secundò. Obligari eum in foro externo ad obediendum sententiæ Judicis directè ex vi, & obligatione præcepti naturalis, ne nimirum videatur Ecclesiam contemnere, ne scandalum præbeat, &c. quæ tamen obligatio non oritur ex præcepto, aut censura Judicis immediatè; quia non potest esse præceptum, quod præcipit injustum, & irrationabile.

58 Hinc respondeo ad *primùm*, ly *timere* sententiam non indicat obligationem in conscientia, sed solum prohibet, ne superbe contemnatur. Ad *secundùm*: non sufficit ad justitiam, ut ut seruetur Ordo Juris, sed requiritur, ut præcipiatur etiam tale quid, quod justum est: reliquæ objectiones solvuntur ex ratione conclusionum.

Corollaria practica.

59 Hinc pro praxi sequitur *primò*. Ob talem censuram te non esse privatum communione fidelium, néque Ecclesiæ suffragijs, nec incapacem esse beneficij recipiendi, néque celebrantem fore irregularem. *Suar. d. 4. Sect. 7. n. 20.* Si tamen in foro externo declaretur collatio beneficij irrita, tenebit quoad effectum, & privatus eris beneficio non quidem vi censuræ, sed ob comüne Ecclesiæ bonum, ne prædictum beneficium alteri invalidè conferatur. Adit *Laym. n. 3.* si talis cum scandalo, & apparente contemptu Ecclesiasticæ potestatis celebret, & monitus desistere nolit, tunc de novo verè esse excommunicandum propter contumaciam.

60 Sequitur *secundò*. Si post contracta sponsalia de futuro contrahas impedimentum
tum

tum occultum affinitatis, & per censuras cogaris publicè contrahere de præfenti, debetis quidem cohabitare, & publice gerere tamquam maritum, reddere tamen, aut petere debitum conjugale omninò non poteris, etiamsi propter negationem reddendi deberes excommunicari.

§. III.

Excusat præterea vis, seu coactio, nec non metus gravis; quàmquàm ubi actio per censuram prohibita redditur intrinsecè mala ratione talis prohibitionis, ac circumstantiæ non excusabit metus à censura; uti nèque tunc, ubi actio est contra legem Ecclesiasticam irritantem, aut contra naturalem.

61 **P**ervim, aut coactionem, quæ secundùm Aristotelem 3. Ethic. cap. 1. est, Quod proveniat ab extrinseco nullam vim conferente passò, Excusari semper à censura, docet communis cum Suar. d. 6. Sect.

Sec. 3. Simpliciter enim tollit voluntarium, ideóque etiam culpam, & pœnam in culpa fundatam, non sic metus gravis: hic enim relinquit voluntarium simpliciter, ideóque culpam non aufert, quamquàm attenuet: unde non habet semper vim, ut à censura excuset: quâ ratione explicant DD. *Capitulum cum sacris. De his quæ vi, &c.* Quia tamen regulariter metus, & periculum gravis damni à transgressione præceptorum humanorum excusat, hinc sequitur, toties etiam excusaturum à pœna, quoties à culpa. Sic ferè Theologi cum *Tamb. L. 1. De cal. c. 2. §. 9. n. 7.*

62 Ab hoc tamen excipiendum est, si vel ratione talis prohibitionis, vel ratione alterius circumstantiæ redderetur actio mala intrinsecè: cum enim metus non excuset ab obligatione, quâ teneris mortem etiam ipsam potius tollerare, quam consentire in intrinsecè malum, pariter non excusabit à censura, annexa.

Corollaria practica

63 **H**inc pro praxi primò: Si Sacerdos excommunicatus non tolleratus cogeretur metu mortis confessiones audire, & absolvere, idque præsumeret, non excu-

faretur à culpa: invalide enim administrare Sacramentum est intrinsecè malum.

64 Secundò. Si e. g. in contemptum ipsius legis, & potestatis Ecclesiasticæ cogèretur per metum mortis comedere carnes die sabbati, aut communicare cum excommunicato, &c. Per talem metum nec à culpa, nec à pœna Ecclesiastica excusaretur, quia actio in his circumstantijs posita opponitur Juri Divino naturali, cujus deformitatem nec metus potest tollere, néque etiam solvere obligationem legis ipsius Ecclesiasticæ, alligamur enim, ut non obstante quovis privato incommodo bonum publicum fidei, aut religionis, aut sacramenti reverentiam, & honorem defendamus *Laym. cap. 5. in fine.*

65 Excipiendum est *secundò.* cum *Suar. l. 3. de Leg. c. 30. n. 13.* quandò actio fit contra legem *irritantem*, vel *annulantem* actum: quia hæ leges tamquam ad bonum totius Ecclesiæ immediatè directæ versantur circa talia objecta, ut exceptio particularis propter metum privati mali esset damnosa, & periculosa bono communi intento: secus leges *directivæ*, quæ ad privatam subditi utilitatem ordinantur: hinc matrimonium cum consanguineo initum manet irritum etiamsi ejus valor esset necessarius ad mortem

tem evitandam per consummationem copulæ, quare ea lex obligat etiam urgente gravi metu: ut proinde talis metus nec à culpa, nec à censura excuset.

66 At quid si Ecclesia sub censura prohibeat, quod alias Jure naturali prohibitum est, E. g. furtum, homicidium excusabitur metus à censura? Resp. cum *Suar. & Pal. p. 8. n. 11.* Si præceptum Ecclesiasticum addat præcepto naturali aliquam circumstantiam extrinsecam, cui censuram annectit e. g. Excommunicationem, si fiat furtum in loco sacro, &c. excusaberis quidem à censura, si gravi metu fueris adductus ad comitendum furtum in templo, non tamen à peccato furti, non enim censendus es delinquere contra præceptum Ecclesiasticum, sed solum contra naturale: eò quod Ecclesia suavis suò gubernio non intendat obligare cum tanto damno. E contra si præceptum Ecclesiasticum idem prohibeat quod naturale, nullo metu excusaberis: cum ex illo præcepto non adstringaris ad aliquid peragendum, vel omittendum, quod secluso omni præcepto peragi, vel omitti non deberet.

67 Ex quibus regula universalis datur: tunc excusare metum gravem à censura, quando obligatio servandi legem Ecclesiasticam

sticam oritur ex puro Jure humano legis: quo casu censetur Legislator remittere obligationem legis: quando autem Lex Ecclesiastica annectens censuram conjungitur cum obligatione legis Divinæ, aut naturalis per metum gravis damni, non excusare metum à culpa, nec à censura *Illung. de cen. 1. 7. d. 1. q. 1. art. 3. n. 13.*

S. IV.

Excusat denique ignorantia, quæ crassa, aut supina non fuerit, item naturalis oblivio censuræ, aut ejus invincibilis inadvertentia; quin persatis probabilem sententiam excusat etiam ignorantia affectata, & crassa, si censura lata fuerit contra eum, qui scienter aliquid fecerit, vel ausu temerario præsumpserit.

68 **D**Octores, qui pro excusante ignorantia quantumcunque vincibili (exceptâ crassâ, & supinâ) stant *Turian. Sanch. de Matrim. L. 9. d. 32. n. 31. Dian.*

p. 5. t. 9. R. 17. probant per *Capitulum*, cum animarum. de *Constitut. in 6. ibi* : ut animarum periculis obvietur, sententijs per statuta quorumcunque *Ordinariorum* (sub quibus etiam statuta Pontificia propter identitatem rationis intelligunt *Silvest. Sanch. Pal. n. 7.*) prolati ligari nolumus ignorantes : dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina.

69 Ignorantia porro culpabilis, seu vincibilis est, ignorare ea, quæ homines aliquam salutis suæ curam habentes sciunt communiter ; ad crassam verò & supinam requiritur ignorare, quod omnes ferè sciunt, ita ut ea procedat ex nimia negligentia, & culpa lata, vel latissima : aut ut *Pirching de sent. Excomuni.* crassa, aut supina est quam quis facilè, & sine negotio posset deponere, nec ullam quamvis levem diligentiam curat adhibere, adeoque ea ex summa negligentia cognoscendi oritur.

70 Hæc itaque ignorantia exceptâ doctæ laudati DD. omnem aliam quantumcunque culpabilem excusare ab incurfu censuræ. Negat è contra *Suarez* eò quod nulla reperiatur in jure mortaliter culpabilis ignorantia, nisi crassa, aut supina : atqui hæc non excusat : ergo nec illa. Ratio autem primæ favorabilis sententiæ est : quia censuræ

feruntur propter contumaciam, & saltem virtualem, contemptum Ecclesiæ *cap. de Except. 1. in 6.* Ignorans autem non est contumax, non enim contemnit disciplinam, qui ignoravit *L. si ignorans 50. ff. Locati.*

Corollaria practica.

71 **H**inc infertur *primò.* Excusari per ignorantiam Juris, seu per eam, quâ nescitur lex, præceptum, aut prohibitio: nam *cit. cap.* non distinguit inter ignorantiam Juris, vel facti, habetque locum tum identitas rationis, tum defectus contumaciæ.

72 Infertur. *Secundò.* Excusari per ignorantiam facti, quâ scilicet ignoratur factum aliàs prohibitum in lege cognita: hinc non incurrit censuram, qui aut nescit percussionem Clerici esse prohibitam sub pœna excommunicationis, aut licet eam prohibitionem noverit, ignorat tamen hunc esse Clericum, quem percutit. *Laym. c. 5. n. 7.* extendens etiam ad ignorantiam concomitantem e. g. si Rusticus cædens Clericum, quem nescit esse Clericum, ita sit paratus animò, ut cæderet, etiamsi sciret esse Clericum: censura enim Ecclesiastica per externam mandati transgressionem contumacem incurritur, non propter habitualementem, vel actualementem
pravi

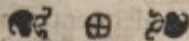
pravi animi dispositionem. Nec obstat huic doctrinae regula 13. de Reg. J. in 6. Ignorantia facti non Juris excusat: hæc enim vel procedit de foro externo, in quo non facile præsumitur Juris ignorantia, vel si de foro interno; loquitur solum de ignorantia crassa, aut tali, quæ non excusat à culpa.

73 Infertur tertio. Excusari etiam per oblivionem naturalem, aut invincibilem inadvertentiam præcepti, vel pœnæ Sanch. t. 1. in summa L. 4. c. 22. n. 18. hæc enim æquiparantur ignorantia invincibili, & varijs casibus confirmari potest: si qui vovit non ludere sub pœna 100. aureorum, si postmodum ludat in memor voti, non tenetur solvere pœnam: item qui per naturalem oblivionem ommittit Breviarium, non obligatur ad restitutionem fructuum.

74 At major difficultas est, an, dum censura ponitur contra scienter facientes, excuset, ignorantia affectata, seu illa, quæ quis directe, & studiosè ommittit inquirere in notitiam, ut liberius fortè peccare possit. Probabilior mihi est negativa quidem sententia cum Sanch. Suar. Molin. Laym. c. 5. n. 8. tum quod talis ignorantia nihil minuat de voluntario, & consequenter nihil de culpa; tum quod æquiparetur scientiæ.

75 Affirmativa tamen satis probabilis videtur, quam tuetur *Sanch. in summa. to. 1. l. 2. c. 10. n. 38.* explicans se contra id, quod antea docuerat *L. 7. de Matrim. d. 32. n. 40.* & plures apud *Dian. p. 3. t. 6. R. 7.* quia verba legis pœnalis non sunt extendenda ultra proprium significativum: per verbum autem *scienter, ausu temerario, præsumpserit* videtur superior exigere certam, & expressam scientiam ac temeritatem, præsumptionem, vel gravem contemptum, quorum nihil habet peccans ex ignorantia affectata, hoc ipsum propugnat *Bonacin. in Bullam Cœnæ. t. 3. d. 1. q. 2. p. 4. n. 9.*

76 Quæres. An debeas te reputare censuratum, quando hujus dubius es? Resp. cum *Sanch. l. 1. in Decal. c. 10. n. 56.* stante dubio Juris, vel facti, quod post debitam diligentiam vinci nequit, non teneris te reputare censuratum. Ratio: tum quod in hoc dubio tibi non sit satis promulgata censura: tum quod ratione baptisini, Jus certum habeas fruendi communibus Ecclesiæ bonis, qua possessione per tale dubium privari non potes.

Controversia quinta.

De absoluteione à Censuris.

§. I.

Resp. Censura sernel incurfa non tollitur, aut remouetur nisi per absoluteionem.

77 **H**anc conclusionem ab Alexandro VII. extra dubium positam per prohibitionem oppositæ sententiæ 44. inter quadraginta quinque proscripfas dudum velut certum propugnauit *Pal. d. 1. p. 11. §. 1. in fine*: & colligitur ex *cap. qua fronte cap. cum desideres de sent. Excom.* tum quod eadem potestate solui quis debeat, quâ ligatus est: tum quod visibilis contumacia debeat visibili satisfactione ablui: tum quod aliàs absoluteio Ecclesiastica semper foret inutilis in foro interno, cum nunquam conferatur ante resipiscentiã delinquentis. Quare licet feratur e. g. sub hac conditione: *donec restituas*: facta tamen restitutione non eo ipso tollitur censura; sensus enim est, quod non erit absolvendus, nisi post factam restitutionem; non quod facta restitutione absolvatur hoc ipso.

78 Alij tamen cum *Vasq. & Conninck.* censent, si censura feratur ad certum tempus, donec intra illud satisfaciatur, contineri implicite absolutionem collatam pro tempore satisfactionis actualiter præstitæ. Alij negant, esse censuram propriè talem, sed puram pœnam vindicativam, videri potest *Dom. Viva* in cit. propositione mihi pagina 133.

Corollaria practica.

79 **H**inc sequitur *primò.* censuram non desinere ob mortem ferentis: quia licet ab eo pendeat in fieri, non tamen pendet amplius in conservari.

80 *Secundò.* Nec cessare perfectè per mortem censurati, ut patet ex praxi Ecclesiæ, quæ etiam mortuos absolvit à censura: ligat enim delinquentem, simul, & segregat fideles à communione cum illo.

81 *Tertio.* Nec per solam satisfactionem parti læsæ præstitam, & emendationem internam delinquentis: & quamquam cum communiore doceat *Suarez. d. 3. sect. 6. n. 8.* excusari te posse à censura incurrenda ex consensu illius in cujus favorem lata fuit e. g. ab excommunicatione, nisi intra triduum Titio creditori satisfacias, dum Titius tibi terminum prorogat, eò quod talis censura hunc

hunc sensum habeat : volo ut intra triduum Titio debitum solvas ; sin minus ligaris censurâ, nisi Titius tibi vel absolutè, vel ad tempus remittat debitû: nihilominus si transactô per Titium etiam ampliatio terminô non solvas, incurres censuram , & absolute indigebis, nam designatio solutionis pro certo tempore non fuit data à Judice ad finiendam obligationem solvendi, sed ne ultra id tempus absque consensu creditoris Titij prorogaretur. *Pal. p. 8. n. 6.*

§ II.

Quam, si censura fuerit ab homine specialiter lata, potest conferre is, qui tulit, nisi ei fuerit specialiter interdictum, item ejus successor, superior, vel delegatus; nec alius.

82 **C**ensura ab homine *specialiter* lata (de qua nunc loquimur) est, quæ fertur a Prælate in Reum nominatim citatum, & per sententiam censuratum ; lata verò ab homine *generaliter* pronuntiatur per sententiam generalem nullâ præmissa speciali citatione Rei habetque se per modum statuti, aut legis.

83 Et pro prima, seu specialiter lata potest absolutionem conferre *primò* Author, qui eam tulit *C. Pastoralis de off. ord.* habet enim potestatem solvendi in salutem animarum, prout habet ligandi: nec refert, quod Reus aut domiciliū mutaverit, aut appellaverit: ratio primi est; quia mutatione domicilij non potest subterfugere jurisdictionem Judicis ferentis censuram, ratio secundi est; quia appellatio juvat potius absolutionem à censura, nisi forte eam tulerit Judex delegatus: hic enim per interpositam appellationem, & semel admissam statim privatur omni jurisdictione; non sic Judex ordinarius, cui post admissam etiam appellationem stat integra potestas ad absolvendum. *Sacros. l. 2. thesauri. c. 20.*

84 Dixi: nisi fuerit *specialiter interdictum*: plures enim casus reperiuntur, in quibus author non potest etiam à censura à seipso lata absolvere excommunicatum e. g. si author incidat in excommunicationem denuntiariam, vel si sit privatus jurisdictione: videri potest *Layman. cap. 7.*

85 *Secundò*, potest absolvere successor ferentis in munere, & dignitate, censetur namque eadem persona cum antecessore, id quod procedit etiam in successore Judicis delegati, item in Capitulo sede vacante per ejus Vicarium: communis cum *Pal. n. 5.*

86 *Tertiò* absolvere potest ferentis superior cum pleno Jure, quo dum utitur, nullam irrogat ferenti injuriam. Ne tamen hujus autoritas contemnatur, moneat prius inferiorem Prælatum, & simulâ Reo satisfactionem exigat. Dixi: *pleno Jure* superior, dantur enim superiores, sed non absolute & in omnibus casibus; sic Archi-Episcopus relatè ad suos suffraganeos non potest pro libitu absolvere à censuris Inferiorum; nisi vel tempore visitationis *cap. cum ex. de prescript.* vel causâ per appellationem ad ipsum devolutâ *cap. venerabilibus* de sent. Excom. idem tradunt DD. de Patriarchis respectu Archi-Episcoporum, quin imò etiam de Legato à latere. *Layman. c. 7. n. 2.*

87 *Quartò* absolvere potest delegatus, videlicet cum cognitione causæ: notat quippe cit. *Laym.* quod si Ordinarius alicui mandet, ut certum hominem excommunicet sine alia commissione causæ, non possit deinde eum ex eo absolvere, sic enim non est aliud, quàm purus executor habens nudum ministerium.

88 *Quintò* denique: nullum alium posse conferre absolutionem à censura sic explicata, probat *Sair. c. 20. à n. 1.* quisunque enim alius intromitteret se in jurisdictionem Judicis ferentis, ejusque judicium perturbaret,

quod magnam confusionem in Ecclesiam DEI induceret. Addit tamen *Laym.* quod si Reus procul distet ab auctore censuræ, quem propter justum impedimentum adire non posset, possit à Judice æquali, vel ab inferiore absolvi præstito juramentò, quod, quam primùm poterit, se præsentabit debito Superiori: colligitur ex *cap. quamvis* de de sent. excom.

S. III.

Si verò censura fuerit ab homine lata generaliter, potest absolvere is, cui vel Jure ordinario, vel ex privilegio concessum est absolvere à censuris Jure, seu statuto impositis.

99 **H**anc sententiam vocat probabiliore, & in præstitutam *Laym. cap. 7. n. 3.* & pluribus relatis approbat *Pal. n. 10.* ratio; quia talis censura non continet propriè sententiam Judicis, quam alius non posset rescindere sine violatione jurisdictionis, sed habet se per modum statuti, & sicut sententia lata à jure, quæ in hac parte æquiparantur, & potens ab hac absolvere, poterit etiam ab illa.

Corollaria practica

90 **H**inc pro praxi ex hucusque dictis: si Titius v. g. à Celsissimo Æmonensi seu Labacensi specialiter & ritè excommunicatus, mutet domicilium, non poterit ab alio Episcopo absolutionem consequi: Celsissimus enim Æmonensis propter causam in iudicio suo cæptam, & nondum absolutam adhuc retinet Jus in excommunicatum: per regulam in *cap. proposuisti. De foro compet. preventus à Judice forum ipsius in ea causa declinare non potest.* Econtra verò si Titius in Diocesi Æmonensi contraxerit excommunicationem latam generaliter, aut de jure, ut postea in Aquileensem transferat domicilium, poterit is ab Ordinario Aquileensi, aut etiam à Parocho absolvi, si in sua Diocesi talis excommunicatio reservata non sit: videri potest cit. *Laym.* Hucusque de censura ab homine lata; nunc de lata à Jure.

S. IV.

At in censuram à Jure latam habet potestatem etiam Parochus, aliúsque Sacerdos: habet satis recepta sententia.

91 **P**RO hac *Barbos. p. 2. De Offi. Epif. alleg. 50. n. 283.* adducit decem Doctores, plures addit *Pal. n. 3.* quæ quidem potestas illis confertur ex tacita delegatione Juris per regulam *c. nuper. de sent. Excom.* quia Juris conditor specialiter absolutionem sibi non reservavit, eò ipsò alijs videtur facultatem concessisse relaxandi: quin addunt *Hugolinus. v. 19. §. 5. Suar. d. 3. Sect. 3.* hanc potestatem à Parocho delegari posse, & non tantum pro foro interno, sed etiam externo concessam esse: tum quod decreta Pontificia præcipuè forum externum spectare soleant: tum quod nulla causa ad sit hic favores Principis restringendi,

S. V

Secus si censura sit reservata summo Pontifici, aut ab Episcopo.

92 **R**ATIO patet ex dictis: & dudum decretum fuit sub Clemente VIII. die 26. Novembris anno 1602. & ab alijs successive Pontificibus. Dantur tamen casus, in quibus Conditor Canonis potestatem absolventi concedit, de quibus *Pal. cit. n. 5.* Episcopis prætera per Tridentinum *Ses. 24. c. 6.*

conceditur facultas absolvendi ab omnibus censuris, & pœnis Sedi Apostolicæ reservatis, modò non fuerint publicæ, néque ad forum contentiosum deductæ, exceptis casibus contentis in Bulla Cœna, & hæresi etiam occulta.

93 Regularibus post Bullam Urbani VIII. manet facultas absolvendi à casibus Papalibus occultis, exceptis Bullæ Cœnæ, & hæresi externa quacunque, & intra Italiam sex alijs reservatis à Clemente VIII, nempe: percussione Clerici, Duello, violatione linnitatis Ecclesiæ, & Clausuræ Monialium, Simonia reali, & confidentiali beneficii *Viva*. in propositionem 12. Ab Alexandro VII. quo ad subditos verò suos possunt Prælati Regulares teste *Suar. t. 4. de Relig. l. 2. c. 15.* Jure ordinario tamquam Pastores ex vi sui muneris absolvere ab omnibus illis culpis, censuris, ac pœnis Ecclesiasticis, nec non dispensare in ijs omnibus, in quibus possunt Episcopi cum subditis suis.

94 His addendum est *primò*, quod cum pluribus DD. probat *Conninh. d. 14. n. 240.* posse ab Episcopis (addit *Pal. n. 6.* etiam à Sacerdote proprio) absolvi quoslibet impeditos impedimento diuturno, de quo *Dian. p. 11. t. 8. R. 1.* adire summum Pontificem cum onere tamen comparandi coram

authore Censuræ cessante impedimento ;
 alias in eandem censuram incident per *Cap.
 eos qui. De Sent. Excom.*

95 *Secundò* Tridentinum inum *Ses. 14. c. 7.* concedit pro articulo mortis (sub quo communiter DD. apud *Barbos. p. 2. Alleg. 25. n. 81.* intelligunt quodlibet probabile periculum mortis) omnibus Sacerdotibus etiam de gradatis, excommunicatis, aut hæreticis ; dummodo non adsit subversionis periculum (prout hoc extendunt cit DD. apud *Barbos. n. 79.*) facultatem absolvendi ab omni censura sive Juris, sive hominis, præstito prius juramento, quod quàm primum possit se præsentabit ei, à quo de Jure absolvendus erat.

96 Hunc favorem Tridentini ampliant quindecim DD. apud cit *Barbos.* etiam ad sacerdotem simplicem, quanquam præsens simul adesset sacerdos proprius, vel superior, de quo videri potest *Dian.* idem confirmans *p. 1. t. 5. R. 6.* Itaque si absolutus à censura, aut ab alijs peccatis reservatis, tenetur se quidem sistere, si convalescat, coram authore censurae ; non tamen quo ad casus reservatos eorum reservante.

97 Cæterum si nullus omninò Sacerdos adesset, propugnant non pauci DD. quorum sententiam *Dian.* cum alijs vocat probabilem

lem p. 3. t. 4. R. 102. posse morientem absolvi ab excommunicatione per Laicum, sed communi sententiæ adhæreo, quæ eam potestatem negat Laico defectu jurisdictionis, quippè quam Tridentinum locò citatò solis Sacerdotibus concedit. Hæc de censuris in communi.

CELEBRIORES CONTROVERSIÆ

CANONICO- THEOLOGICÆ

DE

Censuris in Particulari.

Corollarium præmiale.

De excommunicatione in genere.

EX causa finali primarius excommunicationis scopus est honor, & DEI gloria, quæ ut conservetur, & ne Sanctum Nomen Ejus blasphemetur ab infidelibus, videntibus teterrima Christi-

stia-

Itianorum Crimina impunè grassari, excommunicatione opus est, quâ Ejus gloria, & Nominis Divini Majestas promoveri, conservari, & ab omni blasphemia præservari debet, hinc *can. XVI. q. 2. can. visis.* appellatur Episcopi muero.

2 Secundarius multiplex est *primò* Disciplina Ecclesiastica, cujus æqua, & medicinali severitate cæteri fideles à criminibus deterrentur: unde *excommunicationis gladius*, à concilio Tridentino *Ses. 25. de Refor. c. 3.* vocatur *nervus Ecclesiasticæ Disciplinæ & à D. Augustino Lib. de fide, & oper. cap. 3. misericors severitas.* *Secundò* præservatio, salus, & custodia aliorum, ne contagione morbi inficiantur, nam *modicum fermentum totam massam corrumpit. ad Corint. 5.* *Tertio* Salus excommunicatorum, ut resipiscant: & hinc excommunicatio à Sacris Canonibus appellatur *medicinalis*: *nec est inconveniens* (ait S. Thomas. 4. d. 18. q. 2. art. 1.) *Si ille, qui non est desperatus hosti datur, quia non datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus; cum in potestate Ecclesiæ sit ex ejus manu ipsum eripere, cum volverit.* Et *q. 3. art. 3.* maledictio quandoque est salutifera, cum malum, quod quis maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinat, qui maledicitur, sicut & medicus aliquod nocumentum infert

fert infirmo, ut Sectionem, per quod ab infirmitate liberetur.

3. Causa efficiens excommunicationis est ipsa potestas excommunicandi in Ecclesia DEI militante principaliter, ac velut radicaliter residet in summo Pontifice: dein ex vi officij, & potestatis clavium sibi communicatæ reperitur in Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, Primatibus, erga suos respectivè subditos: item in Concilijs Generalibus authoritate Papæ, & Provincialibus authoritate Archiepiscoporum congregatis: item in Capitulo Sede vacante, & Vicario Capituli Sede vacante electo juxta formam, & præscriptum Concilij Tridentini *Ses. 24. c. 16. de Reform.* Item Legati summi in terris Pastoris in territorijs suæ legationis.

4. Tandem Generales, Vicarij Generales, Provinciales Ordinum à Sede Apostolica approbatorum: Abbates. De Guardianis, Prioribus, &c. Conventuum quidam cum *Portello. V. Abbas* affirmant; alij probabilius cum *Hieronymo Liamas. in Summa. cap. 9. n. 17.* negant, quibus adhæret doctif. *Petrus Marchant. T. 4. tit. 1. q. 4. n. 4.* ejus ratio est; quia superiores locales habent quidem jure ordinario potestatem coërcitivam, at valde ligatam: & quamvis sint Prælati, non sunt tamen Prælati majores ex ijs, qui

quasi Episcopalem potestatem in suos fortiuntur: & communiter, ac benè æquiparantur Parochis, hi autem propria auctoritate excommunicationem ferre prohibentur, ut triti Juris est; ergo etiam superiores locales: unde si aliquando excommunicant, vel ut declaratores, & promulgatores, vel ut subdelegati excommunicant.

5 Causa materialis est peccatum personale iuxta dicta supra de Censuris in genere *Controver. 3. §. 1.* recolantur ibi. Formalis tandem est separatio facta auctoritate Ecclesiasticâ à communione fidelium.

Controversia interjacens

De Definitione, Divisione Excommunicationis, & Maturitate, quâ ferri debeat.

6 EXcommunicatio explicata à Doctore Subtili Scoto 4. d. 18. q. 111. " est medicinalis exclusio alicujus à communione fidelium constituentium Corpus Christi mysticum: ac nihil (ait S. Aug. Tract. 27. in cap. 6. Joann.) " Sic debet formidare Christianus, quam separari à Christi Corpore, si " enim

" enim separatur à Corpore Christi, non est
 " membrum Ejus, si non est membrum Ejus,
 " non vegetatur Spiritu Ejus, quisquis au-
 " tem, inquit Apostolus, Spiritum Christi
 non habet, hic non est Ejus.

7 Dividitur in *Majorem*, & *Minorem*. Ex-
 communicato minor " Est censura spiri-
 " tualis medicinalis, qua quis à participatio-
 " ne tantum sacramentorum excluditur:
 atque idem elicitur manifestè ex *cap. si cele-
 brat. De Clerico Excommunicato*. Nam in eo capi-
 tulo ponuntur quinque particulae, ex quibus
 integra excommunicationis minoris natu-
 ra declaratur: *Prima* est, celebrans minori
 excommunicatione vinculatus peccat mor-
 taliter: *Secunda* nullam tamen incurrit ir-
 regularitatem: *Tertia* non prohibetur eli-
 gere, nec ea exercere, quae ratione jurisdic-
 tionis ei competunt: *Quarta* peccat con-
 ferendo Ecclesiastica Sacramenta, sed ab eo
 collata non carent effectu virtutis suae:
Quinta prohibetur à participatione passiva
 sacramentorum. Ex his particulis *quinta*
 duntaxat continet proprium, & substantia-
 lem effectum, imò essentiam Excommuni-
 cationis minoris: unde haec solum ponitur
 in *cap. penultimo de sententi. Excom.* & pro-
 inde illa solum in definitione ponitur: caete-
 ra explicant quosdam ejus effectus, qui ex

ea consequuntur. De hac excommunicatione fusius infra *Controvers. ult.*

8 Excommunicatio major est " censura
" spiritualis medicinalis, quæ quis à commu-
" nicatione orationis, & conventûs, & om-
" nis Sancti commercij relegatur: hæc alio
nomine vocatur à Patribus *Abstentio* præci-
puè à S. Cypriano *Tract. de Oratione Dominica:*
" timendum est, & orandum, ne dum quis
" abstentus separatur à Christi Corpore,
" procul remaneat à salute.

9 Major ista excommunicatio alio etiam
nomine *Anathema* appellatur, quæ quidem
vox ambigua est, & in bonam æquè, ac ma-
lam partem trahitur, ut observat S. Chry-
sost. *Homil. 1. in Isa. & Homil. de Anathemate:*
quandòque enim id significat, quod certo
loco appensum, & ex voto DEO oblatum,
vel in ejus templo dedicatum, est; quandò-
que verò, quod à DEO sejunctum est per
impietatem, quòd sacræ scripturæ com-
plura exempla testantur: unde hujus vocis
significationem in præsentī materia addu-
ctus Sanctus Chrysostomus explicat *Hom. 16.*
in Epist. ad Rom. tractans illum Apostoli lo-
cum, " optabam ego ipse anathema esse
" pro fratribus meis, & inquit: " Quid igi-
" tur est anathema, audi ipsum ita loquen-
" tem, si quis non amat Dominum nostrum

" JESUM Christum is anathema sit : hoc
 " est, ab omniū commercio segregetur, alie-
 " nus ab omnibus sit: nam quemadmodum
 " anathema donūque id quod DEO obla-
 " tum dedicatur, nemo est, qui temerè
 " manibus contingere audeat, neque ad id
 " propius accedere, sic, & eum, qui ab Ec-
 " clesia separatur ab omnibus abscindens, ac
 " tamquam longissime abducens, hoc no-
 " mine à contrario appellat. In re ergo idem
 sonat excommunicatiq major, ac anathema.
 Voci *anathema* additur *Marantha* imitatione
 Apostoli ad Corinthios scribentis : *Si quis*
non amat Dominum nostrum JESUM Christum,
fit anathema Marantha, estque vox Syriaca
 Divini Judicij contestationem exprimens, si-
 gnificat namque *Dominus noster venit*.

10 Porro quamvis anathema, & excom-
 municatio major eandem in re significatio-
 nem habeant, solemnitate tamen anathema
 ab excommunicatione seceritur, quod so-
 lemnis ritu, & cæremonijs (nempe Episco-
 pum duodecim Sacerdotes stipantes cum
 lucernis ardentibus in manibus, quas in
 conclusione anathematis projiciunt in ter-
 ram, pedibusque conculcant, nec ad ullum
 amplius usum assumuntur) majorem terro-
 rem incutientibus Peccatorem contumacem
 Ecclesia excretur, dirisque devoveat.

11 Aliæ sunt divisiones Excommunicationis in excommunicationem Canonis, & Judicis, five à Jure, & ab Homine: item lætæ sententiæ, & ferendæ, quæ faciliè ex ipsis terminis intelliguntur.

12 Ad tertiam controversiæ partem notat Reverendis. P. Franciscus de Varesio, meus prioribus annis Superior Generalis in *Promptuario Scotico*, opere exquisitissimo, verb. *Excommunicatio*: rarò invenitur ab Apostolis Excommunicationis gladius extractus, in omnibus enim Epistolis Pauli non invenies, quod excommunicaverit, nisi tribus vicibus: unde *nulli Christianorum* (ait Leo 1. in *Epist. 87.* ad Episcopum Viennensis Provinciæ) "faciliè communio denegetur, nec ad indignantis hoc fiat arbitrium Sacerdotis, quod in magni reatus ultionem invitus, & dolens, quod amodò debet inferre animus vindicantis. Illi itaque, qui in meram vindictam, & ultionem animo se de aliquo ulciscendi excommunicationem ferunt, peccant mortaliter: ita expressè habetur *C. non in perpetuum*, ex Rabano *de Ecclesiasticis pressuris. lib. 1.* "Multi Sacerdotum calpam zelo DEI se persequi profitentur; sed dum indiscretè hoc agitur sacri legij facinus incurrunt, & dum præcipites quasi

” quasi ad emendandum ruunt, ipsi quoque
 ” multò magis in deterius cadunt.

13 Magna itaque circumspèctione feratur horribilis sententia excommunicationis, & primaria intentione uetur in medicinam, & emendationem excommunicati, in quo differt à pœna strictè sumpta, quæ in meram vindictam infligitur: *cum* (inquit Innocentius IV. *de sentent Excom. in 6.*) ” medicina-
 ” lis sit excommunicatio, non mortalis, di-
 ” sciplinans non eradicans, dum tamen is, in
 ” quem lata fuerit, non contemnat, cautè
 ” provideat Judex Ecclesiasticus, ut in ea
 ” ferenda ostendat se prosequi, quod corri-
 ” gentis est, & medentis.

14 Quæres, Si Judex Ecclesiasticus sub hac uerborum forma sententiam excommunicationis diceret: ” ego autoritate mea
 ” ordinaria, qua fungor, Titum excom-
 ” munico: An Titus foret excommunicatus excommunicatione majori, vel minori? videtur enim, quod appellatione excommunicationis debeat intelligi de minori, sequidem in pœnis mitior est facienda interpretatio: at R. quod regula præcedens locum habeat in interpretatione de pœnis temporalibus, & pecuniarijs: excommunicatio autem cum non sit pœna, sed animæ medicina, & in concernentibus periculum ani-

mæ tutior interpretatio facienda est *cap. Juu-
venis*. ergo in casu tutior erit interpretatio,
quod excommunicationem fulminans in-
tellexerit de majori; quia in tali interpre-
tatione nullum subest periculum: Titus er-
go illo verborum tenore excommunicatus
censetur ligatus excommunicatione majori:
ratio est; quia verba debent intelligi secun-
dum consuetudinem *cap. litteris*: sed com-
muniter appellatione excommunicationis
intelligimus majorem: ergo Titus illa ver-
borum forma ligatur excommunicatione
majori.

De Excommunicatione Majori.

Controversia Prima.

UTtrum privet usu activo
omniũ Sacramentorum?
*Excommunicatus vitandus illi-
cite quidem, validè tamen om-
nia sacramenta ministrat, præ-
terquam Sacramentum Pœniten-
tiæ*

tia exceptis certis casibus, validè præterea assistit matrimonio, aut assistendi licentiam tribuit alteri Sacerdoti.

15 Illicite ab eo præstari sacramenta, & quidem cum incurfu irregularitatis, constans est Doctorum sententia *C. latores. De Cler. Excom. Can. si quis. Cav. xi. q. 3.* & rectè interdicit Ecclesia contumacibus, & criminosis collationem Sacramentorum, quod est ministerium publicum Ecclesiæ concessum à Christo. Nec evitat irregularitatem in Sacramento Pœnitentiæ, licet invalidè administret; sicut incurrit eandem rebaptizans, licet invalidè baptizet: hæc enim irregularitas statuta est etiam in illos, qui attentant sacramentum conficere, quamquam nihil conficiant *Suar. d. 11. sect. 3. a. n. 14.*

16 Validè tamen simul ministrari reliqua Sacramenta, probatur tum ex indelebilitate characteris; tum quod vis, atque valor Sacramentorum quoad substantiam perficiatur materia, forma, & intentione, quæ Ecclesia non potest invalidare: eadem ratio procedit ad sacramentalia, quippe quæ vel ad Episcopalem, vel ad Sacerdotalem Ordinem pertinent, quem Ecclesiasticus Ju-

dex auferre non potest, secus jurisdictionem.

17 Hinc dixi: *Sacramentum Pœnitentiæ invalidè conferrî*: cum enim ex Trident. *Sess. 14. c. 7.* ad valorem hujus Sacramenti requiratur etiam potestas jurisdictionis, hanc autem tollat Ecclesia ab excommunicato vitando per *C. si celebret de Cler. Excom.* manifestè infertur, ab eo invalidè ministrari Sacramentum Pœnitentiæ.

18 Excipiuntur tamen casus: *Primus* est, articulus mortis, vel ejus probabile periculum. *Secundus*, quando Sacerdos ignorabatur esse excommunicatus, & communi errore cum titulo habebatur pro legitimo. *Tertius*, Si ægrotus non potest Sacramentum pœnitentiæ recipere, poterit, imò debet excommunicatus in ea necessitate conferre Eucharistiam, vel saltem extremam unctionem: cum enim Sacramenta vivorum saltem per accidens conferre possint primam gratiam, non est credendum, quod pietissima Mater Ecclesia velit ægrotum his medijs privare propter censuram Excommunicati *Laym. cap. 2. n. 5.* Quod si ægrotus contulit Sacramentum pœnitentiæ, censet *Suar. d. 11. sect. 1. n. 17.* posse eidem etiam ministrare sacram communionem, tum propter repetitum præceptum Christi

Domini de suscipiendo hoc Cibo Divinissimò: tum quòd fieri possit, ut sublato per Eucharistiam obice gratiam moribundus accipiat.

Corollaria practica.

19 **E**X his sequitur *Primò*, ab Excommunicato vitando validè conferri baptismum, confirmationem, Ordines, &c. item validè consecrari Ecclesias &c., & quamquàm aliqui Canones dicant, *irritam* esse ordinationem factam ab Episcopo excommunicato, aut Schismatico illi tamen sunt explicandi de irritatione quoad jurisdictionem, & exercitium ordinatorum, non verò quoad potestatem Ordinis.

20 Sequitur *Secundò*. Invalidè à tali audiri, vel absolvi pœnitentes, extra casus superius explicatos.

21 Dixi hucúsque de excommunicatio vitando: nam Sacramentum Pœnitentiæ collatum à tollerato validum esse, docent plerique post *Suar. d. 10. sect. 1.* qui quamquàm se nequeat ingerere in comunione fidelium, fideles tamen per constitutionem, *ad evitanda* possunt cum illo communicare, adeoque & Sacramenta petere, ut proinde non censeatur esse privatus Jurisdictione.

22 Circa Sacramentum Matrimonij validam esse Excommunicati assistentiam defendit cum pluribus *Sanch. l. 3. de matrim. d. 21 n. 8.* tum quod excommunicatio per se non auferat esse Parochi, tum quod assistere matrimonio non sit actus jurisdictionis: alias Parochus invitus, vel coactus assistens, assisteret invalidè, siquidem jurisdictio semper exhiberi debet voluntariè. Adde: quod pro favore Matrimonij admittantur testes omnes Jure naturali non impediti.

23 Validè quoquè à tali dari licentiam assistendi, docent. *Sanch. Ponce & plures apud Barbof. p. 2. alleg. 32. n. 110. contra Avil. Coninch. Laym. c. 2. n. 5.* tum quod hujusmodi licentia non sit propriè actus Jurisdictionis Parochi, quà Parochus est, sed authoritatis à Tridentino annexæ officio Parochi: tum quod etiam substitutio per se non sit actus Jurisdictionis.

Controversia secunda.

Utrum privet Beneficio Ecclesiastico obtinendo, aut obtento?

S. I.

EXcommunicatus redditur inhabilis ad Beneficia Ecclesiastica

stica obtinenda, & probabilius etiam ad pensionem mixtam: incapax præterea fit cujusvis officij seu dignitatis Ecclesiasticæ, non tamen secularis. Electus ad beneficium tempore, quo habilis existit, validè illud acceptat tempore excommunicationis, secus si eligatur tempore inhabili.

24 Ad Beneficia Ecclesiastica obtinendâ reddi inhabilem excommunicatum, habetur per *cap. postulastis de Cler. Excom, &c.* ibi Innocentius III. definit: Clericis excommunicationis vinculo innodatis non posse conferri Ecclesiastica Beneficia, nec licitè retineri, cum ea non fuerint canonicè consecuti: & ratio est, quia Beneficium Ecclesiasticum exigit Ecclesiastici officij usum, & communicationem, quæ tamen excommunicato cuicunque sunt prohibita.

Corollaria practica.

25 **E**X quo Infertur *Primò*: Electionem, præsentationem, nominationem, aut col-

collationem beneficij Ecclesiastici in excommunicatum esse nullam, & irritam.

26 *Secundò*. Etiam quamlibet acquisitionem beneficij sive ex causa permutationis, sive resignationis esse nullam, dummodo tempore collationis fuerit censura irretitus: communis cum *Avil. d. 5.*

27 *Infert. Tertio*. Id procedere, etiamsi excommunicatus ignarus tunc esset censuræ, aut toleratus: ratio primi; quia ignorantia contracti impedimenti, seu inhabilitatis non tollit inhabilitatem. Ratio secundi; quia toleratis aliud non conceditur, quàm quod fideles ex privilegio suo possint communicare cum ijs, per quod non tollitur toleratorum inhabilitas, quippe qui se non audent ingerere in ea officia, propter quæ datur beneficium Ecclesiasticum sic ferè communis apud *Pal. p. 10. a. n. 3.* quamquam *Dian. p. 5. t. 9. R. 99. n. 4.* censet cum *Philipp. Fab.* non esse irritam electionem, aut collationem beneficij, quando provisus ignorat ignorantia probabili se excommunicatum esse.

28 *Infertur quarto*. Hanc incapacitatem extendi probabilius etiam ad pensionem mixtam, qualis datur e. g. resignanti, permutanti lite cedenti, quæ nimirum & temporalis est, cum nullum munus ordini annexum

nexum exigit ; simul & spiritualis , quia ad sui collationem exigit spiritualem Ordinem, ratio est ; quia plus est obtinere Jus novum , & pensionem percipiendam , quàm percipere ipsos fructus : atqui Pensionarius prius habilis , deinde excommunicatus nequit percipere fructus tamquam incapax bonorum & privilegiorum Ordinis Clericalis ; ergo etiam , &c. Et hoc quidem in communiore sententia *Suar. Vasq. Pal. Les. l. 2. c. 24. dub. 38.*

29 Nilliomini collationem pensionis factam excommunicato esse validam, censent tamquam probabile *Laym. C. 5. n. 8. Sa. Suar. Pal. n. 8. quin Conninch. d. 14. dub. 9.* relatis aliorum sententijs nihil definit dicens : difficulter judicari posse, quænam earum vera sit. Cæterum de pensione, quæ vocatur præstimonium, id est, de ea, quæ ex fructibus alicujus beneficij extrahitur in perpetuum, dubium non est, eam excommunicato conferri non posse, cum sit propriè beneficium Ecclesiasticum.

30 Infertur *quintò.* Eandem inhabilitatem extendi ad munera Ecclesiastica, ut Legati, Delegati, Inquisitoris, Provisoris Episcopatus, Provincialis, Rectoris, Guardiani propter insinuatam rationem, quòd cum excommunicatus sit exclusus ab exercitio, seu

seu usu horum munerum, consequenter etiam censendus sit exclusus ab ipsis muneribus, seu officijs, prout argumentantur Doctores ex præcit. *Cap. postulastis.*

31 Denique hanc eandem inhabilitatem extendunt Doctores gravissimi ad munera, & dignitates Sæculares, ita ut excommunicatus etiam horum incapax ipso jure existat: nituntur *c. Venerabilem. 34. De Elect.* item paritate rationis, siquidem excommunicatus arcetur ab exercitio, & usu officij Judicis, actoris advocati, &c.

32 Verum probabilior videtur negativa cum *Suar. Con. Filiati. Escobar. Pal. n. 11.* quia nullo aperto textu Juris pronuntiatur nulla, & irrita nominatio, & collatio munerum sæcularium facta excommunicato: quin ex cit. *cap. Venerabilem.* colligunt Doctores præcitati, electionem Ducis excommunicati, de quo ibi agitur, in Imperatorem fuisse validam, illicitam tamen, & irritandam, prout irrita declarata fuit ab Innocentio III. propter alia quoque notoria impedimenta Ducis: Jus enim, & auctoritas, prout loquitur Innocentius loco cit. examinandi personam electam in Regem, & promovendam ad Imperium spectat ad Pontificem, qui Eum inungit, consecrat, & coronat; quod ipsum testatur Pontifex

in sua præsentia recognovisse Principes Germanos. Secundò : quia non est par argumentum ab Ecclesiasticis officijs ad sæcularia : tum quòd sæcularia non prohibeantur directè per censuram , sicut spiritualia : tum quòd munera Ecclesiastica proximius accedant conditioni , seu naturæ beneficiorum , quorum incapax est excommunicatus.

33 Quares *Primò*. Titius habilis ad beneficium ante triduum ad id canonicè electus fuit : interim incurrit excommunicationem , & hodie electionem sui acceptat ; validane est acceptatio ? invalidam pronuntiant gravissimi Doctores *Covar. Suar. Con. Laym. c. 5. n. 11.* quia per acceptationem acquirit Jus in beneficium : excommunicatus autem est incapax acquirendi. Resp. Cum *Lef. Tol. Pal. Dian. p. 6. t. 9. R. 102.* probabilius esse validam ; quia acceptatio non est aliud quàm declaratio voluntatis pertinens ad nudum factum ; nec est ulla acquisitio Juris , sed pura conditio , aut dispositio subjecti , cum nullus sibi ipsi Jus conferat : atque SS. Canones solùm id irritant , quod est aut actus Jurisdictionis , aut collatio Juris in excommunicatum ergo.

34 Confirmatur. Si Beneficij ritè collati possessionem accipiat excommunicatus , aut alium sui loco mittat in possessionem ,

utrúmque est validum : ergo etiam qui acceptat, electus alioquin tempore habili.

35 Quæres secundò. Titio actualiter excommunicato confertur beneficium, quod ille non acceptat, nisi post absolutionem à censura, valétne collatio? Affirmativam probabilem judicant *Laym. Less. Con. Dian. p. 8. l. 9. R. 101.* sub certis tamen limitationibus: quia voluntas collatoris perseverat tempore acceptationis, quam supponimus fieri tempore habili. Resp. cum communi, Titio invalidè fuisse collatum beneficium: tum quòd Jura talem collationem pronuntiant absolutè invalidam: tum quòd consensus collatoris fuerit circa objectum incapax: ergo nullus: ergo nec perseverat virtualiter: neque enim tractu temporis firmatur, quod ab initio non subsistit. Videri potest *Pal. a. n. 19.*

§. II.

Excommunicatus in probabili valdè sententia non privatur ipso Jure, aut ex vi censurae fructibus, & proventibus Beneficij acquisiti tempore habili.

36 **EX**communicatum non facere in conscientia fructus suos, seu obligari absque alia sententia illos restituere, vel curare eorum condonationem à Sacra Pœnitentia-ria, docent multi cum, & apud *Gar. p. 7. de beneficijs c. 13. n. 9. per C. pastoralis. De Appellat.* ubi Innocentius III. definit: & illi proventus Ecclesiastici meritò subtrahuntur, cui Ecclesiæ communicatio denegatur.

37 Sed negativam docent non pauciores. *Gloss. in cit. cap. Vasq. Petrus Navar. Sanch. Conninch. Pal. Laym. c. 5. n. 9. & Dian. p. 46 t. 4. R. 54.* ait, super hac quæstione in materia magnæ cujusdam quantitatis se olim consultum, mordicus hanc sententiam sustinuisse: ratio est ex cõmuni principio; quia pœna non irrogatur, nisi Jure expressa caveatur: & gravissima hæc pœna privatio fructuum ipso Jure incurrenda non cavetur ullo aperto textu, nam tò *subtrahuntur* in præcit. Cap. denotat subtractionem *faciendam* per Judicem mediante nova sententia super addita excommunicationi; non verò *factam* per ipsam legem, aut censuram, prout communiter explicant cit. Doctores notantes, quòd Pontifex interrogatus fuerit, utrum excommunicatus non obstante appellatione sit denunciandus, & ad tempus spoliandus fructibus? Responderit, posse

denunciari, & subtrahi fructus; non verò per ipsam excommunicationem jam esse denunciatum, & privatum fructibus. Unde sicut Excommunicatio quæ talis præcisè non trahit, aut infert denuntiatiionem actualem, ita nec actualem privationem fructuum. Adde: quod quàmvis opposita sententia de rigore Juris subsisteret, huic tamen rigori fuisse per consuetudinem derogatum, eamque consuetudinem vigere in Hispania, testatur *Pal. p. 11. n. 4.*

38 Dixi primò: *ipso Jure*, seu *vi censurae*: etenim si excommunicatus, vel ab officio suspensus, & in contumacia, vel mora petendæ absolutionis persistens, officium nequè perse, nequè per alium præstet, tunc ex *naturali Jure* obligatus est ad restitutionem fructuum, qui non dantur, nisi propter officium, juxta *cap. ultimum de Rescript. in 6.*

39 Dixi secundò: *Beneficij acquisiti tempore habili*: si enim beneficium acquisivisti excommunicatus, tum nulla fuerit ejus acquisitio; nulla quòque, & in valida erit acquisitio fructuum: quàmquam in hoc etiam casu doceant *Martin. Navar. Henriq. Avil. Coninch.* non improbabiliter, quod si beneficio etiam tunc inservijsti, possis fructus correspondentes retinere, non quidem titulo beneficij, sed titulo obsequij præstiti æquè utilis:

utilis: his tamen reclamant *Gart. cit. cap. 13. n. 101.*

Corollaria practica

40 **EX** his pro praxi sequitur *Primò*: Si Canonicus in occulta, seu tolerata excommunicatione existens interservit Choro, Capellanus missas pertolvat, Parochus Sacramenta ministret; non teneri eos in conscientia se ipsos spoliare fructibus; quia licet peccent, se ipsos in Divina Officia ingerenda, valitè tamen obsequium, & ministerium suum fidelibus utile implent, ideòque Jure naturali fructus suos faciunt. *Laym. cit. n. 9.*

41 Sequitur *secundò*: posità sententia condemnatoria obligari eos cedere fructibus: quod si excommunicatus ipse sit pauper, & sententia condemnatoria non excludat pauperes, poterit fructus sibi applicare: communis cum *Pal. n. 6.*

42 *Quæres primò*. Si injustè excommunicatus, & ad privationem fructuum condemnatus sis, quid tunc liceat? *Resp. primò*: Si excommunicatio, & condemnatio sit injusta simul, & invalida, seu ea, quæ defectum substantialem continet, poteris te in foro conscientiae gerere, ac si excommunicatus non fores: quia quod nullum est, nullum producit effectum. *Resp. secundò*:

Si condemnatio sit injusta quidem, sed valida, id est, ea cui accidentalis tantum defectus inest, e. g. si non procedat ex scripto, vel causa non expressa, &c. verior est sententia *Ugolini. Sair. Suar. d. 13. n. 20.* docentium, quod non possis repetere fructus ab ijs, quibus sunt applicati contra id, quod docet cum alijs *Pal. n. 9.* quia injustitia sicut non impedit valorem sententiæ, ita nec impedit valorem applicationis: contra Judicem tamen competet actio ratione injustitiæ.

43 Quæres secundò. Utrum tibi debeantur fructus, quos propter absentiam à Choro, seu debiti officij omissionem amittis eo tempore, quo recedens à contumacia non potes impetrare absolutionem à censura? Affirmativam tamquam probabilem cum alijs sequitur *Laym. cap. 5. n. 10.* quando nimirum per se non stat tolli impedimentum absolutionis. Resp. cum *Bonacina Suar. Pal. n. 14.* negativè: nam juxta dicta pœnitentia sola non tollit, nec infirmitat excommunicationem: ergo nec ejus effectum. Nec urget paritas de infirmitate, quam opposita sententia adducit: nam infirmitas nullum est per se, nec culpabile impedimentum, secus excommunicatio.

Controversia tertia.

*Qualis excommunicatio incurra-
tur ob percussionem Clerici, vel
Religiosi?*

44 **H**ÆC continetur in famoso illo Canone
si quis suadente. Cav. xvii. q. 4. quam
per quæstiones explicabo.

45 **Q**uæritur primò. Quid hinc veniat no-
mine Clerici, vel Religiosi? Resp. primò:
nomine *Clerici* venire omnes, quicumque
saltem primam tonsuram ab Episcopo acce-
perunt, etiamsi excommunicati, Suspensi, ir-
regulares, aut verbaliter depositi, quin etiam
cadaver mortui Clerici, gaudere hõc privile-
giò docent plures cum *Dian. p. 9. t. 4. R. 39.*

46 **E**contrà Canonis hujus privilegio
privantur primò realiter degradati: *Secundò*
Bigami bigamia vera, aut interpretativa in
minoribus constituti *cap. unico de Bigam. in 6.*
Tertiò Clerici in conjugio viventes, præter-
quam illi, qui tonsuram, & habitum Cleri-
calem gestant, & insuper Ecclesiæ alicujus
servitio ex Episcopi deputatione vacant
cap. unico. de Cleri. conjug. in 6. *Quartò* Cle-
rici etiam in majoribus constituti, qui di-

missio habitu & tonsura negotijs sæcularibus se immiscent, si tertio ab Episcopo suo moniti emendare se contempserint *cap. contingit. de Sent. Excom.* item qui dimisso habitu immiscens se Tyrannidi, & enormitati, hoc est, seditio, vel lattocinijs, & iniquis bellis *cap. perpendimus eod.* talis tamen non amittere privilegium fori, cum multis docet *Laym. cap. 5. n. 3.* Quinto Clerici publicè exercentes officium Lanionis aut cauponis, artem ignominiosam ludionis, mimi, aut Parasiti, hucusque, inquam, enumerati non gaudent hoc privilegio Canonis, illud tamen favorabile est, quod docent *Martin. Navar. Mol. Avil. Pal.* initiatum primà tonsurà, vel minoribus Ordinibus, etiam si tonsuram, & habitum communiter non gestet, nec cum licentia Episcopi alicui Ecclesiæ inserviat, nec in aliqua publica Academia literis vacet, adhuc tamen hoc privilegio gaudere, quamquam per *Tir dent. Sess. 23. de Refor. cap. 6.* non gaudeat privilegio fori, & pro hac sententia adducit *Gonsal. declarationem congregationis Concilij.*

47 Resp. *Secundò*: nomine *Religiosi* comprehenduntur omnes utriusque sexus Religiosi, eorumque conversi, & conversæ *C. non dubium. c. ex tenore. c. de Monialibus de Sent. Excom.* Item Novitij tamquam pro-

ximi

xlmi in via ad Religionem suscipiendam *c. Religioso. eod. in 6.* Item Fratres Tertiarij Ordinum D. Dominici, & mei S. P. Francisci vitam in communitate gerentes cum habitu religioso, secus illi, qui in proprijs domicilijs commorantur cum communi *Pal. p. 23.*
 § 1. n. 14. præterea his Eremitas, qui edito paupertatis voto, vel alia suscepta obligatione apud Prælatum Ecclesiasticum Ordini, vel alicujus Ecclesiæ speciatim addicti sunt, annumerant *Suar. Conninch. Laym. n. 14.* Denique de Equitibus Serenissimorum Ordinum Militarium Teutonicis, S. Joannis, seu Melitenensibus, dubium nullum est, cum sint veri Religiosi; de alijs Equitibus spectanda est consuetudo, nec non singulorum Privilegia.

48 Quæres secundò. Quænam personæ huic Censuræ subiaceant? Resp. Omnes, & singuli fideles utriusque sexûs, quavis auctoritate fulgentes, si suadente diabolo (hoc est, ex malitia mortaliter peccaminosa, ad quam nimirum solet incitare, & suadere diabolus) manus violentas injecerint in Clericum, vel Monachum aut Religiosum: neque ab hac excommunicatione excusantur pueri etiam in minore ætate constituti modo perfectum rationis usum habeant.

Corollaria practica

49 **EX** quo sequitur *primò*: etsi Clericus in sui percussione consentiat, percutientem adhuc ligari censura: cum enim percussio sit injuriosa, & dehonestativa statûs Clericalis, in cujus favorem ea pœna lata est, consensus particularis Clerici nullus est, & inefficax.

50 Sequitur *secundò*: quod cum cõmuni sententia docet *Comm. in b. d. 14. d. 15. n. 170.* Clericum, si se ipsum malitiosè occidat, vel vuloeret; aut talem injuriam sibi inferri consulat, aut præcipiat, incidere in eandem censuram; verificatur enim de illo ipso violentas manus in Clericum injicere: *Pal. tamen p. 23. §. 2. n. 4.* testatur oppositum ab alijs non improbabiliter censerì, & quod Pontifex videatur de tertia persona locutus.

51 Sequitur *tertiò* hanc censuram extendi ad mandantes, seu precibus, aut promissis incitantes ad prædictam offensionem. *C. mulieres. d. sent. Excom.* item ad Consentes *C. quanta. eod.* item ad ratam habentes tamquam nomine suo factam *C. cum quis eod. in 6.* Non tamen extenditur contra merè negativè se habentes, aut non impediētes, si tamen ex justitia impedire non tenebantur, cum plurimis *Laymann. c. 5.*

52 Quæres *Tertiò*. Quidnam intelligatur per tò *manus violentas*? Resp. cum *Suar. d. 22. sect. 1.* actionem gravitur voluntariè injuriosam statui Clericali intelligi, quæ fiat in factò, & in opere, manibus, pedibus humero, &c. vel etiam porrigendo vennum, &c. vel immediatè in personam Ecclesiasticam, vel in res illi adhærentes e. g. lacerando, vestes detinendo violenter per cingulum, cohibendo equum fræno, &c.

Corollaria practica.

53 **H**inc sequitur *primò*: excusari ab hac censura ex imperfectione actûs e. g. si percussio sit indeliberata, & subita, jocosâ, casualis in Clericum non formaliter, non animo injuriandi, vel defendendi se ipsum, parentes, filios, amicos, quin etiam extraneos, dummodo sit pura innocentis defensio.

54 *Secundò*: per ignorantiam probabilem, ut quia non cernit personam, dum de nocte percutit, aut non cognoscit ex habitu, quem non gestat: aut rationabiliter putat esse laicum. Quod si quis existimet Titium Clericum, quem percutit, cum tamen sit Cajus Clericus, censuram non effugiet: scit enim se percutere Clericum: at verò si quis volens percutere hunc numero Clericum

ricum Joannem, & casu, sive præter omnem intentionem percutiat alterum Clericum proximè adstantem non incurret excommunicationem: neque enim posterioris percussio illi est voluntaria: *Suar. Laym. n. 8.*

55 Tertiò, Excusari titulo correctionis, & disciplinæ: hinc possunt Prælati Ecclesiastici, & Magistri discipulum Clericum etiam in sacris constitutum correctione moderata punire: item Officiales Ecclesiastici Clericos turbantes divina officia; imo etiam parentes suos filios, & quidem in sententia multorum cum *Bonacin. d. 2. q. 3. p. 6. Sect. 4. n. 4.* etiam in sacris constitutos, quod tamen postremum melius negant. *Mol. Laym. Pal v. 8.* denique propter difficultatem, quam Jus Canonicum agnoscit, temperandi dolorem, cõhibendique impetum vindictæ in eo, qui videt suam uxorem, matrem, sororem, aut filiam turpiter pollui à Clerico sive is inveniatur in actu fornicationis, sive vacans amplexibus, osculis, tactibus turpibus, &c. quin imo si in loco suspecto, ita ut ex circumstantijs meritò conjici possit turpitude, Jus, inquam, Canonicum per *c. si verò. De Sent. Excom.* dumodo percussio fiat in continenti, excusat ab hac excommunicatione percussorem, quamquam peccatum lethale committit in percussione.

56 *Quartò. ex Panormit. & DD. in cap. eum non ab homine de Judicijs.* Sæcularis minister justitiæ, qui Clericum noctu invenit paratum ad peccandum, vel id valdè probabiliter, & rationabiliter præsumit, potest eum capere, & si se defendat, percutere, ut illum suo superiori præsentet.

57 *Quæres quartò.* Quis absolvat ab hac censura. ? *Resp. primò.* si sit percussio levis non quidem levitate culpæ (nam supponitur esse gravis) sed levitate comparativa percussiois, quæ vel ex se vel ex circumstantijs viri prudentis judiciò discerni potest, poterit ab hac Episcopus absolvere per *cap. pervenit, de Sent. Excom.*

58 *Resp. secundò.* Si verò percussio sit enormis, sive atrox, quæ tum ex facto ipso, tum ex qualitate personæ offensæ, & offendentis, tum ex alijs circumstantijs desumitur e. g. si membrum detruncetur, Clericus conculcetur pedibus &c. titem si percussio fuerit media inter levem, & enormem, quam alij gravem appellant, e. g. si percussio sit infacie, aut in loco publico, aut cum scandalo, &c. hæc, inquam, absolutio semper est reservata Sedi Apostolicæ secundùm jus commune: potest tamen absolvere Legatus à latere propriè talis quoscunque accedentes: Nuncius verò Apostolicus eos tantum,

tum, qui sunt de Provincia suæ legationis, seu nunciaturæ.

59 Ab his excipiendi sunt casus aliquot: *primus*: si Ostiarius prætextu officij Clericum percutiat non enormiter, potest absolvi ab Episcopo. *Secundus*: Clerici in communi societate viventes, & se percutientes; nisi facti atrocitas aliud exigat. *cap. quoniam. De vit. & honest. Cleric. Tertius*: Regulares ejusdem claustrum se invicem percutientes non enormiter, possunt à suo Prælato absolvi, sed hic rectè monet *Mol. tom. 3. d. 69.* videnda esse Ordinum privilegia. At verò si Regularis percutiat Clericum sæcularem, non poterit absolvi, nisi à Sede Apostolica, præterquam si percussio sit levis, tunc enim ab Ordinario Clerici potest absolvi *c. Religiosi. de sentent. Excom. in 6.* Denique Episcopi per Tridentinum *Seff. 24. c. 6.* possunt ab hac & alijs excommunicationibus juxta dicta, modo delictum sit occultum & ad forum contentiosum non deductum, absolvere. Mendicantibus verò Religiosis non absimilis potestas est concessa per speciale Sedis Apostolicæ beneficium. Ad extremum favorabile est, quod *Dian. p. 11. t. 8. R. 21.* probat adducens duodecim graves omnino **DD. notoriam** Clerici percussorem non esse cen-

cenſendum, niſi poſt declarationem Ju-
dicis.

60 Ubi verò impenditur abſolutio ab hac
cenſura, rectè notat *Pal. n. 20.* præſtandam
prius eſſe ab excommunicato ſatiſfactionem
parti læſæ, quantum commodè poteſt. *Se-
cundò* in eventu, quo quis abſolvitur pro-
pter impedimentum temporale, de quo
Jlſung d. 6. q. 6. n. 215. exigi debet juramen-
tum comparendi coram ſuperiore, quod ſi
poſtmodum non comparuerit, incidit in ſi-
milem excommunicationem per *C. eos qui. de
Sent. Ex com. in 6.*

Controverſia Selecta.

An Leges Pontificiæ vetantes
lectionem Librorum prohibi-
torum in Germania
vigeant?

Species facti. *Adeò olivetis
Chriſtianiæ Reipublicæ libri
damnati ſunt fatales, ut ſolo af-
fla-*

latu ijsdem sint exitiales ; Sic refert Abdias Babylonius L. 4. Certaminis Apostolici de S. Jacobo Apostolo , qui libros Hermogenis ante suos sacros pedes ab ipso converso Hermogene delatos, ut comburerentur, jussit appensis lapidibus , & plumbo in mare de mergi , ne fortè , inquit , odor incendij vexet incautos. Tanta fuit horror librorum prohibitorum.

61 **A**Nte resolutionem Nota : liber *Hæreticus* is dicitur, qui errorem contra rectam fidem continet : liber *Hæretici* vocatur ille, qui ab Hæretico compositus est, quamvis hæresim nullam contineat : liber *prohibitus* ille habetur, qui in authentico indice librorum prohibitorum notatur

62 Dico. Observantia legis Pontificiæ de non legendis vetitis libris afficit Alemannos. Sic in praxi potiores Germaniæ Theologi

63 Prob. primò Bulla Pij IV. edita Romæ
 die 24 Martij 1564. incipit, *Dominici Gregis*,
 ibi: " Nos salutis animarum consulere, eam-
 " que ob causam providere cupientes, ne li-
 " bri, & scripta cujuscunque generis, quæ
 " in eo improbantur sive ut hæretica, sive
 " ut de hæretica pravitate suspecta, sive ut
 " pietati, ac morum honestati inutilia, aut
 " aliqua correctione saltem indigentia, post
 " hac à Christi fidelibus legantur, ipsum in-
 " dicem una cum regulis ei præpositis au-
 " thoritate Apostolica tenore præsentium
 " approbamus, imprimique ac divulgari, &
 " ab omnibus Universitatibus Catholicis,
 " ac quibuscunque alijs ubique suscipi, eas-
 " que regulas observari mandamus, atque
 " decernimus. Inhibentes omnibus, & sin-
 " gulis tam Ecclesiasticis personis, Sæculari-
 " bus & Regularibus cujuscunque gradus,
 " ordinis, & dignitatis sint, quàm laicis quò-
 " cunque honore, ac dignitate præditis, ne
 " quis contra earum regularum præscrip-
 " tum, aut ipsius prohibitionem indicis li-
 " bros ullos legere, haberève audeat. Si
 " quis autem adversus eas regulas prohibi-
 " tionemque fecerit, is quidem, qui Hære-
 " ticorum libros, vel cujuscunque authoris
 " scripta propter hæresim, vel falsi dogma-
 " tis suspicionem damnata, atque prohibita

"legerit, habueritue ipso jure in excommu-
 "nicationis pœnam indicat: eamque ob cau-
 "sam in eum tanquam de hæresi suspectum
 "inquiri, & procedi liceat - - - - Qui au-
 "tem libros alia de causâ prohibitos legerit,
 "habueritue præter peccati mortalis rea-
 "tum Episcoporum arbitrio severè se no-
 "verit puniendum. En cautelam latam pro
 "omnibus Christi fidelibus, de quorum nu-
 "mero hodie potior Sacri Romani Imperij
 "pars esse gloriatur.

64 Probatur secundò. Lege Religiosissimi
 Austriaci Imperatoris Caroli V. edita Wor-
 maciæ die 8. Mens. Maij. Anno 1521. *Ad*
veri Romanorum Imperatoris §: 10. "Man-
 "damus insuper vobis omnibus, & singulis
 "præfatis, sub eisdem præ nominatis pœnis,
 "ne quis Martini Lutheri scripta à summo
 "Pontifice authoritate sua Apostolica (ut
 "præmittitur) damnata, aut alia quæcun-
 "quetam latino, quàm Alemanico, seu alio
 "quovis idiomate, ab eo hæctenus compo-
 "sita, vel in posterum componenda utpote
 "mala, suspecta, & à notorio & pervicacissi-
 "mo hæretico provenientia emere, vende-
 "re, tenere, legere, describere, imprimere,
 "aut describi, vel imprimi facere, asserere,
 "sustentare, prædicare, defendere, præsu-
 "mat: non obstante, quod in illis etiã ali-
 "quæ

qua bona (ad fallendas simplicium men-
 tes) immixta essent. In quo præter justam
 Sedis Apostolicæ sententiam, etiam lau-
 datissimam veterum Patrum institutio-
 nem, & consuetudinem omnino exequen-
 dam duximus. Qui Arianorum, Priscil-
 lianistarum, Nestorianorum, Euthychia-
 norum, & aliorum hæreticorum libros,
 & in illis contenta omnia, tam bona,
 quàm mala, promiscuè exufferunt, & ad-
 nihilarunt. Nam si optimi quique cibi
 unius tantum gutta veneni (quo huma-
 num corpus læderetur) infusione suspecti
 penitus sunt abijcindi; quantò magis ea
 scripta, quibus tanta & tam noxia ani-
 mabus venena passim inserta sunt, non
 solum nobis cavenda sunt, sed etiam (ne
 alijs noceant) prorsus destruenda, & cor-
 rumpenda atque ab omni hominum me-
 moria veniunt obliteranda.

§. 12 Verum, quia maximè caven-
 dum est, ne Martini libri, aut ex illis ex-
 cerpta mala, supresso, aut etiam mutato
 authoris nomine, publicentur: quia etiam
 non sine magna animi nostri offensa, mul-
 tos quotidie videmus, & audimus, cum
 alibi, tam maximè in Germania, componi,
 & imprimi libros, pluribus malis traditio-
 nibus, & exemplis refertos: & ne, non

" omni astu & dolo, humanæ naturæ hostis,
 " Christianis laqueos tendat multos, passim
 " divulgari picturas et imagines, non in op-
 " probrium modo privatarum personarum,
 " sed & ipsius Summi Pontificis, & Sedis
 " Apostolicæ contumeliam excogitatas: ex
 " quibus omnibus libris, & picturis, Christi
 " fideles in maximos tam in fide quàm in
 " vita, & moribus prolabuntur errores, &
 " non solum privata odia, scandala, & simul-
 " tates (prout experientia docet) multis in
 " locis exorta fuerunt: verum etiam Sedi-
 " tiones, tumultus, rebelliones, schismata
 " in Regnis, Provincijs, & populis, atque
 " universa DEI Ecclesia (nisi provideatur:)
 " jam jam excitanda formidantur: idcirco,
 " ad hanc perniciosissimam pestem extin-
 " gundam, & suprædictorum Electorum, &
 " statuum concordi animo, & sententia,
 " omnibus, & singulis supra dictis, tam Im-
 " periali, quàm hæreditario jure Nobis sub-
 " ditis, sub jam sæpe dictis omnibus pœnis
 " præcipimus, & mandamus, ne quis hujus-
 " modi famosos & pestilentes libros, seu
 " quascunque alias schedas, scripturas, ima-
 " gines, picturas contra orthodoxam fidem,
 " bonos mores, & id quod Sancta Romana
 " Ecclesia hæctenus observavit: atque etiam
 " invectivas criminationes, & ignominias,

22 contra sumum Pontificem, Sedem Apo-
 23 stolicam, Praelatos, Principes, Uiuersita-
 24 tes Studiorum, & eorum facultates hone-
 25 stasque personas componere, scribere, im-
 26 primere, depingere, vendere, emere, te-
 27 nere, habere; aut imprimi describi, de-
 28 pingui, vel vendi facere, quavis arte, aut
 29 dolo audeat, aut attentet.

65 Perpenſa hac Imperiali Saluberrima
 constitutione non dicant Germani legem
 Pontificiam in Germania non esse receptam,
 quin imo receptam, & plurimum roborata-
 tam debent affirmare Carolino mandato,
 quod *lucerna est, & lex lux, & via vita:*
 Proverb. 6.

66 Dices. Adducta Carolina constitutio
 solum vetat librorum Martini Lutheri le-
 ctionem, & retentionem, non autem alio-
 rum tantum a Sede Apostolica prohibito-
 rum librorum. Contra Lector in DEI ti-
 more radicate, lege accuratè paragraphos
 citatos, & reperiēs sat clarè aliorum quo-
 rumcūque librorum prohibitorum com-
 mendabilem repudiationem. Deinde Re-
 spon. *Secundò* per regulam Juris 34. in 6.
per speciem generi derogatur: ergo repudiata
 una specie librorum prohibitorum, repu-
 diatur totum genus libri prohibiti.

67 Probatur tertio à ratione. Lectio librorum prohibitorum, seu hæreticorum duplici lege vetatur una Divina naturali, propter legentis periculum, altera humana Pontificia, & Cæsarea ad removendum periculum etiam remotum: atqui Germani his periculis obnoxij sunt (& quæso, quis probabit se sine periculo, aut damno animæ legere libros hæreticorum? nullus, nullus) ergo hæc leges eosdem afficiunt.

68 Dices. Hodie conversatio Orthodoxorum cum Heterodoxis inculcata est: ergo similiter Heterodoxorum libri inculpatè legentur. Consequentia patet: idem enim est colloquium sive cum vivo, sive mortuo authore, lectio siquidem librorum est consultatio hominum inanimatorum.

69 Resp. dissing. Antec. est inculcata quoad conversationem politicam & civilem Con. Antec. est inculcata quoad punctum fidei Neg. antec. hinc alter Religiosissimus simul & Augustissimus nunc Regnans Carolus VI. Rex Catholicus (Divum Imperatorem per omnia Austriacum Divina Providentia conservet in annos nestoreos) providè nuper prohibuit omnem concertationem quo ad fidem plebis permixtæ cum hæreticis: *verbum enim nequam immutat. cor.* Eccl. 37. Id ipsum pridem probibuit Jus Canonicum cap. qui-

quicumque. Tit. de Hæreticis in 6. ne quis
 licus de fide cum Hæreticis præsumat pu-
 blicè aut privatim disputare sub pœna ex-
 communicationis.

Corollaria practica.

70 **P**etrus Marchantius natione Belga, soli-
 dus, pius, ac insignis Ordinis mei
 Theologus *Tract. 2. t. 2. sect. 4. q. 2.* sequen-
 tem tradit regulam generalem. Ubi nullum
 est periculum legenti dictos libros, nec obe-
 dientia ad Ecclesiæ præceptum in aliquo no-
 tabiliter læditur, interdum peccatum tan-
 tum veniale est, interdum nullum.

71 Rationem hujus regulæ dat Doctor qui-
 dam suâ opinione palmarem. Probabile
 est, cessante fine legis in aliquo particulari,
 cessare etiam legis vim, & obligationem in
 illo particulari: atqui finis legis interdicen-
 tis lectionem librorum hæreticorum cessat
 respectu illius, qui ita doctus & pius, ut præ-
 varicari non possit: ergo respectu ejus ces-
 sabit etiam ipsa lex. Sic pharmacopolis præ-
 ceditur, ne venena promiscuè petentibus
 largiantur; si tamen illa vir prudens postu-
 lat, liberè porigunt; quia probè adver-
 tunt in hoc postulante cessare finem legis.

72 Deinde Germaniâ ab Italia distinguere
 certè necessarium est; nam Italiæ Provinciæ

felicissimæ sunt, in quibus ad firmandum conscientiarum sola fides sufficit: at in istis, nempe Germaniæ, in plateis, in mensis, in popinis, in balneis petitur ratio fidei, & hæretici in erroribus suis nostra taciturnitate, aut etiam ignorance confirmantur: non ergo foret absre, si viri docti, pii, & veraciter fideles, in quibus non latet periculum, in hæreticorum libris essent eruditi, & versati.

73 At *Diana* argumenta hæc repudiat: primum cum distinctione, si agatur de fine adæquato concedit majorem; si verò de inadæquato, negat majorem: minorem similiter distinguit, cessare in proposito casu finem inadæquatum concedit; cessare verò adæquatum negat: prohibitio enim librorum hæreticorum pro fine adæquato duo habet, nempe articulum hæreticum, & pœnam in hæreticum, quâ vult obscurare, & abolere eorum nomina: licet ergo cesset ex argumento finis unus, remanet adhuc alter, consequenter lex manet quo ad vim obligatoriam in possessione.

74 Secundû his pauculis possit enervari: etiam prudens taciturnitas ingerit sanum rerum intellectum. In praxi Lector prudens attendat propriam synderesim, ac hoc soat, quod regula supra posita sit Viri timorati, & practici.

Corollaria practica.

75 **EX** *Marchant.* cit. scienter in quantitate per prudens iudicium mensuranda legentes, aut retinentes libros hæreticorum hæresim continentes, aut de Religione tractantes, aut astrologiæ iudiciariæ, Tamullicos, Cabalisticos, aut aliorum nefariorum hæreticorum absque licentia, & facultate Sedis Apostolicæ incurrant duo nempe peccatum mortale, & excommunicationem Bullæ Cœnæ. At ex Concilio Carthaginensi IV. can. 16. allegato à Gratiano dist. 37. *Episcopus Gentilium libros non legat, Hæreticorum autem perlegat pro necessitate, aut tempore.*

76 Juxta Edicta Constantini, & Theodosij Imperatorum, ut improba doctrina abrogetur, nec monumentum quidem aliquod ejus relinquatur, nullatenus licet alicui personæ particulari, seu singulari, & individuae etiam materialiter, nempe ad ornatum aut aliam quamcunque causam, etiam confutandi gratiâ, libros hæreticorum hæresim continentes, aut de Religione tractantes absque Apostolica facultate retinere.

77 Id tantem licebit Communitati, Universitati Conventui hujusmodi volumina retinere, in qua viri probi, & docti reperiuntur,

riuntur, & habent per authoritatem pontificiam licentiam legendi libros prohibitos.

78 Libri hæresiarcharú, aut etiam hæreticorum damnatorú & combustorum licet de Religione, moribus, aut fide nil tractent, sed sint merè litterarij, vel historici sunt prohibiti subpeccato gravi: rationem dat *Marchant*; quamvis hæreses, aut errores per se non seminant, indirectè tamé aut mordent, aut animú fœdo aliquo vapore conspurcant, taceo, quod una historia etsi ut indifferens repræsentata plus interdum noceat, quàm erronea aliqua doctrina. Modernorum tamen hæreticorum libros purè historicos, in indice librorum prohibitorum non notatos, nec eorum Authores specificè ab Ecclesia damnatos, censeo, posse legi absque crimine.

79 Liberatur etiam à peccato librum hæreticum legens Theologus Confessarius, Concionator, dum per ipsum aliqua hæresis debeat examinari, rejici, expungi, enervari pro bono alicujus; nõ enim censetur pia prudensq; Mater Ecclesia illa prohibere voluisse, quæ ad laudabilem, & officij necessariam executionem pertinere dignoscuntur.

80 Tandem legentes libros quoscunque voluntarie in notabili quantitate in indice romano legitimè prohibitos peccant mortaliter

taliter : Sed si eorumdem correctio, aut emendatio sit indulta, poterunt retineri.

Controversia quarta.

De Excommunicatione minori,

Antiquitus, & de Jure veteri in varijs casibus sæpe afficiebantur fideles excommunicatione minori: hodiè verò, & de Jure novo solùm ab eo incurritur excommunicatio minor, qui extra casus ab Ecclesia permisso cum nominatim, & publicè denuntiato, aut ab publicam Clerici percussione Excommunicato communicat.

81 **D**ecisionis hujus ratio alia non assignatur, quàm pietas Matris Ecclesiæ nolentis extra specificatos casus amplius vinculare subjectos : siquidem Martinus V. in Concilio Constantiensi Extrav. *ad evitandam*:

dum : & Leo X. in Lateran. in duobus tantum casibus voverè, ut excommunicati excommunicatione majori vitentur, nempe nominatim denunciati, & publici Clerici percussores : ergo qui cum his communicant, incurrunt minorem excommunicationem ; si enim cum reliquis excommunicatis non prohibeatur communicatio, consequentur absque timore incurrendæ censure alicujus potest fieri communicatio.

82 Deinde : qui communicat cum excommunicato excommunicatione minori non contrahit excommunicationem minorem ; quia juxta *glos. in C. excellentissimus. 11. q. 3* excommunicatio non transit in tertiam personam, si autem communicans cum excommunicato minori excommunicatione fieret excommunicatus non solum transiret in secundam personam, quæ est ea, quæ secum communicat, sed etiam in tertiam, nimirum in eum, qui communicaret cum eo, qui cum primo communicavit.

84 Excommunicatus hac excommunicatione peccat mortaliter, si recipiat aliquod Sacramentum, vel acceptet dignitatem, vel beneficium Ecclesiasticum *Cep. si celebrat. De Cler. Excom.* sed non incurrit irregu-

gularitatem; quia talis irregularitas à Jure non est expressa.

84 Quod si autem talis excommunicatus Sacramenta non percipiat, sed solùm conferat, venialiter tantùm peccat, deducunt DD. ex præ allegato cap. nam postquam in cit. cap. prius dictum fuerat, quod celebrando peccet graviter, & postea dicitur, absque addito, peccat conferendo Sacramenta Ecclesiastica, indicium manifestum est, quod graviter, seu mortaliter non peccet.

Corollaria practica.

85 **EX** his sequitur *primò*: communicans cum excommunicato majori excommunicatione in crimine v. g. quia custodem violenter detinentem in publica, aut privata custodia Clericum adjuvat ad fortius custodiendum, incurrit excommunicationem majorem *C. nuper. c. si conuincina de Sent. Excom.*

86 *Secundò*: Incurritur excommunicatio major, quando per legem, aut hominem sub pœna majoris excommunicationis vetatur communicatio, ut in Bulla Cœnæ contra receptores, defensores, fautores hæreticorum.

88 *Tertio*: Episcopus minore excommunica-

nicatione ligatus celebrans, & Ordines conferens dupliciter peccat mortaliter, & venialiter: mortaliter quidem, quia in missa communicat: venialiter verò, quia Ordines confert.

87 *Quartò*: Quæ sunt jurisdictionis activæ e. g. eligere, jurisdictionem confessarijs attribuere, &c. potest exercere excommunicatus minori excommunicatione: ratio est; quia actus jurisdictionis est quid extrinsecum à participatione Sacramentorù, quâ sola excommunicatus privatur.

De Suspensione.

Suspensionis natura delineabitur per sequentia: eam generice describunt AA. quod sit Censura Ecclesiastica propter delictum mortale, aut veniale valde dedecens in genere moris, à Jure, vel ab homine legitimè lata, privans ad tempus Clericam usum, sive exercitio Officij, vel beneficij.

Controversia Unica.

*De Suspensione ab Officio,
Ordine, Beneficio.*

Suspensus ab officio, si exerceat officia divina, lucratur fructus

*correspondentes; nec videtur esse privatus voce in Capitulo; nec collatio beneficij eidem facta est omninò irrita. Suspensus ab Ordine sacro, & hujus officium solemniter celebrans, incurrit irregularitatem. Per se loquendo, suspensio à beneficio absolutè lata comprehendit omnia beneficia ubicùque actu possessa; secus suspensio ab jurisdictione. Verius esse, suspensione alternati-
va nullum effectum produci.*

S. I.

SI suspensio ab Officio sit absolutè lata, suspendit ab omni officio tam ordinis, quàm jurisdictionis: hinc non potest ministrare Sacramenta, non eligere, non concedere indulgentias, &c. poterit tamen recipere Sacramenta, ingredi Ecclesiam, uti jurisdictione temporali, si quam habet, &c.

à Quod

2 Quod si tamen Sacramenta ministret, &c. verior habet sententia *Navar. Avil. Henriq. Pal. Sanch. de Matrim. l. 3. d. 15. n. 12.* non privari ipso Jure fructibus correspondentibus, sed posse hos lucrari: tum quod oppositum nullo textu sit expressum in hac materia pœnali, & odiosa: tum quod ministerium, aut officium præstitum à suspensio sit æquè utile fidelibus, ac præstitum à non suspensio. Aliunde dignus est operarius mercede sua. Id quod confirmatur alijs casibus petitis à lucro turpi, &c.

3 Neque etiam per talem suspensionem videtur privatus voce in capitulo, ut notat *Pal. n. 9.* quia ferre suffragium in capitulo, non est officium ordinis, competit enim etiam laicis fratribus, seu Conversis, ut constat ex praxi aliquando usitata in sacra congregatione RR. PP. Capucinorum: nec etiam est jurisdictionis Ecclesiasticæ: siquidem etiam fœminæ vocem habent in similibus.

4 Nec denique suspensio electionem, aut collationem beneficii ipso Jure esse irritam, tamquam probabilius defendunt *Panormit. Suar. Coni. Pal. n. 3.* sed venire irritandam, vel infirmandam, prout colligitur ex *cap. ult. de Cler. Excom.*

5 Quare universim monent Doctores, quod

si suspensio ab officio non feratur absolute, sed determinate ad aliquam materiam, extra hanc non extendatur: poenae enim non sunt extendendae ultra proprietatem verborum. *Suar. d. 26. sect. 5.* ex qua regula.

Corollaria practica.

6 Sequitur *primò*: in veriori sententia *Laym. Sanch. Bonacin. d. 3. pu. 2. n. 10.* suspensum ab officio, non esse hoc ipso suspensum à beneficio: nam ex Sacris Canonibus constat, has suspensiones esse distinctas ab invicem, nec necessario, & indispensabiliter connexas.

7 Sequitur *secundò*: suspensum ab *Ordine*, non esse per hoc suspensum à Jurisdictione propter dictam rationem: hinc talis tametsi ipse nequeat esse confessarius, poterit tamen dare facultatem eligendi confessarium, &c.

8. Sequitur *tertiò*: suspensum à *Sacris Ordinibus* non impediri exinde ad usum *Minorum*: neque enim in materia praesertim odiosa *minores Ordines* comprehenduntur sub *sacris*: quod si tamen suspensus esset absolute ab ordine, privatus foret usu omnium *Ordinum*: quia in his materijs sententia indefinita aequipollet universali.

9 Qua in re *Pal. diff. 4. p. 5. §. 1. n. 13.* hanc regulam assignat: si suspensio sit ab aliquo

aliquo Ordine *speciali*, eò tantùm privabit directè, & indirectè ab altero, cujus usus annexus est priori; secùs si alterius usus ad priorem non requiratur: sic Sacerdos suspensus specialiter ab Ordine Diaconatùs privatur indirectè ab usu sacrificij: econtra suspensus specialiter ab altari, poterit ália munera Sacerdotalia exercere, nempe baptizare, absolvere, &c.

10 Denique suspensio ab *Ordine* efficit, ut si suspensus ab Ordine *Sacro* (non á minoribus) ejus Ordinis proprium Officium *solemniter* (hoc est, tali ratione, quã non nisi ab insignitis eo ordine exerceri possit) exerceat, præter culpam gravem contrahat etiam irregularitatem. Cæteræ suspensiones tamen hanc irregularitatem non inducunt: neque enim incurritur irregularitas nisi in casibus jure expressis *Suar. locò cit. sect. 6.* hæc de effectibus suspensionis ab officio.

§ II.

¶ **S**I suspensio sit á beneficio, efficit *primò*, quod non privet beneficiò, privet tamen beneficij fructibùs, & quia hæc suspensio punit, non relevat, manet tamen suspensus obligatus satisfacere Oneribus sui beneficij: quamquam fructus possit simul
per

percipere ad se suosque alendos, si egeat: *Laymann cap. 1. n. 4.* quin etiam si non egeat, posse eos lucrari titulò præstiti beneficij, affirmant plures apud *Dian. p. 5. t. 10. R. 3.*

12 Efficit *secundo*: ut si sit lata absolutè, comprehendat omnia beneficia ubicunque locorum possessa, nisi ex intentione proferentis aliave circumstantia aliud colligatur: *Suar. l. 4. cap. 6. n. 24.* indefinita enim æquipollet universali. Nec refert, quod beneficia alia sint sita in aliena Diocesi: quia sententia fertur in personam jus ad beneficia habentem, & subditam superiori, & favet *cap. postulasti. defor. compet.* ubi deciditur, quod Episcopus possit Clericum sibi subjectum punire privatione beneficij alibi existentis.

13 Aliter se habet in suspensione ab *jurisdictione*: hæc enim semper mutatur etiam quo ad jus, seu potestatem pro diversitate locorum: e contra jus ad beneficia diversa residet invariatum in una persona, ubicunque hæc existat, videri potest *Pal. §. 2. n. 2.* quamquam alij cum *Laymann. n. 7.* velint suspensum ab officio vel ordine, vel jurisdictione prohiberi ab actibus ejusmodi Ecclesiasticis in omni loco.

14 Efficit *tertiò*: in sententia quidè communi teste *Conninch. d. 15. du. 2. n. 14.* ut suspensus à beneficio reddatur inhabilis alte-

rius suscipiendi, nihil ominus idem *Comminch. Suar. & Laym: n. 3.* censent, validam esse ejus collationem, quamquam ope Judicis veniat irritanda: etenim hæc suspensio non privat jure radicali percipiendi fructus (alias privaret ipso titulo beneficii possessi) sed solum jure proximo, libero, & expedito prædictos fructus percipiendi.

15 *Quæres primò.* Qualem effectum producat suspensio alternativa, seu disjunctiva e. g. ab *Officio, vel beneficio?* Resp. veriùs mihi videri, quod citatis undecim Doctoribus probat *Pal. §. 3. n. 2.* nullum effectum ipso jure produci, tum quod sententia incerta, & indeterminata sit nulla per *L. 3. C. de sent.* tum quod non sit assignabile tempus, quo (ut volunt Adversarij) censuratus alterutram eligat; non ante delictum, prout constat; non post delictum: quia ipso actu delicti debuisset fuisse contracta.

16 *Quæres secundò.* Utrum suspensus ab officio possit licitè ministrare petentibus fidelibus ea officia, à quibus est suspensus? Resp. Si nondum sit denunciatus, neque potuit prius à suspensione absolvi, poterit licitè, & absque labe irregularitatis ministrare per constitut. *ad evitanda* magis explicatam in Concilio Lateranensi sub Leone X. E contra si denunciatus esset, id ei omnino non liceret

ret extra urgentissimam necessitatem, & seclusò scandalò, tametsi ab alijs fidelibus postularetur; hæc enim petitio est iniqua, & inducens ad peccatum. *Suar. disp. 26. sect. 2. n. 7.*

17 *Quæres ultimò.* A quo tolli possit suspensio? *Resp. primò:* si ea lata sit tamquam censura ad corrigendam contumaciam, pro ut ferri solet indefinitè absque temporis designatione, poterit post peractam pœnitentiam, & satisfactionem tolli ab Episcopo non obstante publicatione criminis; nisi summo Pontifici sit specialiter reservata *Suar. Avil. Laym. cap. 4. n. 3.* alijs tamen tali privilegio carentibus id neque in foro conscientiae conceditur: eò quod absolutio à suspensione non debeat necessariò præmitti absolutioni à peccatis, sicut debet præmitti absolutio ab excommunicatione.

18 *Resp. secundò:* Si lata sit tamquam pura seu vindicativa pœna sine ullo respectu ad emendationem contumaciæ, negant Doctores apud *Jllsung §. 3. n. 61.* jure Ordinario tolli posse ab alio inferiore, quàm ab ipso authore: cum enim per talem judicem sit in illa pœna determinatum tempus, nequit inferior hanc voluntatem Judicis immutare.

19 Per Tridentinum tamen *Sess. 24. cap. 6.* concessum est Episcopis absolvere ab omni suspensione, seu censura, seu pœna, dummodo proveniat ex delicto occulto, ut notat *Laym. n. 4. cap. 4.* quin addunt Doctores, qui per privilegium certis Mendicantibus concessum, posse hoc ipsum eisdem efficere pro foro conscientiae affirmant cum *Avil. pa. 3. disp. 6. d. 2.*

20 Forma porro absolutionis à suspensione hæc est: absolvo Te à vinculo suspensionis, quod propter tale NN. crimen incurristi, & restituo Te ad executionem tui muneris, vel ordinis, vel ad beneficium tuum in nomine Patris &c. *Suar. disp. 29. sect. 3.*

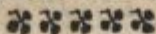
De Interdictio.

PERPERAM, & imperitè nonnulli scripserunt ante Alexandri III. Pontificatum nullam interdicti memoriam extare in Ecclesia, siquidem hujus censuræ vestigia videre est in Concilio Triburiensi *Canone 32.* & Cabilonensi secundo *Can. 26.* definitur: *quod sit censura Ecclesiastica, quâ certis personis locisque interdicitur, & prohibetur divinorum officiorum celebratio publica, & Sacramentorum administratio, quæ ad nascentium, vel morientium salutem necessaria non sunt, & Ecclesiastica sepultura.*

Aliud

Aliud est *Locale*, aliud *personale*: locale directè fertur in loca, in quibus divinorum officiorum celebratio, & Sacramentorum confectio, administratio, & Ecclesiastica sepultura prohibentur. Personale immediatè dirigitur ad personas, eisque interdicit certo quodam usu divinarum rerum; & differt ab altero, quod certo loco non definiatur: personæ enim simpliciter interdictæ prohibitus est certus rerum divinarum usus ubicùmque sit.

2 Utrùmque subdividitur in *generale*, *speciale*, & *individuum*, seu *singulare*: generale interdictum est, dum totalis aliqua generalitas interdicitur, ut si in interdicto locali Regnum totum, Provincia, Civitas, Castellum interdicitur; & in interdicto personali omnes incolæ unius civitatis, aut regni interdicanter: in mixto, si civitas cum incolis simul interdicto subjaceant. Speciale dicitur, quando pars tantùm alicujus loci, aut communitatis interdicitur: in mixto si Ecclesia specialis, vel collegium cum certis personis interdicitur. Individuum seu singulare est, quod personam aliquam, aut personas disparatas tantùm afficit.

Controversia unica.

De administratione Sacramen-
torum tempore interdicti.

Tempore interdicti localis
potest pueris, & adultis mi-
nistrari etiam solemniter Baptis-
mus, & Confirmatio uti & Viati-
cum Sacrum; non tamen extre-
ma unctio, & neque sepultura
laicis: celebrari tamen potest
matrimonium; at sine bcnedi-
ctione nuptiali: prætera in festis,
per cap. alma mater. de sent. Ex-
com. in 6. exceptis, potest etiam
Eucharistia ministrari cum certis
conditionibus, & cum iisdem
etiam missa per singulas hebdo-
madas una.

3 Primò: usum tam activum, quam passivum Sacramentorum prohiberi per interdictum exceptò Baptismò tam infantium, quam adultorum ob necessitatem hujus sacramenti, definita est ipso jure sententia *C. quoniam. de sent. Excom.* Posse prætera confirmationem tamquam accessorium, completivum, seu perfectivum Baptismi conferri, docetur communiter: utrumque autem potest solemniter ministrari, ritu videlicet consueto *Suar. disp. 33. sect. 1.*

4 Secundò: Eucharistiam, seu Viaticum non negari decedentibus contritis, & pœnitentibus, habetur *Cap. perutilis. eod. & cap. quod in te. de Penit. & Remis.* conceditur prætera eum in finem solemnitas consuetata in deferendo tanto tamque augustissimo Sacramento.

5 Tertiò: prohibetur tam per cit. *cap. quod in te*, extrema unctio post collatam Eucharistiam, neque enim censetur Ecclesia conferre vel minus, dum contulit majus, aliàs vis censuræ elideretur: negatur prætera laicis sepultura Ecclesiastica. Clericis verò, qui servarunt interdictum per *cap. cit.* concedit Clemens III. posse in loco sacro sepeliri sine tamen campanarum pulsatione, & cessantibus omnibus solemnitatibus, &c. porrò Clericorum appellatione

quoad hunc effectum intelliguntur omnes personæ Ecclesiasticæ ad aliquod Ecclesiæ servitium applicatæ.

6 Quartò : non suspenditur celebratio matrimonij, ut rectè contra *Suar. Sanch. l. 7. de Matrim. d. 8. n. 2.* defendit ex cap. *Capellanus. de ferijs* : quia, ut argumentatur *Laym.* ministri sunt ipsi contrahentes, aut ut vult *Pal.* quia est simul contractus naturalis : cui per accidens annexa est ratio sacramenti ; per interdictum autem prohibentur ea solum, quæ à ministris Ecclesiæ duntaxat dispensantur. In tali tamen matrimonio non est danda benedictio nuptialis, hæc enim est unum ex beneficijs divinis per interdictum prohibitis.

7 Quintò denique prohibentur conferri Sacramenta Ordinis, quamquam etiam *Laym.* calum excipiat necessitatis, aut magnæ penuriæ ministrorum : advertit tamen *Sair.* nunquam aut rarò eum casum eventurum.

8 Sextò : possunt tamen interdicti tempore ingredi Ecclesiam causâ orationis fundendæ, quo tempore in ea non peraguntur divina officia : quin etiam possunt ad Concionem convocari per pulsum campanæ, nec prohibetur dari signum, ut moris est, ad Salutandam Beat. Virginem MARIAM.

9 Septimò : illud speciale statutum est *Cap. alma mater. de Sent. Excom. in 6.* quò Bonifacius ea, quæ per cit. *cap.* concedebantur extendit primò : ut tempore interdicti licitè valeant quotidie missas, & alia divina officia in Ecclesijs, & monasterijs celebrare, januis tamen clausis, voce submissa, non pulsatis ad convocandum populum campanis, & exclusis excommunicatis, ac personaliter interdictis, quin etiam exclusis alijs laicis privilegium non habentibus, ut notat *Laym. cum Tamb. l. 10. r. 3. cap. 1. §. 3. n. 5.*

10 Extendit secundò : quod tempore interdicti in festo Natalis Domini, Resurrectionis, Pentecostes (& quidem cum *Tamb. & Dian. p. 5. tr. 10. R. 51.* comprehensis etiam duobus subsequentibus festis tamquam pertinentibus ad eandem solemnitatem horum trium festorum) item assumptionis Beatissimæ Virginis, & festo Corporis Christi cum tota ejus octava ex concessione Martini V. & Eugenij IV. divina officia publicè ita celebrari possint, ac si interdictum locale nullum esset, exclusis tamen excommunicatis; at interdictis quidem admissis, sed ea lege, ut, qui causam interdicto dederunt, non appropinquent ad altare,

11 Addit *Suar.* cum alijs triginta tribus Doctoribus, posse etiam dictis diebus sacram communionem distribui: tum quod *participatio* (quo verbô utitur Summus Pontifex) non solam assistentiam nudam, sed etiam communionem significet: tum quod Jure antiquo licebat tempore divinorum sumere etiam panem Angelicum. Denique non pauci DD. cum *Bonaci. d. 6. p. 5. n. 7.* præcitatis diebus etiam sepulturam sacram cum omnibus solemnitatibus concedunt non improbabilius, sed probabilius negant *Suar. Conninch. Pal. disp. 5. pu. 4. n. 5.* quia Sepultura Ecclesiastica non computatur inter officia divina, quæ sola concedit Summus Pontifex.

12 At Quæres. Quid concedatur tempore Interdicti *generalis localis* alijs diebus extra festa illa enumerata *n. 11.*? Resp. per *cap. permittimus. cap. quod in te.* concedi Jure antiquo Parochis, & Rectoribus Ecclesiarum semel in hebdomada missam celebrare pro conficienda Sacra Eucharistia, cujus copia si deficeret, poterit etiam altera missa dici servatis suprascriptis conditionibus *n. 9.* *Secundò* possunt Clerici in Ecclesia legere horas Canonicas sine cantu, neque plures simul quam tres.

13 Quæres secundò. Quid tempore Interdicti liceat per constitutionem *ad evitanda*? Resp. cum *Tamb. c. 2.* fideles (sive Clerici sint, sive laici) possunt hodierno Jure licitè sepelire Interdictos in loco sacro, dummodo non sint nominatim tales denunciati, nec locus ille sacer nominatim denunciatus ut Interdictus: pariter possunt Clerici coram illis celebrare divina officia, dummodo non sint denunciati ut tales. At verò si interdicti ipsi, quamquam non denunciati se ingerant, peccabunt.

14 Quæres tertio. An communicate interdita, & denunciata ut tali, vitandi sint singuli, non tantum tanquam pars communitatis, sed etiam tanquam personæ privatæ? Affirmant *Suar. Laym. Coninc. Pal. n. 10.* & hanc communiorem vocat *Tamb. n. 7.* Negant *Sa. Navar.* & probabilem vocat *Pal. cit. Tamb. n. 9.* probabiliorem, quia personæ non interdicuntur quia tales, sed relatè ad totum, quod constituunt: ergò interdicuntur solùm relatè ad actiones communitatis.

De Irregularitate.

Irregularitas (à privatione, aut negatione regulæ sic dicta) in numerum quidem censurarum, aut pænarum perse non venit: est quippe impedimentum canonicum primario

mariò impediens susceptionem Ecclesiastici Ordinis, secundariò verò Usum jam suscepti: neque incurritur propter contumaciam fidelis inobedientis præcepto Ecclesiæ, sed aut Jure sic simpliciter statuente, aut propter maculam, indecentiam, vel defectum (sæpe etiam inculpabilem in genere moris) repugnantem dignitati, & munijs statûs Ecclesiastici, & Regalis Sacerdotij. Cum tamen affinitatem habeat cum censuris, & pænis Ecclesiasticis, idcirco celebriores ea super re controversiæ hic omittendæ non sunt; relictis levioribus, cum ampliorem tractatum angustia præsentium foliorum non concedant. Porrò quod inter AA. dilceptatur potissimum, tribus controversiis proponimus.

Nullus Judex, vel Magister, seu Doctor in dubio debet aliquem judicare irregularem tradit *Petrus Marchant. Tr. 5. tit. 1. q. 7. n. 1. ex Angelo de Clavasio.* ac deducitur arg. De Pœnit. d. 1. Can. Pœna (sicut habetur ff. t. 19. L. 42.) *legum interpretatione molliendæ sunt potius, quam exasperandæ.* ratio; quia pœnæ sunt restringendæ tum quia Reus possidet commoditatem contra transgressionem legis non clarè probatam: tum quia quando agitur de impositione pœnarum, semper in favorem Rei judicandum, & pronuntian-
dum

dum est: prout id ipsum notatur supra de Censuris in genere *Controver. 4. §. 4. n. 76.*

Controversia prima.

De Irregularitate ex defectu Lenitatis.

§. I.

HÆc oritur ex defectu perfectæ mansuetudinis in ijs, qui directè, vel indirectè ad alicujus mortem, vel mutilationem concurrunt ex officio suo, seu ut vocamus, in causis Sanguinis: nequè enim tales repræsentare possunt lenitatem, & mansuetudinem Christi Domini, qui non aliorum sanguinem fudit, sed suum fundi permisit in redemptionem mundi: hinc quamquam nec Judex, nec Cooperatores ullum peccatū admittant, maculam tamen exinde, & indignitatem ad Altaris ministerium contrahunt per *cap. suscepimus. de homicidio.*

2 Pro quibus intelligendis notat *Pal. pu. 14. §. 4.* huic irregularitati non esse locum, nisi ex concursu ad mortem seu, mutilationem auctoritate publica præstito: quia ministris duntaxat publicis hæc irregularitas inducitur *Can. 1. d. 51. cap. sent. ne Clerici, &c.*

Cap. Prælati de homicid. in 6. hinc qui concurrunt tamquam causa *privata*, non incurrit hanc irregularitatem juxta doctrinam triginta Doctorum, quos citat. *Dian. p. 11. tr. 2.*
R 631.

3 Notat *secundò* idem *Dian. p. 12. tr. 2.* *Ref. 5.* referens viginti sex Doctores, nec publicos ministros incurrit irregularitatem, si sententia fuerit impedita ex aliquo accidenti, & non data executioni: quamquam *Pirrb. Corad. in praxi dispen. l. 5. c. 2.* testetur, frequenter petitam, & concessam fuisse Romæ dispensationem etiam pro casu, quo per Judicem vel ministros non steterit, effectum non fuisse secutum: respondet tamen *Dian.* id factum, & concessum fuisse non tamquam necessarium, sed ad majorem quietem, & securitatem conscientiarum.

4 Notat *tertiò Tamb.* nomine *mutilationis* hoc loco venire abscissionem seu separationem (non solam debilitationem, aut inhabilitationem) membri humani. Est autem membrum Corporis animati pars gerens proprium ac distinctum munus e. g. oculi, nares, aures, lingua, manus, virilia, pedes, mamilla fœminea (quamquam hoc neget *Dian. p. 2.*) econtra verò non judicari propriè membra censet *Tamb. n. 8.* Capillos, barbam, digitum, dentes, labia,
ner-

nervos, palpebras, auriculam, id est, externam cartilagineam, nasum (non tamen nares, id est, totum organum olfaciendi) quod si pars membri tantum amputetur, putat tunc solum incurri irregularitatem, quando ratione talis mutilationis id quod remanet, non potest dici membrum, seu quando absolute non potest habere usum, ad quem ejusmodi membrum est a natura institutum.

5 Notat *quarto* Laym. L. 3. tr. 3. p. 3. cap. 7. ad incurrendam ex hoc capite irregularitatem, necesse esse, ut cooperatio sit aliquo modo notabilis, & non admodum remota, aut per accidens: quare irregulares non sunt, qui furcam aedificaverunt, funes confecerunt &c. secus qui scalas applicat funem defert ad suspendendum.

Corollaria practica

6 EX his pro praxi sequitur *primo*: irregularem esse Judicem in causa sanguinis, vel mutilationis, testem, accusatorem, Advocatum, Consiliarium, Notarium, Tortores, Satellites, Carnificem, Praeconem praecedentem & sententiam illius proclamantem. At non populum, vel Clericum praesens ad spectandum assistentem: quin docet *Suar. disp. 47. sect. 4.* si Clericus ex curiositate spe-

Etet, culpam gravem non incurrere, imò secundum *Dian. p. 4. tr. 7. R. 35.* nec venialem.

7 Sequitur *secundò ex Petro Marchant. tr. 5. tit. 1. q. 7. n. 4.* cudentes gladios, aut vendentes, etsi sint instrumenta, quibus occiditur homo, non sunt irregulares: nec pulsans campana, qua ad arma convocatur populus, & à concurrentibus occiduntur aliqui, non est irregularis; siquidem pulsatio ista respectu occisionis est causa remota, & illa potius convocatur plebs ad se tuendum, & consulendum indemnitati propriæ, ac repellendi vim, quam ut occidat hominem: oportet enim, ut quis sit irregularis, quod causa homicidij sit propinqua.

8 Sequitur *tertiò*: non fieri irregularem eum, qui monet Reum, ut ascendat scallas; nec confessarium, qui instigat equum, cui Reus insidet, aut hortatur Carnificem, ut munus suum exequatur, aut orat Judicem, ut Reus: per breviorē viam deducatur, idque non tantum ratione indeliberationis, vel parvitatē materiæ, ut tradit *Laym.* sed etiam propter ea, quæ supra ex *Palud.* notavimus.

9 Incidenter hic noto, quod allegatis pluribus notavit *Dian.* posse Sacerdotes ministrantes infirmis sine periculo irregularitatis vertere ægrum ex latere ad latus, vel transmutare

mutare de lecto ad lectum, vel cibum, aut potum porrigere, licet ex inde mors citius sequatur; dumodo hæc omnia cum cautela, quæ communiter à prudentibus adhibetur, fiant: secus verò, si medicinam infirmo exhibeant maximè contra præscriptum Medici, ex qua mors vel sequitur, vel notabiliter acceleratur: juvant enim sic actione positiva, & directa ad mortem, nisi fortè, ut fieri potest, & factum est, excuset ignorantia, & bona fides *Pal. p. 15. §. 5. n. 6.*

10 Sequitur *quartò*: multò minùs irregularem effici Sacerdotem, qui, ut flagitia impediatur, suadet Principi, ut legem mortis ferat contra criminum Reos, nec Confessarium, qui renuit in confessione absolvere Judicem non volentem flagitiosos in genere damnare capitis juxta legem. Addit *Diatt. cit. ex Vasq., & Turian.* posse confessarium interrogatum de Reo particulari respondere (sine nota irregularitatis) adesse obligationem eum occidendi, aut mutilandi secundum legem.

11 Sequitur *quintò*, ex *Giballino* apud *Tamb.* qui detegit malefactorem, vel clamat adesse latronem, vel excitat vicinos in furem, quò fit, ut fur capiatur à Judice, & condemnatur, non fieri talem irregularem; nisi quando sic manifestans esset simul accusator,

tor, vel testis necessarius ad cognitionem causæ, vel id faceret tamquam constitutus ex officio.

12 Sequitur *sexto*: si accusator sit in propria causa, vel in rebus suorum, & expressè protestetur, se nullam intendere pœnam mortis, vel mutilationis, non incurret irregularitatem *cap. Prælati. de homicid. in 6.* Protestatio enim facit, ut dicatur agere non criminaliter, sed civiliter. Atque tali protestatione præmissa possunt Clerici esse accusatores.

13 Sequitur *septimo* ex cit. *Marchant.* Qui est in causa levissima homicidij, non efficitur irregularis ex *cap. quæsitum. de Pœnit. & remission.* in quod *Panormitanus* notat, *levissima culpa in homicidio non inducit irregularitatem, quod texe menti, inquit, & procedit ex textu, si nempe sine tactu, & sine alia procuratione homicidium accidit.* Monet itaque doctissimus *Marchantius*, ne fingantur nugaciter ex levissimis actionibus irregularitates, & multiplicentur.

§. II.

14 Quæres *primò*. An Judex pluribus sententijs plures condemnans totidem incurrat irregularitates? Resp. cum *Tamb.* affirmativè: imò *Ugolin.* totidem cen-

censet irregularitates incurri, quot personas etiam unica sententia condemnat, cui subscribit *Tamb. n. 18.* si unica sit delicti causa, unus locus, unum tempus, quo plures simul plectuntur.

15 Quæres *secundò.* Utrum Episcopus possit dispensare super irregularitate ex defectu lenitatis? Affirmat *Barbos.* multis citatis *p. 2. alleg. 39. n. 47.* Resp. cum *Tamb.* pluribusque alijs apud & cum *Garzia de Benef. p. 7. c. 11. n. 40.* negativè; cum enim Tridentinum *Ses. 24. c. 6.* solum disponat de irregularitate ex *delicto homicidij*, reliquit irregularitatem ex *occasione justa* dispositioni antiquorum Canonum, per quos ea potestas soli Pontifici reservatur. Possunt tamen Episcopi dispensare super irregularitate ex mutilatione occulta sui, vel alterius, ut docetur communissimè cum *Tamb. loc. cit. & Dian. p. 4. t. 2. R. 11.*

16 Quæres *tertiò.* Utrum invasus injustè, & in valorem occidens cum moderamine inculpatae tutelæ efficiatur irregularis? Resp. negativè per *cap. in Clement. Si furiosus. de homicid. o.* quare Tridentinum *Ses. 14. cap. 7.* communiter explicatur cum *Barbos.* quod agat de eo, qui in se defendendo excessit moderamen inculpatae tutelæ, talis enim fit irregularis, tali tamen irregularitate, quæ ab Episcopo dispensari possit. Quæ-

Quæres *quartò*. An pugnans in bello *defensivo* pro salute patriæ, vel zelo fidei, ibidemque occidens, vel mutilans incurrat irregularitatem? Negat *Tamb. cap. 15. §. 14. n. 2.* & pluribus relatis *Dian. p. 9. t. 9. R. 8.* sed obstat praxis; refert enim Fagnanus in *cap. petitio de homicidio. n. 5.* fuisse à summo Pontifice commissum Nuncio Portugalliæ, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis infideles, vel hæreticos occiderunt, vel mutilarunt, defendendo patriam. Deinde sacra Congregatio Concilij in una Sagrabiensi die 17. Novembris 1685. respondit, Canonicum Sagabriensem, à quo in defensione patriæ, & fidei occisus fuit vexillifer turca, incurrisse irregularitatem, & opus dispensatione cum eo fuisse. Nec argumentum à prioris quæstionis responsione duci potest: dispar enim est ratio: in præsentis quippe casu voluntariè procedit talis ad bellum pugnandi causa, sicque voluntariè fundit sanguinem humanum, non sic in priori.

18 Quæres *quintò*. An Clericus exercens artem chirurgiæ sit irregularis? Resp. affirmative per *cap. senten. Ne Clerici vel Monach. cap. tua nos. de homicidio.* Videri tamen potest *Dian. p. 4. tr. 2. R. 23.* Laicus prætereà, qui eam curam exercuit, qui vult promoveri ad

Ordines, ex stylo curiæ Romanæ debet petere dispensationem; quia censetur irregularis teste *Corad. l. 1. cap. 3. n. 1. & 2.*

19 Quæres sextò. An Clericus, aut Religiosus adjuvans chirurgum ad abscissionem membri, quod arte chirurgiæ debet abscindi, incurrat irregularitatem? Resp. negativè: tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas hæud contrahitur, nisi in casibus à Jure expressis: tum quia per mutilationem membri sanitatis gratia factam in adjuvante non notatur specialis lenitatis defectus; non enim is agit mutilationem nec physicè, nec moraliter.

Controversia secunda.

De Irregularitate ex delicto in Communi.

20 Irregularitatem ex delicto non contrahitur per solum actum internum, sed necessariò requiri externum, consummatum, ac perfectum secundum proprietatem verborum Canonis irregularitatem inducentis, constat ex dictis. Adde, nec incurri propter delictum tantum veniale, prout cum omnibus sentit *Layman. l. 1. tr. 5. pa. 5. cap. 1.*

n. 4. gravissimum enim malum est irregularitas: quare si quappiam circumstantia excusetur delictum à mortali, non incurreretur irregularitas ex delicto *Diam.* communiter receptus *pa. 4. tr. 4. R. 31.* hinc

21 *Quæres primò.* An ob causam dubiam censendus sis irregularis? *Resp. primò:* in dubio *Juris*, hoc est, dum dubitas, an tali facto imposita sit à Jure irregularitas, probabilior sententia hebet, te non esse reputandum irregularem: nam per *cap. is. qui. de sent. Excomm. in 6.* ob nullum factum incurritur irregularitas, nisi in jure sit expressum: at respectu illius, qui post diligentem inquisitionem dubitat, an tali facto annectatur Jure irregularitas, non est illa in jure expressa: ergo. Deinde omnia Jura etiam ut consona juri naturali clamant, in dubio delicto absolvendum esse reum, adeo ut sola negatio probationis in actore sit causa sufficiens absolvendi Reum: ergo ab hac regula sine aperto contrario textu non est recedendum: hujus sententiæ patroni sunt *Suar. Sanch.* aliique cum *Pal. disp. 6. pu. 1. §. 3. n. 3.* cum quibus.

22 *Resp. secundo* excepto casu homicidij etiam in dubio facti non es censendus irregularis: ratio primi *cap. ad audientiam. cap. significasti. cap. penult. de homicidio*: ratio secundi deducitur ex ijs, quæ antea de dubio
Ju-

Juris diximus: & confirmatur; quia Jura solum casum homicidij in dubio excipiunt: ergo hæc irregularitas sine aperto textu non potest ad alios casus extendi. Hæc in sententia probabiliori, quamvis contrarium alij cum *Navar. Cavar, Vasq.* valdè probabiliter defendant.

23 Quæres *secundò*. An ignorans alicui delicto impositam esse irregularitatem excusetur ab illa? Excusari docent *Sanct. L. 9. de Matrim. disp. 33. n. 17. & 19. Coninc. de Sacramentis disp. 18. dub. 4. n. 19. & 31.* dumodo ignorantia non sit crassa, & supina: alij contra excipiunt irregularitatem ex homicidio, quippe quæ non imponitur tamquam pura pœna, sed præcipuè propter defectum lenitatis. His dum subscribit *Dian. pa. 4. tr. 2. R. 36.* addit, probabilissimam, esse sententiam Sanchez quo ad irregularitates alias, quæ sunt impositæ in puram pœnam delicti. Deinde docet *Laym. cap. 2. n. 1.* ad irregularitates, quæ ex delicto oriuntur, requiri dolum, vel culpam latam, ideòque ignorantiam quamcunque, si crassa non sit, exculare. Denique videri potest *Pal. disp. 6. pu. 6. n. 3.* ubi relatis multis docet tamquam probabile, quod ignorans probabiliter pœnam irregularitatis delicto esse impositam excusetur ab hac pœna, quamvis fateatur oppositam

fitam esse velut communem, & in praxi receptam.

Controversia Tertia.

De Irregularitate ex homicidio voluntario.

Claritatis gratiâ quæstionem multis nodis implexam explicabo per divisionem homicidij in casuale, morale, physicum.

S. I.

Homicidium casuale.

24 PRIMò itaque *casuale simpliciter* dicitur, quod casu, idest, præter omnem intentionem occidentis fit ex opere tali, ex quo vel omnino per accidens, vel tantùm interdum solet sequi occisio, quod postremum dicitur *mixtum casuale*. Hoc porro opus vel est licitum, vel illicitum vel omissio alicujus operis: de his.

25 Regulam primam dat *Tamb. l. 10. tr. 4. cap. 15. §. 2. n. 6.* Si das operam licitæ rei, & debitam moralem diligentiam adhibeas, ne quis offendatur; ex secuta deinde occisione nec peccas, nec incurris irregularitatem, secus si periculum prævideas, debitamque diligentiam omittas.

Corollaria practica.

26 **EX** quo sequitur *primò*. Si e. g. tetum domûs destruas, & omnem moralem diligentiam adhibeas clamando, ut sibi quilibet caveat à projectione trabium, &c. Non eris irregularis, si quispiam præter tuam intentionem occidatur.

27 Sequitur *secundò*. Si nulla ratione periculum offensionis cuiuspiam prævidere poteris, nullam pariter culpam, vel poenam contrahes ex subsequuta offensione.

28 Ex his poterunt explicari varij casus resoluti præsertim *cap. Presbyter. cap. Dilectus. de homicidio*. in primo à Sacerdotio removetur Presbyter per irregularitatem incursum ex homicidio casuali, sed culpabili, quia in modo excessit, legatur textus. In secundo verò capitulo homicidium casuale non imputatur ei, qui illud patravit, quandoquidem operam rei licitæ dedit, nec fuit inculpa.

Secunda Regula.

29 **SI** vacas operi illicito in alijs materijs (exceptâ materiâ homicidij, quamquam neque hanc *Tamb.* excipiat n. 12.) & debitam diligentiam ad præcavendum homicidium adhibuisti, probabilius est, te non in-

incurisse irregularitatem, sic *Pal.* cum multis *pu. 15. §. 4. n. 5.* quare si actiones illicitæ non sint de se periculosæ, & mortis inductivæ, ut raro exerceri non possint, quin sequatur homicidium, non incurretur irregularitas, dummodo debita diligentia adhibeatur ad id præcavendum.

Corollaria practica.

30 **EX** quo sequitur *primò.* Ebrius etiam cum culpa mortali, qui in ebrietate occidit hominem, non incurrit irregularitatem, dummodo non adverterit sanæ mentis, quod se periculo occidendi exponat, aut debitam diligentiam adhibuerit præcavendi periculum.

31 Sequitur *secundò* quamquam cum *Laym.* oppositam multi doceant, valde tamen probabilis est opinio *Suarez. disp. 46. sect. 6. n. 29.* Si vulneratus levi, & non lethali vulnere moriatur ex sua intemperantia, vel ex negligentia Medici, verberans non incurret irregularitatem; neque enim vulnus tale fuit causa mortis.

32 Sequitur *tertiò.* Econtra adulter temerè ad alienam accedens, & debitam diligentiam non adhibens ad præcavendum mortis periculum, si maritum aggredientem interficiat in sui, vel uxoris defensionem,

nem, efficitur irregularis: sicut si contumelios aliquem provocares, credens inde accepturum occasionem ad te occidendum, quem deinde aggredientem occideres: jam enim es causa iniqua mortis, atque hoc quidem in sententia communiori, quamvis ab irregularitate excuset alij cum *Lessio L. 2. cap. 9. n. 105.* latè *Tamb.* toto §. 5.

Tertia Regula.

33 **S**I te purè negativè habeas, non impediendo homicidium, ita ut omissio illa sit solùm contra *Cbaritatem*, erit quidem peccatum mortale, sed non incurretur irregularitas; secùs si omissio illa sit contra *justitiam*, quâ quis ex officio aut stipendio tenetur alterum defendere à morte, vel mutilatione: sic cum pluribus *Tamb.* n. 37. at verò in neutro casu incurri irregularitatem docet velut probabile cum *Vasq. Dian. tr. 4. p. 2. R. 7.*

§. II.

Homicidium morale.

34 **H**Oc comprehendit mandantem, consulentem, faventem, impellentem, &c. quod pro objecto habere potest vel immediatè ipsum homicidium, vel mediatè, nimirum aliquid aliud, ex quo per acciens

sequitur homicidium, & hoc postremum pertinet ad homicidium casuale, quod paulò ante explicatum est, v. g. mandas alicui, ut natet per Naupörtum, in quo per accidens submergitur, & de hoc discurrendum est secundum regulas superius adductas: de primo autem.

35 Regula sit, quicunque præcipiendo, consulendo, hortando, vel aliò quovis modo inducit alterum ad actum aliquem, qui cognoscitur conjungi cum periculo mortis, vel mutilationis, erit irregularis secuta morte vel mutilatione, quando non cavet sufficienter, id est, secundum circumstantias cautelæ debitæ secundum prudentis viri arbitrium, secus si vel nullum periculum mortis (exceptâ materiâ occisiva, seu peccati homicidij in sententia *Suar. disp. 45. sect. 2.*) prudenter suspicari potuit, aut sufficienter cavet: ex qua regula plures casus resolvit *Tamb. §. 3. n. 2.*

36 Alterum morale est directè volitum homicidium vel mandando, consulendo, vel alio modo cooperando: & per hoc incurri irregularitatem, habet apertus textus *Cap. sicut dignum. cap. Significasti. De homicidio.* Nec sufficit simpliciter revocare mandatum, aut consilium, nisi simul sit revocatio efficax ante ejus executionem.

37 In dubio porrò, an is, cui datum est consilium, sine eo, delictum esset commissurus, potius præsumendum est, sine consilio non facturum; quia in dubio nemo præsumitur delictum commissurus *L. merito. ff. pro Socio.*, consequenter consulens in tali dubio irregularis censebitur.

38 At consulens minus malū v. g. amputationem manus ei, qui absolute vult occidere hominem, & quem ab homicidio alia via avertere non potest, minime, efficitur irregularis; siquidem tale consilium non est causa moralis amputatæ manus, quippe ipsi consulenti haud est voluntaria, sed potius est causa, ne fiat homicidium.

39 Ratihabitio, approbatio patrati homicidij, absque tamen ulla cooperatione rati-habentis, non reddit irregularem ratihabentem, hinc recipiens, occultans, defendens homicidam, aut ei aliquid donans propter eadem factam, non incurrit irregularitatem, quia hi actus cum homicidium subsequantur nequeunt dici illius causa moralis: ergo à ratihabente nullo Jure contrahitur irregularitas.

40 Hac ratione motus resolvi aliquando propositum casum in favorem ejus, qui in animo gaudebat de occisione inimici, quam gaudens inferendam per sæpe medi-

tabatur, imò opportunitatem quærebat, sed ab alio accidit, cum quo nec pactum habuit, nec ei consilium dedit, minus mandatum, ac talem pronuntiavi ab irregularitate quidem immunem, sed non à mortali peccato.

41 Quæres *primò*. Flavius mandat Cajo, ut occidat sempronium, Cajo verò occidit Julium: est ne flavius irregularis? affirmat communis teste *Pal. pu. 15. §. 2. n. 5.* non quidè vi homicidij moralis directi, sed moralis casualis: flavius quippe tamquam causa voluntaria constituit Cajum in eo periculo, ut occideret Julium. Negat econtra *Tamb. §. 7. n. 29.* addens apud *Farinac.* extare talem declarationem Cardinalium.

42 Quæres *secundò*. Maurus Sempronio dat consilium, ut potius se exponat mortis periculo, quàm cum aliquali ignominia recedat à furia persequentium sempronium: an secuta morte sempronij Maurus fiat irregularis? Resp. ita rectè videri: ratio est; quia exponens se periculo mortis temerariè, & absque honesta ratione, secuta morte, homicida sui est: ergo ad hujusmodi periculum suadens seu consulens alterius homicida moralis erit: atqui homicida moralis irregularitatem incurrit: ergo Maurus sic consulens irregularis erit secuta morte sempronij.

43 Dixi *absque honesta ratione*: nam qui consulit alteri, ut moriatur pro fide, pro bono publico, pro justa patriæ defensione, non incurrit irregularitatem; suadet enim actus heroicis ex honestissima causa. Prætera deducit *Avila sect. 2. dub. 5.* quod amicus non peccet, nec irregularitatem incurret liberans cum periculo propriæ vitæ amicum; quia nec directè, nec indirectè intendit consulto mortem, sed magis periclitanti, ferri subsidium, ita nec consulens.

44 Quæres *tertiò*. An ij, qui assistunt, aut hortantur milites ad strenuò pugnandum, incurrant irregularitatem? *Resp.* negativè, si bellum sit justum, etiamsi aggressivum, & adhortatio fiat absque specifica intentione sanguinis in particulari effundendi, sic enim hortari aliud non est, quàm animare milites, vel ad officij sui partes persolvendas, vel ad repellendum hostem. Cæterum Clerici possunt absque irregularitatis timore comitari exercitum ad ministranda militibus sacramenta, tractandam pacem, aliâque non habentia respectum ad pugnam.

45 Quæres *quartò*. Plures simul opem ferentes occidunt quempiam, quorum aliqui nec lethale vulnus intulerunt; an omnes fiant irregulares? *Resp.* Affirmativè, quando illi plures præmisso consilio, & ex

proposito aggrediuntur aliquem: ratio est; quia omnes hi sunt una causa moralis patra-
ti homicidij, & associatio auget occidentis
animum, & violentiam.

46 Circa rixantes disponit statutum Con-
cilij Vermerianensis relatum c. ult. cau.
xxiv. q. 8. " Si quatuor, aut quinque homi-
" nes, seu etiam plures contra unum homi-
" nem rixati fuerint, & ab his vulneratus,
" mortuus fuerit, quicumque eorum plagam
" ei imposuit, secundum statuta canonum,
" ut homicida judicetur, reliqui autem,
" qui eum impugnabant, volentes eum in-
" terficere, similiter pœniteant. Qui verò
" nec eum impugnabant, nec vulnerabant,
" nec consilio, nec auxilio cooperatores fue-
" runt, sed tantùm adfuerunt extra noxam
" sint. Quin imo & illi fiunt irregulares, qui
occiso nullum quidem infixerunt vulnùs,
benè vero comitantur homicidam, eique
assistunt: hi enim impugnant, homicidam
ad patrandam cædam comitantur, ac assi-
stunt, quæ actiones sufficientem indicant
cooperationem, adeoque etiam incursum
irregularitatem morte secuta.

47 Notat denique *Pal. §. 7. n. 7.* super ir-
regularitate ex homicidio *casuali*, & mutila-
tione, posse per communionem sententiam
dispensare Episcopum, dummodò sit occul-
tum;

tum: nam Tridentinum *Seff. 24. cap. 6.* excipit solum homicidium voluntarium, quod *Pal. cum Tamb. §. 17. n. 10.* non putat extendendum esse ad casuale: subscribit cum alijs *Barbos. loc. cit. n. 48.* additque, idem posse Episcopum super homicidio voluto non ex consilio, aut matura deliberatione facto; sed ex repetina ira, vel rixa contra *Suarez disp. 44. sect. 1. n. 3.*

§. III.

Homicidium Pbyficum.

48 **D**irectè, voluntariè, seu ex proposito occidentem, vel mutilantem contrahere irregularitatem, & quidem à solo summo Pontifice dispensabilem: constat cum communi sententia ex hucusque dictis, & habetur in Tridentino *Seff. 14. cap. 7.* sub tali homicidio comprehendit communis sententia etiam homicidium factum occasione subitæ rixæ cum *Tamb. §. 6. n. 5.*

49 Adde, irregularitatem etiam incurri ex procuratione abortûs foetus animati effectu secuto. Præterea si dubites, an fuerit animatus? an medium adhibitum fuerit causa abortûs? an is fortè aliunde evenerit? In his inquam dubijs damnaberis irregularitatis, ut docet communis contra non nullos apud *Dian. p. 11. tr. 6. R. 24.* etenim in dubio

homicidij, quando nimirum constat de corpore delicti, & solum dubitatur de persona, aut de modo, incurritur irregularitas. Cæterum quoniam communiter docent Philosophi cum *Aristot. & Plin.* masculinum animari die quadragesima, foeminam octuogesima, non est censendus irregularis, qui hos ante dies procuravit abortum: quod si post procuratum abortum, & post quadragesimum diem dubitetur, num foetus sit foemina, vel mas? præsumendum esse masculinum, & incurri irregularitatem, quod in praxi observari tum in Dataria, tum in sacra Pœnitentiaria testatur *Dian. cit. n. 6.* Adde, quod ex procuratione talis abortus effectu secuto incurrantur aliæ quòque pœnæ huic sceleri statutæ privatio beneficij, & dignitatis, &c.

50 Denique pugnans in bello etiam justo, & defensivo incurrit irregularitatem, quando verificatur, quod sanguis humanus ab aliquo sit profusus, quia talis saltem cooperatur ad eam profusionem. *Fag. in cap. petitio de Homicidio n. 6. quod Suarez disp. 47. sect. 6. n. 9.* admittit, si is pugnans sit causa proxima, ut alij occidant, aut mutilent.

51 At quæres de Clerico, qui militiæ adscriptus, & armatus sociavit se militibus, atque stipendia recipit; est tamen moraliter certus, à se neminem mutilatum, aut occisum

sum fuisse, estne irregularis? Resp. Mathæuccius in *off. cur. Eccl. cap. 35. n. 37.* egere dispensatione ab irregularitate, sic Sac. Congregatio Concilij in una Iprensi 13. Januarij anno 1703. Forte supponebatur, aut præsumebatur Is Clericus causam proximam præbuisse ad occidendum, aut mutilandum: vel certè dubiam habuit de eo conscientiam, ut notat *Bonacin. d. 7. q. 4. pu. 4. n. 5.*

52 Ulterius affirmat cit. *Mathæuccius n. 34.* etiam Equites Teutonicos, Melitenses, licet pugnando, & occidendo hostes infideles non peccent, ad evitandam tamen irregularitatem opus habere, aut prævia, aut subsequente dispensatione Pontificia, id quod docent *Caruar. Mol.* alique etiam de Clericis, qui in bello sacro ex licentia Pontificis de pugnant contra hostes fidei, quod tamen negat citatis multis *Dian. p. 9. T. 9. R. 6. & 8.*

53 Benevole Lector. Percipe casum hoc tempore belli Turcici in Morea practicum. Sacerdos Regularis properabat cum Turba Christiana contra præsentem Turcarum potentiam volentem vicum, in quo debebat Pastor, luæ subicere feritati; Is collegas christianos & ad gloriosam contra inimicos Crucis Christi hortabatur pugnando, & ipse quoque aggressores vulnerando strenuè repellebat; ex utràque par-

" te cecidère occissi multi : redux ex con-
 " flictu verebatur, nè irregularitatem incur-
 " risset.

54 Ex hoc casu certum est *primò*. Clericus prohibetur pugnare cum Infidelibus, non solum eos invadendo, seu offensivè provocando, verum etiam quando ab infidelibus terrâ invaditur. *Cap. ex multa, De Voto*, potest tamen Clericus liberè, at servato moderamine inculpatæ tutelæ (quale moderamen servatur, cum istud duntaxat fit quo omisso violentia repelli non posset) interficere injustum suæ vitæ aggressorem, quando non valet aliter evitare mortem; secus quando invaditur terrâ: quia sic per alios terræ invasæ incolas potest repelli injuria; unde tunc necessitas non est inevitabilis.

55 Certum est *secundò*, Clericus vulnerans inimicum in conflictu, in quo plures fuerunt occisi ab alijs, ex sola vulneratione non est irregularis, constat ex *cap. petitio*. Nec obstat *cap. sicut dignum*, ubi ex solo consilio, vel præsentia armatâ contrahitur irregularitas secuto homicidio per alios: non obstat inquam; quia cit. *cap. sicut dignum* agit de bellantibus non in bello justo, sed injusto, in quo qualitercunque Clericus præstiterit operam, aut consilium efficitur irregularis secuto homicidio licet per alios.

56 Respondeo ad casum. Cum nō constet prælibato Sacerdoti Regulari pugnanti contra injustum hostem occidisse directè quemquam, irregularis non est, *cap. sicut dignum*: multum enim rationi conforme est; ut sola vulneratio, signanter in adeo necessaria violentiæ, & barbaræ feritatis repulsione per legem Canonicam irregularitate haud castigetur.

57 Cæterum Officium Clericatûs horrere debet omnem armorum strepitum, & solæ Divinæ inniti curæ, & Providentiæ, cujus est eripere suâ Omnipotentiâ è manibus inimici, aut pro ampliore sui gloria inimicis tradere, quotidie enim nobis dicitur, *nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*: quare Innocentius III. reddit Clericos inhabiles ad pugnandum, nisi vel consilio strenui, vel officio prædicationis instructi, aut Magnatum sint obsequio deputati. Superest

58 Ultima quæstio, an, & quomodo Irregularitas privet beneficijs? Resp. primò: de Irregularitate orta ex homicidio voluntario haberi ex Tridentino *Sess. 14 cap. 7.* privare omni Ordine, Beneficio, & Officio Ecclesiastico in perpetuum. Circa pensiones autem relinquitur arbitrio Judicis, spectata delicti qualitate, prout Barbos. testatur apud *Pal. pu. 5. n. 12.* Resp.

59 Resp. *secundò*: cum *Laym. cap. 1. n. 2.* ipso Jure irregularitas non privat Clericum beneficij fructibus, & administratione, dummodo officium saltem per Vicarium administret: debet tamen privati beneficiò per Judicem, juxta *cap. ex litteris. de Exces. Pralat.* imò sponte resignare, si dispensatio brevi tempore non sit impetranda.

60 Resp. *tertiò*: Irregularitas non privat ipso Jure beneficijs prius ritè acquisitis: sic communis teste *Pal. locò cit. n. 9.* omnes enim textus Juris in contrarium adducendi requirunt Officium Judicis ab beneficiorum privationem. Ad hæc refert *Fillinc. tract. 19. n. 92.* expressam decisionem *Rotæ*, quod talis pœna privationis Beneficij non sit lata, sed ferendæ sententiæ: cujus ratio est; quia lex pœnalis semper intelligenda est quoad pœnam ferendam per sententiam, nisi in ipsa lege aliud apertè exprimatur, quod hic non reperitur. Adde, quod cum alijs Judicat *Pal. n. 7.* collationem beneficij factam irregulari esse validam, quamquàm illicitam: neque enim irregularitati plures effectus tribuendi sunt, quàm Jus ipsum expresserit: quare taliter provi-
sus poterit esse tutus in conscientia post impetratam dispensationem,

APPENDIX I.

De Bigamia.

61 **B**igamus is dicitur, qui duas contraxit nuptias: ac exinde bigamia omni Clericali privilegio bigamum denudat; & ordine insigniri, atque in suscepto ministrare impedit. Est itaque vera irregularitas proveniens ex defectu sacramenti, eò, quod deficiat representatio mysterij unionis inter Christum per Ejus Incarnationem & Ecclesiam contractæ.

62 Alia est *vera*, cum quis successivè cum duabus uxoribus verè, & validè contraxit matrimonium illudque consummavit: unde sola sponsalia cum pluribus non inducunt bigamiam: nec meretricium, aut concubitus sive ante matrimonium cum virgine, sive eo stante practicus: nec bina matrimonia rata tantum, aut quorum unum erat consummatum, & alterum ratum tantum: ita probatissimi Authores, quorum ratio est; quia pœnæ ultra sensum textus Juris non sunt extendendæ.

63 Alia *interpretativa*, quando quis cum vidua contraxit, aut cum corrupta ab alio: incurritur hæc bigamia sive vir sciverit esse

viduam, vel corruptam, quam duxit, sive ignoraverit, sive mulier volens, sive per vim corrupta sit ab alio, ut tradit Sanchez. siquidem hæc irregularitas non oritur ex culpa, vel infamia personæ, sed ex defectu significationis Sacramenti. Similiter incurritur bigamia interpretativa, si is, qui quidem virginem duxit, hæc tamen adulterium commisit, reddeatque ad illam, tam etsi vir adulterium uxoris ignoraverit.

64 Ad hæc quæsiuit Confessarius quidam verius timorâtè, quàm solidè, an uxor adulterans sibi confessa induci debeat, ut maritum suum virum honestum post mortem uxoris volentem sacris insigniri ordinibus moneat in genere de irregularitate, quam illa scit contractam à marito propter clandestina repetita sua adulteria? at quærenti audacter fuit responsum negativè: hæc enim monitio & inefficax est, quia confitenti propriam turpitudinem non est credendum: & illa minimè obligatur suam coram marito proscindere famam: nec monitio illa in genere aliquid fructificaret, siquidem genericè proposita non tangunt actiones particulares, nec eas efficaciter regunt.

65 Alia *Similitudinaria*, ita dicta ratione similitudinis: eam incurrit sacro Ordine iniatus, aut professus, uxorem ducens, licet
vir-

virginem: huic per sæpe conjungitur bigamia similitudinaria *mixta*, quando quis post votum solemne inijt matrimonium cum corrupta, vel binas nuptias celebravit de facto, licet de Jure nullas.

66 In omni bigamia quo ad omnes Ordines, & dignitates potest dispensare summus Pontifex, indubium est. Episcopus non in vera, non in interpretativa, nec mixta *n. 65.* explicata, sed in sola similitudinaria simplici, nempe si Clericus in sacris constitutus, qui antea conjugatus non fuit, de facto cum virgine matrimonium contraxit, & consummavit, potest dispensare, ut ad altiores sacros Ordines suscipiendos, vel ministrandum in susceptis ptomoveatur.

67 Regulares exempti an speciali Jure gaudeant circa dispensationem in bigamia similitudinaria simplici? quod mihi videtur probabile, facti est quæstio, super quo cujusque Prælati est in sua Religione inquirere.

68 Tandem quicunque irregularitate quavis, & ex quacunque radice proveniente irretitus, Clericatum, aut Ordines suscipit, mortaliter peccat: item, qui in susceptis Ordinibus præsumit ministrare: agit enim in re gravi contra grave Ecclesiæ præceptum.

APPENDIX II.

De Excommunicationibus Pontifici Summo reservatis.

S. I.

Exco깁municationes reservatæ
in Bulla *Cœna Domini.*

- 1 **H**Æretici cujuscunque sectæ, eorundem fautores, libros legentes, tenentes, aut imprimentes, & schismatici.
- 2 Appellantes à Pontifice ad futuram Concilium, eorūque fautores.
- 3 Piratæ, atque eorum receptores, & fautores.
- 4 Naufragorum Christianorum cujuscunq; generis bona etiam in littoribus inventa furripientes.
- 5 Imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes.
- 6 Falsificantes literas Apostolicas, aut falsò fabricantes.
- 7 Deferentes arma, & alia usui bellico idonea ad Turcas, vel alios Christiani nominis inimicos, & ad reipublicæ christianæ statum pertinentia iisdem in damnum christianorum nunciantes.

- 8 Impedientes eos, qui victualia, & alia necessaria Romam convehunt.
- 9 Ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, sua, aut aliorum opera lædentes, & sine jurisdictione vexantes in curia commorantes.
- 10 Romipetas, ac Peregrinos etiam in urbe morantes, vel abeuntes lædentes.
- 11 Offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos.
- 12 Ad Romanam curiam pro negotijs suis recurrentes per se, vel per alios lædentes.
- 13 Appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad laicam potestatem.
- 14 Executionem litterarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum impediendo, & prohibendo ad gratias impetrandas accedentes.
- 15 Judices sæculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua tribunalia, quique Ecclesiasticam libertatem tollunt aut in alio aliquo perturbant.
- 16 Impedientes Prælatos ne sua jurisdictione utantur, quique illorum, & delegatorum judicia eludentes ad curiam sæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, præstantesque auxilium.
- 17 Usurpantes Sedis Apostolicæ, & quarum

- rumcunque Ecclesiarum jurisdictiones, vel etiam fructus sequestrantes.
- 18 Imponentes decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesijs, Monasterijs, aut eorum fructibus.
- 19 Judices sæculares, qui se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus contra Ecclesiasticas personas.
- 20 Occupantes bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, & illius jurisdictionem usurpantes.

§. II.

Alij casus, & excommunicationes Summo Pontifici intra Italiam reservati, à quibus Regulares Germani in sententia gravium Doctorum possunt absolvere pœnitentes, dumodo nominatim, & particulariter non sint inflictae.

- 1 Violatio Clausuræ Monialium ad malum finem.
- 2 Inijcientium violentas manus in Clericos, &c.
- 3 Simonia realis, scienter contracta.
- 4 Confidentia Beneficialis.
- 5 Prövocantium, & pugnantium in duello, juxta Concilium Tridentinum, & Constitutionem Gregorij XIII.
- 6 Violatio immunitatis Ecclesiasticæ circa confugientes ad Ecclesias.

Sciendum de immunitate circa confugientes ad Ecclesias, quod Gregorius XIV. in quadam constitutione, quæ incipit, *cum alijs nonnulli*. Statuendo imposuerit *primò* ut omnes delinquentes, qui confugiunt ad ad Ecclesias, gaudeant immunitate exceptis casibus expressis §. 3. cujus tenor est hujusmodi.

2 Ut Laicis ad Ecclesias, locaque Sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggreduuntur.

3 Aut depopulatores agrorum.

4 Quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs earumue cœmeterijs committere non verentur.

5 Aut qui proditoriè proximum suum occiderint.

6 Aut affassini.

7 Vel hæresis rei.

8 Aut læsa Majestatis in personam ipsiusmet Principis Rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.

In alijs casibus delinquentes confugientes ad Ecclesias gaudent immunitate; si verò contra hanc constitutionem læserint immunitatem Ecclesiasticam, erit casus reservatus Papæ,

Appellat

APPENDIX III.

Juridico-Canonico-Theologica.

HActenus de pœnis Ecclesiasticis pro utriusque fori concordia Laconicò calamò congesta propè ad calcem deduxeram, cum casus ad me perscribitur, quæstionem continens magnò inter Juris Consultos, Canonum Interpretes, & Theologos litigiò agitatum, & hodiedum nondum terminatum, quæ, siquidem pœnas à Judice in Reum pronuntiaturò definiendas continet, præfenti meo Tractatui multùm affinis, & benevolo Lectori minimè subtrahenda visã fuit. Casus porrò sic habeat.

De Judice Rei in causa seu Criminali, seu Civili secundùm allegata, & probata Noctentis, re ipsa verò Innocentis.

Species Facti. *Publius nobili genere progenitus Capitalis Sæij hostis eo tempore occidi-*

tur, quo sæjus apud loci Judicem
conviva aderat. Occisi consan-
guinei exinde sæjum in Judicium
vocant, eumque secundum alle-
gata, & probata per telam ju-
diciariam homicidam demon-
strant, urgentque Judicem ad fe-
rendam capitalem sententiam.
Tergiversatur Ille, quippe Sæij
Innocentis certò conscius, sed ad-
versæ partis potentiam, suarum-
que fortunarum dispendium ex-
timefcens.

Quærit ex Theologo primò An tutà con-
scienciâ possit condemnare Sæjum juridicè
Reum?

Secundò. An obligetur etiam cum dispen-
dio sui officij abstinere à sententia?

Tertiò. Quid sibi Judici liceat in simili fa-
cto, sed civili, non criminali gravi?

I Judicem in mente sua debere habere
duplicem salem, scientiâ, ne sit insipidus; &
conscientiâ, ne sit diabolicus, rectè censuit

Baldus in L. 2. L. 15. C. de Sentent, &c.
 Etenim Judicis tamquam boni viri officium in ferenda sententia tria exigit: *primò*, ut ferat secundum leges, statuta, & laudabiles consuetudines. *Secundò* ut ferat sententiam non ex privata scientia, vel secundum numerata, sed allegata, & probata, adeoque ex scientia publica, quam ex actis habet. *Tertiò*, ut ferat sententiam libello conformem, claram, & non obscuram *Tex. & DD. in L. 6. §. veritas. De Offi. Præs. Chlingensberg. Inst. L. 4. §. 17.*

2 Indè oritur præsentis casus quæstio: Utrum Judex possit, aut teneatur condemnare scæium ex allegatis, & probatis publicis juridicè homicidam demonstratum; an verò sequendo propriam suam scientiam de Scæi innocentia abstinere à sententia.

3 Quà in quæstione docet *S. Thomas*, quem ferè sequitur Schola Thomistica, aliique non pauci cum *P. Tanner. T. 3. D. 4. d. 2. n. 51.* Judicem simpliciter debere pronunciare secundum allegata, & probata, atque condemnare non obstante privata sua in contrarium scientia: cui sententiæ adhærent sat multi Juristæ apud, & cum *Julio Claro L. 5. §. 60. n. 2.*

4 Moventur *primò*: regula dirigente judicium divinitus lata *Deutron. 17. In ore duorum,*

rum, aut trium testium peribit, qui occidetur:
 & Matth. 18. *in ore duorum, vel trium testium*
stabit omne verbum.

5 *Moventur secundo: quia Can. Judicet.*
 4. III. q. 7. *ibi. Bonus Judex nihil ex arbitrio*
suo facit, & domestica proposito voluntatis:
sed juxta leges, & Jura pronunciat, statutis
Juris obtemperat, non indulget propria volun-
tati, nihil paratum, & mediatum domo de-
fert, sed sicut audit, judicat. cui Canoni con-
sentit L. 6. §. veritas ff. de off. Præs. ibi: &
ideo Prætor Provincia id sequatur, quod conve-
nit cum ex fide eorum, quæ probabuntur. Plura
quoque huc congeruntur ex SS. PP.

6 *Hinc moventur tertio, hoc fundamen-*
tali argumento. Judex, cum judicando pu-
blicam personam sustineat, debet procede-
re in judicando secundum ea, quæ ipsi qua
Judici, non qua personæ privatæ constant;
& adeo quidem, ut cap. contingit. cap. Dilectus.
de fide instrument. claris terminis statutum
habeatur, quod non possit ferre sententiam
ex aliquo instrumento in judicio non pro-
ducto, licet illud privatim viderit. Atqui
in præsentî casu secundum instrumenta Ju-
ridica constat Sæium esse homicidam: ergo
relictâ suâ privatâ scientiâ debet sic judica-
re. Et aliâs ostium aperiretur innumeris
fraudibus, & frustranea viderentur omnia

Jura, atque inutilia, quæ pro bono publico tempus, locum, Ordinem processûs, totiusque judicij modum tam providè, & sollicitè præscripserunt.

7 Confirmatur ex cap. *Pastoralis. de off. & potest. Delegati. ibi: quod cum Ordinarius tenetur obsequi delegato, etsi sciat sententiam illam esse injustam, exequi nihilominus teneatur eandem: ergo Judicis privata scientia est impertinens, & inutilis.*

8 Secunda sententia est *Lyrani. Zoëst. Pirbing. Lessij. Bonaci. D. 10. q. 2. p. 2. n. 2. & aliorum multorum.* Hæc distinguit inter causas criminales mortis pœnam secum ferentes (quibus addi debent, & communiter æquiparantur causæ matrimoniales propter periculum animæ) & inter causas civiles, aut criminales leviores, aliquam pecuniæ multam honoris privationem, &c. trahentes. Negat in ijs posse Judicem proferre sententiam contra Reum, quem certò privatim scit innocentem: eò quod innocentem directè occidere sit intrinsecè malum. Affirmat de posterioribus, cum lex majus dominium habeat infortunas quàm in vitam. Videatur *Laymann.*

9 Tertia sententia est *Coracij. Hottomanni. Besoldi. Cblingensp. l. cit. aliorumque, quos post Covar. Var. l. 1. c. 1. n. 3. sequitur. Robert. König.*
affc-

afferens, & Divino, & humano Juri consono esse, ut Judex in quaestione facti non pronunciet contra suam quamvis privatam conscientiam: quæ sententia mihi præ reliquis arridet expendentis fundamentum, cui innititur, per se loquendo. Nihilominus

10 Respondeo, & dico *primò* cum secunda sententia, Judicem non posse tutam conscientiam: in casu proposito condemnare Sæjum. Ratio, qua (salva Doctore Angelico sua reverentia) obviatur fundamentali argumento primæ sententiæ n. 5. proposito, hæc est: quia Judex non tantum tenetur habere DEUM præ oculis in judicando, & illum non damnare, quem DEI tribunal, & consequenter conscientia reum non habet *cap. 1. d. sent. & re judic. in 6.* sed etiam tenetur judicare secundum ea, quæ in judicio allegantur & probantur quasi luce meridiana clarius, ita ut *Judici fidem faciant*, probare enim est fidem facere: & facit huc *L. 6. §. veritas. ff. De Off. Præs.* allegata n. 5. sed in præsentis casu non sic probantur: ergo. Major probatur: nam fides nulli alteri facienda est quam Judici: nam huic mandatum est examen eorum, quæ allegantur; & ita quidem mandatum est, ut ex animi sui sententia æstimare cum oporteat, quod aut credat, aut parum sibi probatum opinetur

Tex. in L. 3. ff. de Testibus. & prout Religio suggerit, sententiam proferre. *L. Eum, quera 79. §. 2. ff. de Judicijs.* & in quantum ipsi Judici fides fit *L. 6. §. 1. ff. de off. Jud.* sed impossibile est, ut illi fides fiat etiam ut Judici, qui certò scit oppositum: ergo, quare allegata quidem habentur, sed non probata quà Judici: ergo nec quidem quà Judex potest ferre sententiam.

11 Ratio secunda ex ipsis legibus. Quia ideo præcipiunt leges fieri processus, Ordinem, & cognitionem causæ, ut veritas facti elucescat, maximè in bonis irrecuperabilibus, qualis est vita: sed evidenter scit jam judex veritatem: ergo non potest allegatis assentiri, suamque sententiam conformare. Et cum veritas sit simplex, & indivisibilis, non benè dividitur conscientia, & scientia Judicis in publicam, & privatam: nam sicut inferior subjacet superiori, & legibus, ita etiam Judex conscientia suæ, ac proinde contra hanc etiam ut Judex nequit agere; sicut nec privatus tenetur obedire contra conscientiam suam privatam. *Cap. Litteras de Rest. spol.*

12 Hinc confirmatur primò: quamquàm e.g. Judex Ecclesiasticus pronunciet, Bertham esse conjugem tuam, si tamen etiam privatà tuà scientiã certò nosti impedimen-
tum

tum dirimens, non potes petere, aut reddere debitum. *secundò*: quamquam subditus, qui certò novit, bellum esse injustum, non potest militare, etiamsi Judex, aut Princeps exigat, idque ob rationem paulò ante assignatam: ergo etiam Judex, &c.

13 Respondeo ad primum n. 4. ex nostro *Amando Hermann p. 2. Eth. sac. d. 9. q. 5.* non esse mentem Domini DEI, ut; toties quoties sunt duo testes, reus possit condemnari, alioquin nec Pontius Pilatus peccasset, dum ad duos testes, & multitudinem clamantium condemnavit Christum, quem sciebat per invidiam traditum; sed vult ad minus duos testes esse necessarios pro faciendo judicio, & sententia, quando Judici non constat factum.

14 Ad secundum facilis est responsio, admittendo eos textus; sed negando, quod sint probata, id est, *fidem facientia* respectu Judicis, quippe qui certò novit esse calumnias. Prætera admittitur, secundum suum arbitrium, & voluntatem non debere judicari à Judice, id est, ut absit omnis favor, & acta nitantur veritate, ut rectè *Less. l. 2. c. 29. d. 10. n. 78.* quis enim credat, quod Judex qua persona publica ideo fungatur officio, ut publicas falsitates, quas tales novit, sequatur; inspicere proinde debet ve-

ritatem, sive ea publicè, sive privatim ei constet.

15 Ad tertium satis patet responsio ex dictis. Nec periculum est fraudis: quia præstat decem Reos absolvere, quàm vel unicum innocentem interficere: cum hoc sit intrinsecè malum contra præceptum divinum, & naturale *Exodi 23. n. 7. Innocentem, & justum non occides.* Certè Susanna, quamquàm duorum testimonijs obruta pronuntiatur Innocens *Daniel. cap. 3.* Imò ex opposita sententia longe deteriora sequerentur, de quibus *Les. cit. Ad cap. Dilectus* respondetur, nullum instrumentum, quod seu privatum, seu publicum sit, attendi debere, nisi fidem faciat.

16 Ad confirmationem, quæ nititur cap. *Pastoralis* communiter respondetur, Ordinarium tunc posse exequi sententiam delegati injustam, quando Ordinarius non habet cognitionem causæ; quæ si adesset (addit *Glossa*) e. g. falsificatis literis, &c. non posset dari talis sententia executioni, nec ab Ordinario, nec à delegato.

17 Ex his sequitur: Theologum respondere debere Judici, quod tutâ conscientiam non possit condemnare Sævum, quæ fuit prima quæstio casus propositi.

18 Ad secundam quæstionē Respondeo primò
Ju-

Judicem in tali casu debere tentare omnes vias ad eliberandum Sæium, quales sunt: impedire accusationem, protrahere Judicium, aperire clam carcerem, testes secretò admonere per probos, & doctos viros de falsitate actionis intentatæ: quod si his nihil proficiat, debet remittere causam ad superiorem Judicem, & si quidem profuturum speret, deposito etiam tantisper Judicis officio testem agere, sic communis etiam Authorum primæ sententiæ.

19 Respondeo *secundò* cum hac secunda sententia, si tentatis omnibus eliberandi Sæij medijs nihil proficeret (quamquam moraliter ferre sit impossibile) tenetur potius officij sui dispendium pati, quàm Sæium condemnare: quia occideret innocentem, quod est intrinsecè malum, & repugnans charitati, & Justitiæ naturali: neque enim calumniæ à Judice certò cognitæ possunt respectu Judicis Innocentem facere Nocentem. Nec verum est, quod (ut oppositi AA. autumant) tantum indirectè occideret: nam sententia Judicis est vera moralis causa directè occisiva innocentis, & moraliter indistincta ab occisione ipsa reali.

20 Non tamen prætereo, quod ex *P. Fillius*, insinuat *Dian. p. 5. tr. 14. R. 22.* quod si Judex tentatis in vanum supradictis

medijs deberet cum notabili suo detrimento, & damno deponere officium Judicis (id quod fieret in præfenti casu propter potentiam nobilium consanguineorum occisi Publij) non teneretur illi officio renunciare, si sequeretur sententiam oppositam ferè Thomistarum. At in opinione mea hoc minime procedit.

21 Tertia *questio* magis controversa est de actibus civilibus, aut criminalibus levioribus: nam negativa mihi multum arridens nititur argumentis paulò ante insinuatis. *Primo*: quia etiam in his causis sunt tantum allegata non autem probata Judici: neque enim huic quippe certò scienti oppositum, possunt fidem facere: ergò secundum ea non potest pronunciare. *Secundò* etiam in levioribus criminalibus Innocentem damnare e. g. ad pœnam pecuniariam, est intrinsecè malum: ergo neque hoc fas est Judici una enim eadèmq; conscientia premitur Judex judicando sive de vita, sive de fortunis. Quæ argumenta adeo solida judicat *Cavar. Var. l. 1. c. 1. n. 8.* ut putet impossibile esse, disparitatem dari inter causas criminales de vita, aut alias de pœna, aut purè civiles quæ sunt facti apud *Les. n. 20.*

22 Respondeo tamen cum secunda, eaque teste *Diana* ferè communi sententia

p. 11. tr. 7. R. 20 in causis paulò ante memoratis, quandò Judex certò scit Actorem falsis criminationibus, aut instrumentis niti, tenetur quidem omni industria curare, ut falsitas detegatur, vel processus impediatur: quod si tamen his nihil effecerit, potest ferre sententiam secundum allegata & probata publicè, non attentà suà privatà scientià.

23 Ratio disparitatis est; quia Respublicæ, aut leges non habent quidem authoritatem ad directè auferendum alicui vitam absque delicto: tum quod bonum vitæ sit altioris ordinis irrecuperabile: tum quod dominium in vitam sit longè limitatius: fortunæ verò privatorum, aut leves cruciatus sint in eo bonorum genere, quæ recuperari, recompensarique possunt, quorumque lex est domina, quando ita exigit bonum commune, ut patet in præscriptione, aliisque centenis, ita ut ijs Jurèque suo quæsito etiam physicè innocens privari possit. Sed hoc exigit bonum commune ex justa, & sufficiente causa, nimirum ne Judiciorum forma (à qua pendet pax, & salus Reipublicæ) tam facilè, ac tanto cum scandalo contemnatur, & pervertatur; id quod sæpius in frequentia causarum civilium, & leviorum criminalium accideret: ergo. Videatur Pirhing.

24 Hinc Responditur ad *primum* oppositæ sententiæ, quod quamquàm probata talia fidem non faciant Judici, hic tamen ob fundamentum dictum Authoritate sibi à legibus, & Republica concessa fungi possit in iudicando, quippe cum *Nomine* Reipublicæ disponat de bonis privati subjectis *alto* dominio Reipublicæ.

25 Ad *secundum* dico, talem ex Innocente fieri *Juridicè* reum, id est, in foro externo cogi ad obediendum legibus, & Reipublicæ, sic exigente bono communi, uti fit in pluribus casibus. Cæterum patet illi via recuperandi bona sua, quibus per sententiam de se certò injustam privatus est, vel appellando ad superiorem Judicem, vel per restitutionem in integrum, &c. imò etiam per occultam compensationem in talibus circumstantijs haud illicitam.

APPENDIX IV.

An Sacerdos accusato civiliter fure incurrat irregularitatem, quia indicavit locum, ubi fur latitans posset comprehendi?

Species facti. *Dorlassius* Sacerdos accusat apud Judi-

cem furem, qui Nepti suæ ingen-
tem abstulit summam pecunia-
riam, ac petit satisfactionem ci-
vilem : Judex ex indicato à
Dorlassio Sacerdote loco furem
abstrahit, ac capit, eique format
processum Sanguinis, quo termi-
nato, non attenda Sacerdotis legali
seu canonica protestatione, fur su-
spendio necatur. *Quærit Dur-*
lassius ex Theologo, num à Sa-
cro Ministerio debeat abstinere?

26 Pro negativa stat *Cop. Prælati in 6.*
quod est Bonifacij VIII. Prælati, vel Cle-
rici quibuscunque, qui de Laicis suis ma-
lfactoribus querelam penes sæcularem Ju-
dicem deponentes petunt emendam sibi
fieri, & provideri, ne contra eos talia de
cætero præsumantur, protestando expressè,
quod ad vindictam, seu pœnam Sanguinis
non intendunt, imputari non debet, si Ju-
dex mortem illis inferat justitiâ exigente.
Alioquin si Prælati, aut Clerici propter me-
tum hujusmodi, quia Judex ad pœnam San-
guinis

guinis posset procedere, de suis malefactoribus taliter conqueri non audent, daretur pluriesque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi. Sic Pontifex.

27 Et hinc Clericis licitum est, non tantum civiliter agere, & repetere ablata, sed etiam in judicio querelam prosequi, præsentare testes, eaque omnia facere, quæ concurrere possunt ad obtinendam victoriam civilem de rebus suis, ac suorum, nempe proximè Sanguine junctorum, & domesticorum, ut communis habet Canonistarum.

28 Dixi: *Suorum*: non enim absque irregularitate potest Clericus aliquem accusare ratione injuriæ, aut damni illati non *sibi*, sed *alteri*; quia sola defensio proprii Juris maximè naturalis est, non item defensio alieni Juris: deinde *cap. 2. h. t. in 6.* admittit solum, ut petant Clerici emendam *Sibi* fieri, & provideri. Satis tamen dicitur etiam proprium jus defendere qui vindicat civiliter damna illata personis sibi conjunctis, & suis domesticis, illa enim saltem per consequentiam tangunt Clericum.

29 Pro affirmativa stat ratio. Quia Clericus ostendens latibulum furis videtur influere directè in ejus necem, cum captura malefactoris non sit necessaria ad obtinendam

dam

dam civilem victoriam *L. Consentan. & in Anth. qui semel. C. quomodo, & quando Judex.* Deinde Clericus quidem sua vindicare potest, at suaviter, & absque Sanguinis effusione. Tum quia si Clericus ipse manibus suis furem rerum suarum caperet, ac Judici traderet, secuta furis morte foret irregularis: atqui capere proprijs manibus, aut indigitare latibulum, ubi certo capiatur, idem est: ergo similiter irregularis.

30 Resolutio quæstionis penitiùs inspectæ durior est, ac ut obviè legitur: Navarri *Lib. 5. Consiliorum. tit. de Homicid. Consil. 9. n. 4.* in partes distincta magis arridet. Si fur erat persona fugitiva, & lata contra ipsum civiliter sententia nullum haberet profectum, nisi persona detineatur, licet Clerico indicare locum, ut capiatur fur: quia ex *L. ait. prator. §. Si debitorem ff. quæ in fraud. Cred.* debitor fugitivus capi potest etiã auctoritate propria. At si fur fugitivus non est, non licet Clerico absque metu irregularitatis latibulum indicare. Verum quia omnis fur ob actionem suam pessimam præsumitur rationabiliter semper fugitivus; hinc Dorlassius Sacerdos non incurrit irregularitatem, & consequenter liberè Altaris ministerio occupatur. Sed hæc incidenter, ex asse tamen.

O. A. M. D. G. E. B. V. H.

CONCLUSIONES
EX
UNIVERSA
THEOLOGIA

Ad Mentem

JOANNIS DUNSCOTI,

Primi pro Immaculata DEIPARÆ Conceptione Pancratiaſtis,
& Doctoris ſubtiliſſimi.

DEFENSÆ

â P. BASILIO BATTAUZ,
Ord. Min. S. P. Franciſci Strictioris Obſervantiæ
SS. Theologiæ Studente Generali.

PRÆSIDE

P. JACOBO HOFFSTETTER,
Ejuſdem Ordinis Sacrorum Canonum,
& SS. Theologiæ Lectore, nec non
Provinciæ Diffinitore actuali.

Labaci in Sacra, & Exempta Sereniſſimi Ordinis Teutonici Æde.

Anno â partu Virginis M. D. CCXVI. Menſe
Die Horis.

LABACI, Formis J. G. Mayr, Inc. Prov. Carn. Typ.

*Gaude Sacra Sponsa, belle compta
noviter exurgens Teutonum Ecclesia,
Lege multa in TUO uno Religiosissimo
Sponso.*

**GUIDOBALDUS
STAREHMBERG.**

*Magnus Sang^{uini} major virtutis Heres.
Inclyti Ordinis Teutonici gemma pretiosa.*

*Gloriosus Bellidux,
Cultor Numinis, Patriæ Tutor.*

*Asiæ palmas eripuit, Europæ oleas
reddidit.*

*Galeatus Mysta,
Et hostilis sanguinis purpura linteatus,
inmolavit Hecatombes Muselmañorū.
Vive, Vale, Prima Æmonæ Gloria.*

*Sic Lector cum studio devotissimè
Canit,
Mœcenati Optimo.*

I. **S**Acra Viatorum Theologia non est in rigore scientia. *II.* Ejus objectum est DEUS. *III.* Quem existere ratio naturalis docet. *IV.* Cujus simplicitas compositionem physicam, & metaphysicam excludit. *V.* Non tamen pluralitatem Attributorum ex natura rei Scotisticè distinctorum. *VI.* Illius intellectus novit omnia futura in decreto suo concomitante. *VII.* Et voluntas amat creaturas purè possibiles. *VIII.* Invisibilis naturaliter ab intellectu creato, visibilis tamen supernaturaliter. *IX.* In efficaciori, & præstantiori intellectu

lectu non repugnat inæqualitas
 visionis beatæ, cæteris paribus.
V. Nec implicat quin beatus vi-
 deat Essentiam non visis Perso-
 nis. *XI.* Item videre unam Per-
 nam aliâ non visâ. *XII.* Potest
 homo in hac vita beatificari.
XIII. Possibilis est species creata,
 quæ DEUM repræsentet. *XIV.*
 Unus DEUS in tribus Personis
 Patre, Filio, & Spiritu sancto non
 est naturaliter evidenter cogno-
 scibilis. *XV.* Filius per intelle-
 ctum à Patre, Spiritus S. ab utrô-
 que procedit. *XVI.* Quis si ab al-
 terutro non procederet, adhuc ab
 Eo, à quo non procederet, realiter
 distingueretur. *XVII.* Dari An-
 gelos fides docet. *XVIII.* A ra-
 tio naturalis evidenter non pro-
 bat

bat. *XIX.* Si DEUS non impedi-
 diat, possunt cognoscere secreta
 cordium actu posita. *XX.* Sunt
 in loco, sed minimè per opera-
 tionem. *XXI.* Inter actus mora-
 liter bonos, & malos mediant
 indifferentes. *XXII.* Externi
 boni, aut mali internos distincta
 bonitate, aut malitia afficiunt.
XXIII. Frequenter in genere
 moris benè agit is, qui sequitur
 opinionè verè probabilè relictà
 probabiliori. *XXIV.* Peccatum
 mortale in ratione offensæ non
 est simpliciter infinitum. *XXV.*
 Veniale cum solo originali stare
 potest. *XXVI.* Et cum Gratia
 sanctificante mortale de absolu-
 ta DEI Potentia. *XXVII.* My-
 sterium Incarnationis Dominicæ,
 quod

quod in admirabili hypostatica
 duarum naturarum Divinæ sci-
 licet, & humanæ in supposito Di-
 vini Verbi unione consistit, jam
 positum est. *XXIII.* Ejus prima-
 rium motivum non fuit peccati
 remedium, adeoque etiam non
 peccante Adamo Divinum Ver-
 bum carnē assumpsisset. *XXIX.*
 Dominium duorum in solidum
 unius rei, quia sine fundamento,
 stare non potest. *XXX.* Ecclesia
 directè præcipere potest, vel
 prohibere actus purè internos.
XXXI. Fidei objectum est DEUS
 in Dicendo infallibilis. *XXXII.*
 Qui nec per se, nec per alium
 mentiri. *XXXIII.* Infundere ta-
 men actum, vel habitum erro-
 neum potest. *XXXIV.* Habitus
 fidei

fidei inclinatur ad quasdam propositiones, quæ secundum se spectatæ sunt speculativæ, & in hoc sensu non incongruè dicitur speculativus. XXXV. Consideratus ad alias propositiones purè practicas, potest dici practicus. XXXVI. Nihilominus Fides Divina est simpliciter practica. XXVII. Visio immediata objecti repugnat, etiam Divinitus, cum fide actuali de eodem XXVIII. Summus Pontifex, qualem verè esse Clementem XI. est de fide XXXIX. Homo, cui facta esset revelatio certa, & absoluta suæ perditionis æternæ propter peccata jam commissæ, & præterita, nequit rationabiliter sperare beatitudinem. XL. Quin
imò

imò licitè desperaret, seu nollet
 beatitudinem. XLI. De fide est
 definitum, in purgatorio esse ali-
 quas pœnas in genere, non ta-
 men est de fide, quæ species,
 & sortes pœnarum ibi sint.
 XLII. Hinc Animæ in purgato-
 rio propriè pœna damni non pu-
 niuntur. XLIII. Amor DEI in-
 tensus gradualiter exoptandus
 est, sed legem adimplet amor ap-
 preciativus. XLIV. Dilectio ini-
 mici pro omni statu naturæ, scrip-
 to, & Gratia vim legis obligan-
 tis obtinuit. XLV. Amor Theo-
 logicus viæ specie differt ab amo-
 re Patriæ. XLVI. Virtutes mo-
 rales dantur, sed non per se infu-
 sæ. XLVII. Largitor bonorum
 DEUS nullo unquam tempore
 per-

permisit Cultores suos absquè remedio (quod fuit verum Sacramentum) necessario ad salutem. XLVIII. Si statum Innocentiæ excipias, in quo nullum instituit. XLIX. Instituisset tamen aliquod Sacramentum, si is perseverasset. L. Defecto sunt septem tantùm moraliter gratiam causantia. LI. Baptismus validè, & servatis servandis etiam licitè confertur parvulis infidelium, in vitis eorundem genitoribus. LII. Materia certa Sacramenti Eucharstiæ est panis triticus, & vinum de vite. LIII. Cui modicissima aqua superinfunditur convertenda prius in vinum. LIV. Episcopatus est Ordo propriè dictus, & à Sacerdotio

dotio distinctus, non tamen ita
sicut alij Ordines inter se distin-
guuntur. LV. Non datur Sacra-
mentum Pœnitentiæ validum,
& informe. LVI. Peccatum in
materia gravi dubiè commissum est
materia necessaria confessionis.
LVII. Forma Sacramenti Pœni-
tentiæ sunt ea verba: *Absolvo Te.*

O. A. M. D. G. E. B. V. H.